

2004. évi CXL. törvény

a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

Az Országgyűlés abból a célból, hogy az állampolgárokat és a szervezeteket legszélesebb körben érintő közigazgatási hatósági eljárás

- erőteljesebben juttassa kifejezésre a közhatalom szolgáltató funkcióját azáltal, hogy jelentősen csökkenti az ügyfelekre háruló eljárási terheket, az elektronika és az informatika korszerű eszközeinek alkalmazásával az eljárások jelentős részében megnyitja az utat az ügyek gyors és egyszerű intézése előtt,

- megteremtse az összhangot az Európai Unió tagállamaként való működés követelményeivel, lehetővé tegye a hatósági ügyek intézése során a nemzetközi kooperáció kiszélesítését, a külföldi hatóságokkal való közvetlen együttműködést,

- az ügyfeleknek és az eljárás más résztvevőinek a hatóságokkal létrejövő kapcsolatát átlátható jogi szabályozás útján rendezze,

- a demokratikus jogállamtól elvárható módon és mértékben juttassa érvényre az ügyfelek jogait, a köteleességek teljesítése pedig túlnyomórészt önkéntes jogkövetés útján történjék,

- az általános szabályok elsődlegességének érvényesítésével garanciális keretbe foglalja a különös eljárási szabályokat,

a következő törvényt alkotja:

I.

Ez a törvény többéves előkészítő munka terméke, amelynek keretében - széles körű gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező jogalkalmazók és a jogtudomány művelőinek bevonásával - sor került a közigazgatási eljárásjog egész normaanyagának, így a hatályos eljárási törvény mellett a különböző szintű különös eljárási jogszabályok sokaságának átfogó elemzésére, egy olyan „probléma-térkép” elkészítése céljából, amely rávilágított a szabályozás fehér foltjaira éppúgy, mint az eljárás gyorsaságát és hatékonyságát kedvezőtlenül befolyásoló okokra, illetőleg a jogalkotásban és a jogalkalmazásban mutatkozó torzulásokra. Része volt az elméleti alapozásnak jó néhány demokratikus jogállam eljárási törvényének gondos tanulmányozása, a kodifikáció során irányadó nemzetközi szerződések és megszívlelendő ajánlások számbavétele, végül, de nem utolsó sorban a magyar közigazgatás egyfajta jövőképeinek - várható fejlődési tendenciáinak, szervezeti változásainak, a közigazgatással szemben támasztott igényeknek - a prognosztizálása, hiszen az eljárási törvény a hatékony, ügyfélbarát, sok tekintetben szolgáltató, egyszersmind jogállami közigazgatás legfontosabb eszköze és garanciája.

II.

A törvény társadalompolitikai jelentőségét döntően három ok határozza meg:

Az első és talán a legfontosabb a közigazgatási szervek hatáskörébe tartozó ügyek nagy tömege: évi sokmilliós nagyságrendje. Ez abból ered, hogy a közigazgatás látja el az állampolgárokat hatósági igazolványokkal (az útleveletől a nyugdíjas igazolványig), kiadja a különböző hatósági engedélyeket, kötelezettségeket állapít meg, jogvitákat bírál el, az anyakönyvtől az ingatlan-nyilvántartásig egy sor különböző hatósági nyilvántartást vezet, és széles körben végez hatósági ellenőrzést. Alapvető fontosságú tehát, hogy a közigazgatás gyors, egyszerű, az állampolgárok számára is áttekinthető eljárás keretében, ugyanakkor a törvények következetes megtartásával és a szakmai szempontok érvényre juttatásával járjon el.

A közigazgatás széles körben lát el látszólag egyszerű rutinügyeket. Ugyanakkor közigazgatási hatáskörbe tartoznak kiemelkedő jelentőségű ügyek is, amelyek nem pusztán az esetenként több milliárdos beruházási összeg miatt fontosak, hanem amiatt is, mert gyakran az állampolgárok nagy tömegeit érintik (például autópálya-építés, repülőtér vagy egy nagy bevásárló központ építésének engedélyezése, a környezetet veszélyeztető beruházások engedélyezése, stb). Az ilyen ügyek esetenként egy vagy több település - nemritkán az egész ország - közvéleményét foglalkoztatják, s egymással ellentétes érdekek egyeztetését, az optimális megoldási mód kiválasztását igénylik. Elengedhetetlen tehát, hogy az említett ügyekben a lakosság érintett csoportja hiteles tájékoztatást kapjon, módja legyen akár közvetlenül, akár társadalmi szervezetei vagy önszerveződő csoportjai útján részt venni az eljárásban, megismerje eljárási jogait, a hatóság pedig - szükség

esetén szakhatóságok bevonásával, illetőleg más szakértői bázisra támaszkodva - a különböző érdekek feltárása és mérlegelése, valamint a reálisan várható összes következmény figyelembevételére utalva döntsön.

Vannak olyan közigazgatási ügyek - például a közegészségügy, az állategészségügy, a pénzügyi tevékenység körében -, amelyek az emberi élet védelmére, a tömeges egészségkárosodás veszélyének elhárítására, az üzleti élet tisztaságára vagy más, kiemelkedően fontos érdekre való tekintettel azonnali és hatékony intézkedést követelnek a közigazgatástól. Bár ilyenkor a vázolt körülmények folytán a gyorsaság az alapvető szempont, ez nem vezethet az érintettek teljes kiszolgáltatottságához, így például a jogorvoslati jogtól való megfosztásához.

III.

A közigazgatási jog normarendszere és szabályozási szintje alapvetően eltér más jogágakétól, így mindenekelőtt a polgári és a büntetőjog körében megszokottól. Az utóbbi jogágak körében viszonylag korán kialakultak az átfogó jellegű anyagi jogi kódexek, illetőleg sor került az eljárás szabályok egyetlen törvényben való összefoglalására. Ezzel szemben a közigazgatási jogban mindmáig nem jöttek létre az anyagi jog egészére kiterjedő kódexek, s az eljárás szabályokat illetően is sokáig az „ahány eljárásfajta - annyiféle szabály” elve érvényesült. Ebből eredően a törvények mellett jelentős szerepet tölt be a különböző szintű rendeleti jogalkotás is, s elég általános, hogy egy-egy jogszabály mind anyagi, mind eljárásjogi rendelkezéseket magában foglal.

Ma már úgyszólván minden demokratikus jogállamnak van közigazgatási eljárás törvénye, ugyanakkor ezek a törvények mind a szabályozás terjedelme, mind pedig jogi jellege (elsődleges szabályként vagy szubszidiárius rendelkezésként való alkalmazandósága) tekintetében elég nagy eltéréseket mutatnak.

Az említett külföldi modellekhez képest Magyarországon az 1957. évi IV. törvény (a továbbiakban: *Áe.*) egy „rugalmasan elsődleges” szabályozási módot vezetett be. Ennek az a lényege, hogy a törvény túlnyomórészt olyan rendelkezéseket foglal magába, amelyek minden ügykategóriára nézve irányadók, azaz amelyekről a különös eljárás szabályok nem térhetnek el. Ugyanakkor a törvény két vonatkozásban is rugalmasságot tanúsít.

Saját tárgyi hatályának megállapításánál az eljárásfajtákat három kategóriába sorolja. Az első kategóriába tartozó eljárásokat eleve kiveszi saját hatálya alól. A második kategóriába sorolt eljárásokra ugyan elvileg kiterjedt a törvény hatálya, ám rendelkezéseit csak akkor kellett alkalmazni, „ha jogszabály másként nem rendelkezik”. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy akár miniszteri rendelet is „félretehető” a törvény bármelyik rendelkezését. Végül a harmadik kategóriába tartozik az összes többi eljárásfajta, azaz az eljárásfajták túlnyomó többsége.

Összességében tehát a törvény - amellet, hogy garanciális szabályokat állapít meg - bőséges mozgásteret biztosít a különös eljárás szabályok számára ahhoz, hogy azok megfelelően érvényre juttathassák a különböző közigazgatási eljárásfajták sajátosságait.

A törvény - elmélyült alkotmányjogi és közigazgatási normatani elemzés után - alapvetően fenntartotta az 1957-ben bevezetett szabályozási modellt. Ez a modell azonban csak úgy töltheti be a szerepét, ha a különös eljárás normáknak a törvény elfogadása után esedékessé váló átfogó felülvizsgálata során sikerül a valóban indokolt körre visszaszorítani az általános szabályoktól eltérő rendelkezéseket, illetőleg a későbbi jogszabály-előkészítés keretében hangsúlyos szempontként jut érvényre az általános és a különös eljárás szabályok egymáshoz való viszonyának vizsgálata és az előbbiekre foglalt garanciális rendelkezések tiszteletben tartása. Ez különös felelősséget ró mind a jogszabály tervezetét kidolgozó, mind pedig az azt észrevételező - koordinációs jogkörrel felruházott - szervekre.

IV.

Az *Áe.* megalkotása óta eltelt időszakban, de különösen a rendszerváltozást követően számos olyan változás következett be, amely - a maga összességében - már indokoltá tette egy új közigazgatási eljárás törvény kidolgozását. Az említett változások közül különösen a következők érdemelnek említést.

A rendszerváltoztatás kapcsán átalakult az egész államszervezet: a központi szervek éppúgy, mint a helyi-területi közigazgatás szervei. Indokoltá vált ezért elemezni ennek szükségzerű következményeit a közigazgatási eljárás rendjére.

Nem hagyható figyelmen kívül az ország nyitottá válása sem. Ebből eredően nem csupán a külföldi turistaforgalom növekedett az évtizedekkel ezelőttinek többszörösére, hanem megnövekedett azoknak a nem magyar állampolgároknak a száma is, akik - ingatlanulajdonosként, munkavállalóként, menekültként stb. -

hosszabb-rövidebb időt hazánkban töltenek, s ennek során kapcsolatba kerülnek a magyar hatóságokkal is. Figyelmet érdemel az említettekén kívül a külföldi - közöttük több multinacionális - cég jelenléte is.

Tekintettel kell lenni arra is, hogy mélyreható változások következtek be a tulajdoni viszonyokban és a gazdasági életben. Amíg mind 1957-ben, mind 1981-ben az állam egyszerre volt a közhatalom letéteményese és a legnagyobb tulajdonos, amely utóbbi pozíciójából adódóan hierarchikusan irányította a gazdasági élet legfőbb szereplőit, az állami nagyvállalatokat, addig a rendszerváltás nyomán az állam tulajdonosi szerepe lényegesen szűkebb körre szorult, s a hozzávetőlegesen nyolcszázézer gazdálkodó szervezet és magánvállalkozó tevékenységét az állam a jogi szabályozás eszközeivel, illetőleg a hatósági tevékenység révén (az engedélyezéssel, hatósági kötelezéssel, hatósági ellenőréssel, szankció alkalmazással) befolyásolja, illetőleg tartja törvényes keretek között.

Az eljárási szabályok legutóbbi átfogó felülvizsgálata (1981) óta nagymértékben fejlődött a közigazgatás számítástechnikai bázisa. Ez egyfelől lehetőséget nyújt az ügyfelek eljárási terheinek jelentős könnyítésére, másfelől segíti a hatóságok hivatalbéli eljárásindítását is. Vannak más korszerű technikai eszközök is, amelyek alkalmazását indokolt lehetősé tenni a közigazgatás és az ügyfelek közötti kapcsolatrendszerben.

V.

A felsorolt változásokon túlmenően a törvény-előkészítés alapozó szakaszában elvégzett elemzések felszínre hoztak olyan fogyatékosságokat, illetőleg szempontokat, amelyeket feltétlenül figyelembe kell venni az új eljárási törvény szövegének kidolgozásánál. Ezek közül - ismét csak a teljesség igénye nélkül - a következők érdemelnek említést.

Az Ae.-nek vannak eredendő hibái. Ilyen például az, hogy nem szabályozza az eljárási költség fogalmi körébe tartozó költségelemeket, ezért e tekintetben nagy a jogbizonytalanság, odáig menően, hogy sok ügyfél nem kapja meg a neki járó költségtérítést. További szabályozási hibák abból keletkeztek, hogy a részleges törvényt módosítások során nem gondolták végig egy-egy változtatás összes következményét.

Átfogó felülvizsgálatra szorul az eljárás során kiszabható bírságok rendszere. Egyes bírságok felső határa ugyanis olyan alacsony, hogy a bírságtól semmiféle ösztönző vagy visszatartó hatás nem várható.

Az utóbbi években gyakoribbá vált a hatósággal való nyílt szembeszegülés, a hatósági ügyben eljáró köztisztviselő fizikai akadályozása, nem ritkán fenyegetése. A rendőrség közreműködésére tehát nem csupán a végrehajtási eljárás keretében lehet szükség, hanem más eljárási cselekményeknél is (szemle, hatósági ellenőrzés).

Nem megnyugtató a végrehajtás hatékonysága: a döntések egy része papíron marad, vagy csupán hosszú évek múlva realizálódik. Ez részben szabályozási hiányosságokra, részben a végrehajtás hatékony szervezetrendszerének kialakulatlanására vezethető vissza.

Noha az Európai Unióhoz való csatlakozás kapcsán jogharmonizációs kötelezettség - ebben a tárgykörben - nem hárul az országra, azt feltétlenül figyelembe kell venni, hogy az Unió hatékony közigazgatást vár el a tagállamoktól. Ezen túlmenően indokoltnak mutatkozott bizonyos - Magyarországra nézve már jelenleg is kötelező - nemzetközi szerződések, illetőleg ajánlások hasznosítása a kodifikáció során.

Mindezekre tekintettel a törvény a „megőrizve meghaladás” jegyében készült, azaz nem volt célja a hatályos joganyag bármi áron való megváltoztatása. Ezért számos ponton érintetlenül hagyta vagy csak minimális mértékben fejlesztette tovább az Ae. jól bevált, a jogalkalmazók által széles körben ismert rendelkezéseit, ugyanakkor más kérdésben lényeges változást hoz, illetőleg új, az Ae.-ben nem szabályozott jogintézményeket vezet be.

A törvény alapvető célja, hogy az ügyfelek érdekeit szolgálja: az ő eljárási terheit könnyítse, jogaik érvényesülését segítse elő, számukra tegye egyszerűbbé, gyorsabbá és átláthatóbbá a közigazgatási eljárást, akár annak árán is, hogy néhány ponton bizonyos - nem túl terhes - többletfeladatokat hárít a közigazgatási szervekre. Az ügyfelek egyes - a közigazgatási eljárásban is érvényesítendő - alkotmányos jogait azonban sohasem önmagában kell szemlélni, és a rájuk vonatkozó szabályozásnak sem önmagában és önmagáért valónak kell lennie. Minden egyes ilyen, alapjogot érintő szabályozást más alapjogokkal kiegyensúlyozva, azokkal összefüggésben és lehetőség szerint a nagyobb súlyú érdekek és az azt biztosító alapjogoknak elsőbbséget biztosítva kell megoldani. A törvény ezt az alkotmányos elvre épülő követelményt is teljesíteni kívánja.

I. Fejezet

Alapelvek és alapvető rendelkezések

Eljárási alapelvek

1. § (1) A közigazgatási hatóság az eljárása során köteles megtartani és másokkal is megtartatni a jogszabályok rendelkezéseit. Hatáskörét a jogszabályokban előírt célok megvalósítása érdekében, mérlegelési és méltányossági jogkörét a jogalkotó által meghatározott szempontok figyelembevételével és az adott ügy egyedi sajátosságaira tekintettel gyakorolja.

(2) A közigazgatási hatóság a hatáskörének gyakorlásával nem élhet vissza, hatásköre gyakorlása során a szakszerűség, az egyszerűség és az ügyféllel való együttműködés követelményeinek megfelelően köteles eljárni.

(3) A közigazgatási hatóság az ügyfél jogát és jogos érdekét csak a közérdek és az ellenérdekű ügyfél jogának, jogos érdekének védelméhez szükséges mértékben korlátozza.

(4) A közigazgatási hatóság védi az ügyfelek jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogait, ezek korlátait e törvény határozza meg.

2. § (1) Az ügyfeleket a hatósági eljárásban megilleti a törvény előtti egyenlőség, ügyeiket indokolatlan megkülönböztetés és részrehajlás nélkül kell elintézni.

(2) A közigazgatási hatósági eljárásban tilos minden olyan különbségtétel, kizárás vagy korlátozás, amelynek célja vagy következménye a törvény előtti egyenlő bánásmód megsértése, az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője e törvényben biztosított jogának csorbítása. Az eljárás során az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani.

(3) A közigazgatási hatóság az eljárás során az érintett ügyre vonatkozó tényeket veszi figyelembe, minden bizonyítékot súlyának megfelelően értékeli, döntését valóságghú tényállásra alapozza.

3. § (1) A közigazgatási hatósági eljárásban a törvény keretei között a hivatalból való eljárás elve érvényesül.

(2) A közigazgatási hatóság:

a) a kizárólag kérelemre indítható eljárások kivételével hivatalból eljárást indíthat, illetve a kérelemre indult eljárást jogszabályban meghatározott feltételek esetén folytathatja, és ilyen esetben a végrehajtást is hivatalból rendeli el,

b) hivatalból állapítja meg a tényállást, határozza meg a bizonyítás módját és terjedelmét, ennek során nincs kötve az ügyfelek bizonyítási indítványaihoz, ugyanakkor a tényállás tisztázása során minden, az ügy szempontjából fontos körülményt figyelembe kell vennie,

c) e törvény keretei között felülvizsgálhatja mind a saját, mind a felügyeleti jogkörébe tartozó hatóság határozatát,

d) hivatalból intézkedhet a döntésének kijavításáról, kiegészítéséről, módosításáról és visszavonásáról.

4. § (1) Az ügyfeleket megilleti a tisztességes ügyintézéshez, a jogszabályokban meghatározott határidőben hozott döntéshez való jog és az eljárás során az anyanyelv használatának joga.

(2) A közigazgatási hatóság a nem jogszabályszerű eljárással az ügyfélnek okozott kárt a polgári jog szabályai szerint megtéríti.

(3) A törvényben meghatározott kivétellel az ügyfél fellebbezést, újrafelvételi kérelmet, méltányossági kérelmet, jogszabálysértés esetén a bírósághoz keresetet nyújthat be.

5. § (1) A közigazgatási hatóság az ügyfél és az eljárás más résztvevője számára biztosítja, hogy jogaikról és kötelezettségeikről tudomást szerezzenek, és előmozdítja az ügyféli jogok gyakorlását.

(2) A közigazgatási hatóság a jogi képviselő nélkül eljáró ügyfelet tájékoztatja az ügyre irányadó jogszabály rendelkezéseiről, az őt megillető jogokról és az őt terhelő kötelezettségekről, illetve a kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeiről, továbbá a természetes személy ügyfél részére a jogi segítségnyújtás igénybevételének feltételeiről.

(3) Különös eljárási jogszabály az ügy bonyolultságára tekintettel tájékoztatási kötelezettséget írhat elő a jogi képviselővel eljáró ügyfelek számára is.

(4) A közigazgatási hatóság a törvényben meghatározott korlátozásokkal az ügyfeleknek és képviselőiknek, valamint más érdekeltnek biztosítja az iratbetekintési jogot, jogszabályban meghatározott esetben közmeghallgatást tart, és döntését az ügyfelekkel közli. A hatóság ugyanakkor gondoskodik a törvény által védett titkok megőrzéséről és a személyes adatok védelméről.

6. § (1) A közigazgatási hatósági eljárásban az ügyfél köteles jóhiszeműen eljárni.

(2) Az ügyfél magatartása nem irányulhat a hatóság megtévesztésére vagy a döntéshozatal, illetve a végrehajtás indokolatlan késleltetésére. Az ügyfél jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell, a rosszhiszeműség bizonyítása a hatóságot terheli.

(3) A rosszhiszemű ügyfelet a hatóság eljárási bírsággal sújthatja és a többletköltségek megfizetésére kötelezheti, erre az ügyfél figyelmét fel kell hívni.

7. § A közigazgatási hatóság a költségtakarékosság és a hatékonyság érdekében úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy az az ügyfélnek és a hatóságnak a legkevesebb költséget okozza, és az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen.

8. § (1) A közigazgatási hatósági eljárásban az egyes eljárási cselekmények törvény, kormányrendelet és önkormányzati rendelet eltérő rendelkezése hiányában, jogszabályban meghatározott módon, elektronikus úton is gyakorolhatók. Törvény az elektronikus ügyintézés az ügyek vagy egyes eljárási cselekmények meghatározott körében kötelezővé teheti vagy megtilthatja.

(2) A 12. § (3) bekezdésének a) pontjában meghatározott hatóságok az ügyfelek hatékonyabb tájékoztatása, ügyintézésük elősegítése érdekében elektronikus tájékoztató szolgáltatásokat működtetnek. A központi közigazgatás elektronikus ügyintézése és szolgáltatásai a központi elektronikus szolgáltató rendszeren keresztül érhetők el, amelyhez az önkormányzatok és más szervezetek csatlakozhatnak.

(3) A 12. § (3) bekezdésének b)-d) pontjaiban meghatározott hatóságok a (2) bekezdés szerinti elektronikus tájékoztató szolgáltatásokat nyújthatnak, illetve a szolgáltatás nyújtására törvény kötelezheti őket.

A nemzetközi szabályozási gyakorlat áttekintése során arról győződhetünk meg, hogy a nyugat-európai eljárási törvényekben, illetve a nemzetközi ajánlásokban egyre gyakrabban és egyre szélesebb körben jelennek meg az alapelvek. Az alapelvek törvénybe való beépítésével általános irány szabható a későbbi jogalkotásnak (a különös eljárási szabályok megalkotásának és az általános eljárási törvény későbbi módosításainak), a hatósági jogalkalmazásnak. Az alapelvek fejlesztik az ügyfelek és a hatósági jogalkalmazók általános jogtudatát, a jogérvényesítéshez kapcsolódó szervező munka eredményességét. Ezek az alapelvek jogi- és eljárás-szervezési alapelvek. A jogi alapelvek az ügyfeleket megillető jogok és kötelezettségek egyes csoportjainak lényegét fejezik ki, illetve a hatóságok hatáskör gyakorlásával kapcsolatos kötelezettségeinek általános összefoglalását testesítik meg. Az eljárás-szervezési alapelvek olyan célokat fogalmaznak meg, amelyek a hatóságokat bizonyos szervezési munkára kötelezik a költségtakarékosság és a hatékonyság érdekében. E fejezet már olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyeket az Európai Unió tagállamainak jogfejlődése eredményeként az uniós alkotmány tervezetében részben kodifikáltak. Ilyenek a tisztességes eljáráshoz, a részrehajlás nélküli, határidőben hozott döntésekhez, valamint az ügyfeleknek okozott károk megtérítéséhez kapcsolódó jogok.

Az ügyféli jogegyenlőséget tartalmazó szabályhoz hasonló tartalmú rendelkezést az Áe. 2. §-ának (5) bekezdése is magában foglal. Amíg azonban az Áe. rendelkezése a magyar és külföldi ügyfelek teljes jogegyenlőségét deklarálja, a törvény árnyaltabban fogalmaz, amikor az „indokolatlan” megkülönböztetést tiltja. Ez nem pusztán stílári különbség, e szóhasználatnak két oka is van. Az egyik az, hogy bizonyos anyagi jogszabályok - például a termőföld vásárlására vagy az állampolgári jogokra vonatkozó jogszabályok - a külföldiek jogállását a magyar állampolgárokétól eltérően szabályozzák. Ez szükségképpen kihat az eljárásra, közelebbről az érdemi döntés tartalmára is. Nem eljárásjogi diszkrimináció tehát, ha ilyen jogszabály alkalmazása során - azonos tényállás esetén - az eljáró közigazgatási szerv a magyar állampolgár kérelmét teljesíti, míg a nem magyar állampolgár azonos tartalmú kérelmét elutasítja. A másik ok az, hogy - az Áe.-től eltérően - a törvény szabályozza a joghatóság kérdését is. Ebből is adódhat olyan különbség, hogy bizonyos ügyekben még a Magyarországon tartózkodó nem magyar állampolgár ügyében sem lehet a magyar jogszabályokat alkalmazni és azok alapján eljárni.

Nyelvhasználat

9. § (1) A Magyar Köztársaságban a közigazgatási hatósági eljárás hivatalos nyelve - a (2) bekezdésben foglaltak figyelembevételével - a magyar. Ez azonban nem akadály a külképviseltek és a Külügyminisztérium eljárása, valamint a külföldi vagy nemzetközi szervekkel való érintkezés során más nyelv használatának.

(2) A kisebbségi települési önkormányzat képviselő-testülete a rendeletében, valamint az országos kisebbségi önkormányzat testülete meghatározhatja a hatáskörébe tartozó hatósági eljárás magyar nyelv melletti hivatalos nyelvét.

(3) A kisebbségi szervezet, valamint az a természetes személy, aki a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény hatálya alá tartozik, a közigazgatási hatóságnál mind szóban, mind írásban használhatja az adott kisebbség nyelvét. A kisebbség nyelvén benyújtott kérelmet magyar nyelvű és az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre lefordított határozattal kell elbírálni, és e rendelkezés megfelelően irányadó a végzésekre is.

(4) Annál a közigazgatási hatóságnál, amelynél a (2) bekezdés szerint a közigazgatási eljárás hivatalos nyelve nem csak a magyar, a magyar nyelvet használó ügyfeleket és az eljárás egyéb résztvevőit megilletik a (3) bekezdésben a kisebbségek számára biztosított jogok.

10. § (1) Ha a közigazgatási hatóság nem magyar állampolgárságú, a magyar nyelvet nem ismerő személy ügyében - ideértve a jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet megbízásából eljáró természetes személyt is - magyarországi tartózkodásának tartama alatt hivatalból indít azonnali intézkedéssel járó eljárást, vagy a természetes személy ügyfél azonnali jogvédelemért fordul a magyar közigazgatási hatósághoz, a hatóság köteles gondoskodni arról, hogy az ügyfelet joghátrány ne érje a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt. Törvény e bekezdésben foglalt rendelkezés alkalmazását az itt nem szabályozott ügyekben is kötelezővé teheti.

(2) A 9. § (3) bekezdésében meghatározott ügyfelek kivételével a magyar nyelvet nem ismerő ügyfél - a fordítási és tolmácsolási költség viselése mellett - az (1) bekezdés hatálya alá nem tartozó esetekben is kérheti, hogy a közigazgatási hatóság bírálja el az anyanyelvén vagy valamely közvetítő nyelven megfogalmazott kérelmét.

(3) Az Európai Unió kötelező jogi aktusa (a továbbiakban: az Unió jogi aktusa), továbbá nemzetközi szerződés által szabályozott közigazgatási hatósági ügyekben az (1) bekezdéstől eltérő szabályok alkalmazhatók.

11. § (1) Ha a közigazgatási hatóság magyar és idegen nyelvű határozatának vagy végzésének értelmezésében eltérés van, a magyar nyelvű szöveget kell hitelesnek tekinteni.

(2) A 9. § (3) és (4) bekezdésében, valamint a 10. § (1) bekezdésében szabályozott esetben a fordítási és tolmácsolási költséget, továbbá a jeltolmácsolás költségeit az eljáró közigazgatási hatóság viseli.

(3) Jogszabály eltérő nyelvhasználati szabályokat állapíthat meg a hatósági igazolvány, hatósági bizonyítvány kiállítására és a hatósági nyilvántartásba történő bejegyzés módjára.

A nyelvhasználat kérdésében a törvény alapvető változást hoz. Ez látszólag nagy visszalépés az Áe. jelenlegi rendelkezéséhez képest, amely kimondja: anyanyelvét szóban és írásban mindenki használhatja. Valójában azonban semmiféle tényleges visszalépésről nincs szó, mivel az idézett rendelkezés egyrészt teljesíthetetlen, másrészt ténylegesen soha nem érvényesült. (A magyar közigazgatás ugyanis 1957-ben sem volt felkészülve, és ma sincs felkészülve arra, hogy például ázsiai ország nyelvén és írásjelekkel készített építési engedélykérelmet és tervdokumentációt az ügyfél által használt nyelven bíráljon el, illetőleg kizárólag törzsi nyelvjárást ismerő afrikai ügyféllel az anyanyelvén érintkezzék.)

Ténylegesen tehát nem a törvény vezeti be, hogy főszabályként a közigazgatási eljárás hivatalos nyelve a magyar, hanem mindmáig ez az általános gyakorlat. Ehhez képest nagy előrelépés, hogy a törvény garanciális rendelkezéseket foglal magába egyfelől a magyarországi kisebbségek, másfelől a magyar nyelvet nem beszélő többi ügyfél anyanyelv-használati jogát illetően, azzal az eltökélt szándékkal, hogy a Magyar Köztársaság e rendelkezéseket maradéktalanul érvényre is juttatja. Ez természetesen bizonyos szervezési intézkedéseket követel meg a közigazgatási szervektől, ám a feladat a technikai fejlettség jelenlegi szintjén megoldható.

A kisebbségek nyelvhasználatát illetően a szabályozás nem csupán összhangban áll a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájában (kihirdette az 1999. évi XL. törvény) foglaltakkal, hanem kifejezetten előremutató, amennyiben az anyanyelvhasználati jogot nem korlátozza az ország kisebbségek által lakott térségeire, illetőleg az olyan településekre, amelyeken a kisebbségi népesség számaránya meghalad egy bizonyos százalékot, hanem az ország egész területén biztosítja. A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény legutóbbi módosításával a kisebbségek számára biztosított jogokat élveznek az Európai Unió Magyarországon lakóhellyel rendelkező tagállamának polgárai, valamint azok a bevándorolt, letelepedett személyek, akik valamely élő hazai kisebbséghez tartozónak vallják magukat. A törvény ebben a személyi körben is biztosítja a feltételek nélküli nyelvhasználati jogot.

A törvény szerint a kisebbségi önkormányzati szervek maguk határozzák meg az előttük folyó eljárás hivatalos nyelvét vagy nyelveit. E szervek ügyintézése szintén a nyelvhasználat elveire támaszkodik, így az itt folyó eljárásokban a magyar nyelvet használó ügyfelek nem kerülhetnek hátrányba.

A magyar nyelv ismeretének hiánya miatt a külföldiek sem szenvedhetnek hátrányt az eljárás során, vagyis minden esetben lehetőséget kell biztosítani számukra, hogy anyanyelvükön, vagy az általuk értett valamely közvetítő nyelven kommunikálhassanak. A törvény csak az ezzel kapcsolatos költségek viselésében tesz különbséget: az ügyfél jogainak azonnali védelme érdekében vagy a külföldivel szemben azonnali intézkedéssel járó, hivatalból indított eljárások során a hatóság előlegezi meg a fordítás, tolmácsolás költségeit, míg az ezen a körön kívül eső ügyekben a költségek az ügyfelet terhelik.

A törvény hatálya

12. § (1) A közigazgatási hatóság eljárása során az e törvény hatálya alá tartozó közigazgatási hatósági ügyekben e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) Közigazgatási hatósági ügy (a továbbiakban: hatósági ügy):

a) minden olyan ügy, amelyben a közigazgatási hatóság az ügyfelet érintő jogot vagy köteleességet állapít meg, adatot, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet vagy hatósági ellenőrzést végez,

b) a tevékenység gyakorlásához szükséges nyilvántartásba vétel és a nyilvántartásból való törlés - a fegyelmi és etikai ügyek kivételével - ha törvény valamely tevékenység végzését vagy valamely foglalkozás gyakorlását köztisztviselési vagy más szervezeti tagsághoz köti.

(3) E törvény alkalmazása szempontjából közigazgatási hatóság (a továbbiakban: hatóság) a hatósági ügy intézésére hatáskörrel rendelkező

a) államigazgatási szerv,

b) helyi önkormányzat képviselő-testülete, a 19. § (2) bekezdése szerint átruházott hatáskörben annak szervei,

c) főjegyző, jegyző (körjegyző), a képviselő-testület hivatalának ügyintézője, a megyei jogú város kerületi hivatalának vezetője, a hatósági igazgatási társulás,

d) nem közigazgatási feladat ellátására létrehozott egyéb szervezet, köztisztviselési vagy személy, amelyet (akit) törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendelet jogosít fel közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására.

(4) Ha törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendelet nem közigazgatási feladat ellátására létrehozott szervezetet, köztisztviselést vagy személyt jogosít fel közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására, meg kell határozni azokat az ügyeket, amelyekben e törvény rendelkezései az irányadók.

Ez a § a közigazgatási ügy fogalmát definiálja és felsorolja azokat a legfontosabb szervtípusokat, amelyek a törvény szempontjából közigazgatási hatóságnak minősülnek. A hatósági ügy meghatározásánál a törvény az Ae. bevált definícióját alkalmazza. Ennek megfelelően hatósági ügyként határoz meg minden olyan ügyet, amelyben a hatóság az ügyfelet érintő jogot, kötelezettséget állapít meg, adatot, tényt igazol, illetve jogszabállyal létrehozott nyilvántartást vezet, vagy hatáskörébe tartozó ügyben ellenőrzést végez. Közigazgatási hatósági ügynek tekinti ezen a definíción túl a tagsági jogviszony létrehozásával és megszüntetésével kapcsolatos ügyeket is, ha valamely tevékenység vagy foglalkozás köztisztviselési tagsághoz kötött. Figyelemmel arra, hogy a kamarai törvények igen részletesen és garanciális elemekkel kellő mértékben ellátva szabályozzák a fegyelmi és etikai eljárást, a törvény ezeket az ügyeket nem tekinti hatósági ügynek.

A közigazgatási ügy fogalmával kapcsolatban indokolt hangsúlyozni: a törvény nem minden, a közigazgatási hatóságok által lefolytatott eljárásra vonatkozik, hanem kizárólag az egyedi hatósági ügyekben folytatott eljárásokra. Így nem tartozik a törvény hatálya alá például a jogszabály-előkészítés, a különböző állami szervek irányítása, továbbá az sem, amikor a közigazgatás nem a közhatalom letéteményeseként, hanem polgári jogi jogalanyként jár el.

A gyakorlati jogalkalmazásban jogbizonytalanságot idéz elő, hogy külön törvény meghatározott ügyekben nem közigazgatási hatóságot is feljogosíthat közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására. A problémát az jelenti, hogy az ilyen szervek kétféle ügycsoportban járnak el: intéznek saját autonómiájuk körébe tartozó, közhatalmi jellegzetességeket nem mutató ügyeket, valamint kifejezetten hatósági ügyeket. Az említett kétféle ügycsoport közötti határvonal azonban nem mindig egyértelmű. A jogbiztonság érdekében a jogszabályszerkesztőkre hárul az egyértelmű elhatárolás kötelezettsége.

13. § (1) E törvény hatálya nem terjed ki a szabálysértési eljárásra, a választási eljárásra, a népszavazás előkészítésére és lebonyolítására, a területszervezési eljárásra és - az állampolgársági bizonyítvány kiadásának kivételével - az állampolgársági eljárásra.

(2) E törvény rendelkezéseit

a) az iparjogvédelmi eljárásokban,

b) az államháztartás javára teljesítendő, törvényben meghatározott, illetve a Közösségek költségvetésével megosztásra kerülő kötelező befizetésekkel és a központi költségvetés, valamint az elkülönített állami pénzalap terhére jogszabály alapján juttatott támogatással összefüggő eljárásokban,

c) a külföldiek beutazásával és magyarországi tartózkodásával kapcsolatos eljárásokban, valamint a menedékjogi eljárásban,

d) a piac felügyeleti és a piac szabályozásával kapcsolatos eljárásokban,

e) a pénz- és tőkepiaci, a biztosítási, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztári és a magán-nyugdíjpénztári tevékenység felügyeletével kapcsolatos eljárásban csak akkor kell alkalmazni, ha az ügyfajta vonatkozó törvény eltérő szabályokat nem állapít meg.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben nem említett közigazgatási hatósági eljárásokra vonatkozó jogszabályok e törvény rendelkezéseitől kizárólag abban az esetben térhetnek el, ha azt e törvény kifejezetten megengedi, illetve ha az az Unió jogi aktusának vagy nemzetközi szerződésnek a végrehajtásához szükséges.

(4) Ha az e törvény hatálya alá tartozó ügyben az Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eljárási szabályt határoz meg, e törvény rendelkezései az ott szabályozott kérdésben nem alkalmazhatók.

(5) Az egyes eljárásfajtákra vonatkozó eljárási jogszabályok e törvényben nem szabályozott, de e törvény szabályaival összhangban álló kiegészítő jellegű rendelkezéseket állapíthatnak meg.

14. § (1) Törvény e törvény rendelkezéseitől eltérő szabályokat állapíthat meg:

a) az atomenergia alkalmazási körébe tartozó ügyekben

aa) a hatásköri összeütközésre,

ab) az azonnali intézkedés megtételére,

ac) az engedélyezési eljárásra,

ad) a hatósági ellenőrzésre,

ae) a nyelvhasználatra,

af) az eljárási jogutódlásra,

ag) a döntés közlésére,

b) a veszélyes létesítményekkel kapcsolatos eljárásban

ba) az eljárás irataiba történő betekintésre,

bb) a hiánypótlásra,

bc) a helyszíni ellenőrzésre és a szemlére.

(2) Törvény vagy kormányrendelet e törvény rendelkezéseitől eltérő vagy kizáró szabályokat állapíthat meg a haditechnikai eszközök és szolgáltatások, illetve a kettős rendeltetésű termékek és technológiák külkereskedelmének engedélyezésére irányuló eljárásban

a) az eljárás felfüggesztésére,

b) az egyezségekre,

c) az elektronikus ügyintézésre,

d) az eljárás irataiba történő betekintésre,

e) a bizonyítékok ismertetésére,

f) a hatóság döntéseire,

g) a jogorvoslatokra és a jogorvoslati fórumrendszerre,

h) a jóhiszeműen szerzett jogok védelmére.

Ez a § négy kategóriára bontva csoportosítja az eljárásfajtákat. Ezek közül az elsöre egyáltalán nem terjed ki a törvény tárgyi hatálya, a másodikban csak akkor kell alkalmazni a törvényben foglalt rendelkezéseket, ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, a harmadik kategóriára nézve irányadók a törvényben szereplő szabályok és az eltérés csak akkor megengedett, ha azt maga a törvény lehetővé teszi.

Abból kiindulva, hogy maga a törvény is elég tág teret nyújt a különös eljárási normák számára az egyes eljárásfajták sajátosságainak érvényre juttatásához, a kodifikáció során egyértelmű törekvés volt az Áe.-ben az első és a második kategóriába sorolt eljárásfajták számának lehetőség szerinti csökkentése. Ezeknek az úgynevezett privilegizált eljárásoknak az áttekintésével azonban beigazolódott, hogy megfelelő kodifikációs megoldásokkal az általános eljárási szabályok elsődleges szerepe erősíthető, ugyanakkor kellő rugalmassággal az egyes eljárásfajták specialitásait is kezelni lehet.

A törvény ezért három olyan ügycsoportban, ahol a biztonságra visszavezethető okok indokolják az általánostól eltérő, különös szabályok megalkotását, az eljárási jogban új megoldással lehetővé teszi az egyes jogintézményeknél a szélesebb körű eltérés lehetőségét. (Atomenergia alkalmazása, veszélyes létesítmények engedélyezése, haditechnikai eszközök és szolgáltatások külkereskedelmének engedélyezése.)

Európai Unió tagjainkra, illetve más nemzetközi jogi kötelezettségünkre tekintettel további eltérésekre is figyelemmel kell lennünk a szabályozásnál. Nem kizárt ugyanis, hogy az Unió jogi aktusa, vagy nemzetközi szerződés eljárási kérdéseket rendez, és ezek jogi sajátosságaikból eredően az eljárási törvénnyel szemben elsőbbséget élveznek.

Ügyfél

15. § (1) Ügyfél az a természetes vagy jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akinek (amelynek) jogát, jogos érdekét vagy jogi helyzetét az ügy érinti, akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak, illetve akire (amelyre) nézve - tulajdonát, jogait és vagyontárgyait is ideértve - a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz.

(2) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a létesítménnyel kapcsolatos, illetve a tevékenység engedélyezésére irányuló eljárásban ügyfél a hatásterületen levő valamennyi ingatlan tulajdonosa és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogszerű használója.

(3) Törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyfajtákra részletesebb ügyfélfogalmat állapíthat meg.

(4) Az ügyfél jogai megilletik az ügy elbírálásában hatóságként (szakhatóságként) részt nem vevő hatóságot is, amelynek feladatkörét az ügy érinti.

(5) Meghatározott ügyekben törvény az ügyfél jogaival ruházhatja fel az érdekvédelmi szervezeteket és azokat a társadalmi szervezeteket, amelyeknek a nyilvántartásba vett tevékenysége valamely alapvető jog védelmére vagy valamilyen közérdek érvényre juttatására irányul.

(6) A természetes személy ügyfélnek akkor van eljárési képessége, ha a polgári jog szabályai szerint cselekvőképességgel rendelkezik. Jogszabályban meghatározott esetben a korlátozott cselekvőképességgel rendelkező személyt is megilleti az eljárési képesség. Az eljáró hatóság hivatalból vizsgálhatja az eljárési képesség meglétét, és ha annak hiányát állapítja meg, úgy az ügyfél helyett törvényes képviselőjét vonja be az eljárásba, illetve ügygondnok kirendelését kéri.

Jogutódlás a hatósági eljárásban

16. § (1) Ha jogszabály másként nem rendelkezik vagy azt az ügy jellege nem zárja ki, a hivatalból indított vagy folytatott eljárásban a kieső ügyfél helyébe annak polgári jog szerinti jogutódja lép, ilyen esetben a jogerős határozatban megállapított kötelezettség vagy jogosultság a jogutódot terheli, illetve illeti meg.

(2) A jogelőd kérelmére indult eljárásban a jogutódlás a jogutód kérelme alapján következik be, erről a hatóság végzéssel dönt.

(3) A jogerős határozattal megállapított kötelezettség esetén - indokolt esetben a teljesítési határidő egy alkalommal történő meghosszabbításával - lehetőséget kell adni a jogutódnak a kötelezettség önkéntes teljesítésére.

(4) Jogutód hiányában a jogszabálysértő, illetve a közérdeket sértő vagy veszélyeztető állapot megszüntetéséről a hatáskörrel rendelkező hatóság hivatalból intézkedik.

A törvény az Áe.-ben foglaltaknál sokkal részletesebben foglalkozik az ügyfél fogalmával és az ügyfelek körének meghatározásával. Ennek az az oka, hogy bizonyos eljárásfajtákban ez problematikus: nem mindig lehet egyértelműen megállapítani, hogy például egy tervezett létesítmény mely földrajzi területre gyakorol olyan hatást, amely az ügyfél jogállását megalapozhatja. Ugyanakkor a törvénynek meg kell maradnia az általánosság szintjén, s a különös eljárási szabályokra vár az a feladat, hogy az adott ügykategóriára nézve a lehetőséghez képest konkretizálják az ügyfelek körének meghatározásánál irányadó szabályokat. A létesítménnyel és a tevékenység gyakorlásával kapcsolatos eljárások esetében a törvény az ingatlan tulajdonosát, illetve az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett használati jogokat gyakorló jogosultat ügyfélként rendeli az eljárásba bevonni. Bár az ingatlan jogszerű használatának nem minden esetben feltétele a az ingatlan nyilvántartási bejegyzés, az ügyféli kör meghatározásánál ettől eltérni nem indokolt. A szabályozás ugyanis nem eredményezheti azt, hogy az adott ügyben az ügyféli kör meghatározása a hatóságot megoldhatatlan feladat elé állítsa. Az eljáró közigazgatási szervtől nem várható el, hogy például az ingatlan bérlőjét felkutassa, annál is inkább, mert a szerződést nem minden esetben kötik meg írásban.

A törvény szerint, bizonyos ügyekben az érdekvédelmi szervezeteket és egyes társadalmi szervezeteket törvény az ügyfél jogaival ruházhatja fel. Ennek a rendelkezésnek az alapja az, hogy a Legfelsőbb Bíróság már több alkalommal foglalkozott olyan közigazgatási ügygel, amelyben bizonyos érdekek képviseletére létrehozott egyesületek az érdekek védelmére a hatóságok és a bíróság előtt is fel kívántak lépni. A Legfelsőbb Bíróság a környezetvédelmi szempontok érvényesítésével foglalkozó szervezeteket esetében megállapította, hogy e szervezeteket kereset indítási jog illeti meg egyes környezetvédelmi ügyekben.

Új, eddig nem szabályozott tárgykörre vonatkozik az a rendelkezés, amely az eljárási jogutódlás kérdését rendezi, valamint az, amely a jogképességtől különböző eljárási képesség tekintetében nyújt támpontot az eljáró szervek számára.

Adatvédelem

17. § (1) A hatóság köteles gondoskodni az eljárás során megismert, törvény által védett titok (a továbbiakban: védett adat) és a hivatás gyakorlásához kötött titok (a továbbiakban: hivatásbeli titok) megőrzéséről és a személyes adatok védelméről.

(2) A hatósági eljárás tartama alatt - különösen az iratokba való betekintés engedélyezésénél, a tárgyalás során, a döntés szerkesztésénél és a döntésnek hirdetményi úton való közlésénél - a hatóság gondoskodik arról, hogy a védett adat és a hivatásbeli titok ne kerüljön nyilvánosságra, ne juthasson illetéktelen személy tudomására, és a személyes adatok védelme biztosított legyen.

(3) Az adat védelmére vonatkozó szabályok megtartása nem vezethet a jogorvoslathoz való jog korlátozásához.

(4) A hatóság - hatáskörének keretei között - jogosult a feladatai ellátásához szükséges, jogszabályban meghatározott védett adat, továbbá törvényben meghatározott esetben személyes adat megismerésére és kezelésére. E jogát törvény korlátozhatja.

(5) Hivatalból indított vagy folytatott eljárásban a (4) bekezdésben meghatározott korlátozó rendelkezés hiányában az ügyfél nem akadályozhatja a hatóságot az üzleti könyvek és a tényállás tisztázásához szükséges más iratok átvizsgálásában.

(6) A hatóság az eljárás során a birtokába került védett adatot, hivatásbeli titkot, továbbá személyes adatot - az ugyanazon ügyben folyó, e törvényben szabályozott eljárások kivételével - csak akkor továbbíthat más szervhez, ha ezt törvény megengedi, vagy ha az érintett ehhez hozzájárult.

Az államtitok, a szolgálati titok tekintetében az Áe. is rendelkezik a titokvédelemről. A demokratikus jogállamban azonban egyrészt növekedett a különböző törvények által védett titokfajták száma, másrészt az információs önrendelkezési jogból kiindulva felértékelődött a titokvédelem. Ennek különös jelentősége van a közigazgatási eljárásban, mivel a közigazgatási hatóságok tevékenységük során a magántitoktól a banktitokig terjedő skálán a legkülönbözőbb titokfajtákkal szembesülnek. Ezek közül egyesek - például a gyónási titok - abszolút mértékben védettek a közigazgatási hatóságokkal szemben, más titokfajták relatív vagy szelektív védelem alá esnek: az arra jogosult szervtől vagy személytől kapott felmentés alapján, illetőleg bizonyos eljárásokban (például annak kivizsgálása során, hogy az orvos nem követett-e el szakmai hibát) megismerhetők, végül vannak olyan titokfajták is, amelyeket - hatáskörüik korlátai között - a közigazgatási hatóságoknak feltétlenül meg kell ismerniük, mert e nélkül nem tudják ellátni feladataikat.

A probléma azonban ennél sokkal bonyolultabb, hiszen a törvénynek nem csupán a közigazgatási hatóságok, hanem az ügyfelek, valamint az eljárás egyéb résztvevői tekintetében is szabályoznia kell egyfelől a titkok megismerésének jogát és korlátait, másfelől azt, hogy milyen okból tagadhatják meg a titkot tartalmazó adatokról vagy tényekről való nyilatkozattételt, illetőleg felvilágosítás-adást. Ezért a titokvédelem nem csupán a 17. §-ban bukkan fel, hanem átszővi a későbbi fejezeteket is.

Ezek a szabályok a törvény keretei között összefüggő rendszert alkotnak, amelyen belül három alapelv érvényesül:

- az állam titkait, továbbá a természetes és jogi személyek törvény által védett titkait - titokfajták szerinti differenciálás mellett - védeni kell attól, hogy azok az eljárás jellege által feltétlenül szükségessé tett körön túl mások tudomására jussanak, ugyanakkor

- a titokvédelem nem béníthatja meg a közigazgatás tevékenységét, azaz a titokfajták egyre növekvő száma - egy-két, fokozott védelem alatt álló titokfajtát leszámítva - nem vezethet oda, hogy a közigazgatási hatóságok hatáskörüik keretei között nem ismerhetik meg a feladataik ellátásához nélkülözhetetlen adatokat és tényeket, továbbá

- a titokvédelem az ügyféllel szemben is csak korlátozott mértékben érvényesülhet: nem terjedhet odáig, hogy kiüresítse az ügyfél eljárási jogait, így különösen jogorvoslathoz való jogát.

Ennek hangsúlyozása azért különösen fontos, mert könnyen úgy tűnhet: a törvénybe foglalt egyes szabályok ellentétben állnak a harmadikként említett alapelvvel. Valójában azonban ez az ellentét csupán látszólagos. A meghallgatás előtt az ügyek többségében maga a közigazgatási hatóság sem tudja pontosan: a tanú mely titkok ismerője, a vallomásában feltárt titkok mennyiben relevánsak az adott eljárás szempontjából, ismertté válásuk milyen mértékben sérti a titokgazda jogait és jogos érdekeit, s melyek azok a titokelemek, amelyek ismerete elengedhetetlen ahhoz, hogy az ügyfél ténylegesen gyakorolni tudja az őt megillető eljárási jogokat. Ezt csak utólag, a megtett tanúvallomás ismeretében lehet - és kell - elemezni, s ez az elemzés szolgál alapul a tanú által feltárt titkok szelektálásához. Ez más megfogalmazásban annyit jelent: a törvény a titokvédelem szabályozásánál is csupán általános szabályokat állapíthat meg, amelyek alapján a közigazgatási hatóságra hárul az a felelősség, hogy a konkrét ügyekben eldöntse, ki mely titkok megismerésére jogosult.

Egyfelől tehát a törvény titokvédelmi okból megfosztja az ügyfelet attól a lehetőségtől, hogy jelen lehessen a tanú meghallgatásának ama részén, amikor a tanú valamely, törvény által védett titokról tesz vallomást. Másfelől viszont éppen az ügyfél jogainak érvényre juttatása érdekében bevezet egy garanciális jelentőségű új jogintézményt, a bizonyítékoknak az ügyfél elé tárását. A bizonyítékoknak az ügyfél elé tárása azonban már szelektív: egyfelől kizárólag az adott ügyfél szempontjából releváns bizonyítékokra szorítkozik, másfelől nem tartalmaz olyan titkokat (például államtitkot), amelyeket az ügyfél nem jogosult megismerni, illetőleg amelyek megismerése nem elengedhetetlenül szükséges jogainak érvényre juttatásához. A titokvédelemre vonatkozó részletszabályok rendszer-jellegét az is bizonyítja, hogy szoros tartalmi összefüggés van a bizonyítékoknak az ügyfél elé tárására, illetőleg a határozat indoklására vonatkozó szabály között.

II. Fejezet

Joghatóság, hatáskör, illetékesség

Joghatóság

18. § (1) Magyar állampolgár, Magyarországon nyilvántartásba vett jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél hatósági ügyében - amennyiben az Unió jogi aktusa, törvény vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik - a Magyar Köztársaság területén a magyar hatóság jár el.

(2) Ha az ügyfél nem magyar állampolgár, illetve külföldön nyilvántartásba vett jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akkor hatósági ügyében - amennyiben nemzetközi szerződés vagy az adott ügyfajta irányadó különös eljárási szabály eltérően nem rendelkezik - a Magyar Köztársaság területén magyar hatóság jár el, feltéve hogy az eljárásban az Unió jogi aktusát, illetve magyar jogszabályt kell alkalmazni.

(3) Jogszabály felhatalmazása, illetve nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján az ügyfél hatósági ügyében külföldön a magyar külképviseleti hatóság, illetve konzuli szolgálat jár el.

A hatáskör megállapítása és az eljárási kötelezettség

19. § (1) A hatóság hatáskörét - a hatósági eljárás körébe tartozó ügyfajta meghatározásával - jogszabály állapítja meg. Ebben meg kell jelölni az első fokon eljáró, továbbá ha az nem a 107. §-ban és 108. §-ban megjelölt hatóság, a fellebbezést elbíráló hatóságot is.

(2) Önkormányzati hatósági ügyben első fokon a képviselő-testület jár el. Ezt a hatáskörét önkormányzati rendeletben a közgyűlés elnökére, a polgármesterre, a főpolgármesterre, a részönkormányzat testületére, a képviselő-testület bizottságára, illetve törvényben meghatározottak szerint létrehozott társulásra ruházhatja át.

(3) A hatóság a hatáskörét vagy annak gyakorlását - törvényben meghatározott kivétellel - más hatóságra nem ruházhatja át. Nem tekinthető a hatáskör átruházásának, ha a külképviseleti hatóság egyes - más magyar hatóság hatáskörébe tartozó - hatósági ügyek intézésében közreműködik.

(4) A hatóságtól - a 20. § (3) bekezdésében foglalt kivétellel - a hatáskörébe tartozó ügy nem vonható el.

(5) Ha a bíróság valamely ügyben a hatáskörét vagy annak hiányát állapította meg, vagy az ügy érdemében határozott, ez a döntés az eljáró hatóságra kötelező.

20. § (1) A hatóság a hatáskörébe tartozó ügyben illetékességi területén köteles eljárni. Ha e kötelességének a rá irányadó ügyintézési határidőn belül nem tesz eleget, a felügyeleti szerv - kérelemre vagy hivatalból - soron kívül, de legkésőbb a tudomásszerzéstől számított öt napon belül kivizsgálja a mulasztás okát.

(2) A hatóság mulasztása esetén a felügyeleti szerv újabb - az ügyfajta irányadó ügyintézési határidő és a döntéselőkészítés fokának figyelembevételével megállapított - határidő kitűzésével a mulasztó hatóságot három napon belül az eljárás lefolytatására utasítja.

(3) Ha a felügyeleti szerv által megállapított újabb határidő eredménytelenül telt el, a felügyeleti szerv az eljárásra haladéktalanul - a (4) és (5) bekezdésben foglalt kivétellel - a mulasztóval azonos hatáskörű másik hatóságot jelöl ki, egyidejűleg a mulasztó hatóság vezetője ellen fegyelmi eljárást kezdeményez. A kezdeményezés alapján a fegyelmi eljárás megindítása kötelező. A kijelölt hatóság az ügyben irányadó ügyintézési határidőn belül köteles érdemi határozatot hozni.

(4) Hatósági igazolvánnyal vagy hatósági bizonyítvánnyal (adatigazolással), hatósági nyilvántartás-vezetéssel, illetve hatósági ellenőrzéssel kapcsolatos hatósági ügyben az ismételt mulasztó hatósággal szemben a felügyeleti szerv a (3) bekezdésben foglaltak szerint jár el azzal az eltéréssel, hogy az ügy nem vonható el, és az eljárásra más hatóság nem jelölhető ki. A hatóság legkésőbb tizenöt napon belül köteles eleget tenni elmulasztott kötelezettségének.

(5) Ha a képviselő-testület, a főpolgármester, a polgármester, a közgyűlés elnöke, a bizottság, a részönkormányzat testülete, a társulás (a továbbiakban együtt: önkormányzati hatóság) önkormányzati hatósági ügyben határozathozatali kötelezettségét elmulasztotta, az ügyfél kérelmére vagy hivatalból a közigazgatási hivatal vezetője felhívja a mulasztó tisztségviselőt vagy testületet, hogy soron kívül, illetve a testület legközelebbi ülésén, de legkésőbb harminc napon belül határozzon. A döntésre jogosult a döntés várható időpontjáról a közigazgatási hivatal vezetőjének felhívásától számított öt napon belül értesíti az ügyfelet.

(6) Az (5) bekezdés alapján az önkormányzati hatósághoz intézett felhívás eredménytelensége esetén az ügyfél vagy a közigazgatási hivatal vezetője, továbbá ha az adott ügyben nincs felügyeleti szerv, vagy a felügyeleti szerv az

intézkedési, eljárási kötelezettségének nem tesz eleget, az ügyfél kérelmére a megyei, illetve a fővárosi bíróság mint közigazgatási ügyekben eljáró bíróság (a továbbiakban: közigazgatási ügyekben eljáró bíróság) kötelezi a hatóságot az eljárás lefolytatására.

(7) Az (1)-(3) bekezdésben foglaltakat a szakhatósági eljárásra és a fellebbezési eljárásra is alkalmazni kell. E rendelkezések akkor is irányadók, ha - a határozat megsemmisítése vagy hatályon kívül helyezése folytán - a hatóság az ügyintézési határidőn belül nem tesz eleget az új eljárás lefolytatására irányuló kötelezettségének.

(8) A felügyeleti szerv a (2) bekezdés szerinti intézkedésről, valamint az eljáró hatóság (3) bekezdés szerint történő kijelöléséről az ügyfelet három napon belül értesíti, továbbá ellenőrzi, hogy a hatóság a mulasztást követően, illetve a kijelölt hatóság határidőn belül eleget tesz-e eljárási kötelezettségének.

Illetékesség

21. § (1) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, az azonos hatáskörű hatóságok közül az eljárásra az a hatóság az illetékes, amelynek területén

a) az ügyfél lakó- vagy tartózkodási helye, ennek hiányában szálláshelye (a továbbiakban: lakcíme), illetve székhelye (telephelye, fióktelepe) van,

b) az ügy tárgyát képező ingatlan fekszik,

c) az engedélyhez vagy bejelentéshez kötött tevékenységet gyakorolják vagy gyakorolni kívánják,

d) a jogellenes magatartást elkövették.

(2) Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű vagy különleges szakértelmet igénylő ügyekben törvény vagy kormányrendelet kijelölheti azt a hatóságot, amely meghatározott ügyekben az ország egész területére kiterjedő illetékességgel eljár. A szakhatóságok közreműködésével folyó eljárásokban a kijelölésnek a szakhatóságokra is ki kell terjednie.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott ügyekben eljáró hatóság a döntéshozatal előtt kikéri annak a hatóságnak az ügyvel kapcsolatos véleményét, amely a kijelölés hiányában az ügyben illetékes lenne. A vélemény nem köti az eljáró hatóságot, és a véleményadás elmaradása nem akadályozza az érdemi döntéshozatalnak.

(4) Ha az ügyfél tartósan, három hónapot meghaladó ideig külföldön tartózkodik, illetve lakcíme ismeretlen, az (1) bekezdés a) pontjára alapított illetékességet az ügyfél utolsó ismert hazai lakcíme alapján kell megállapítani. Ennek hiányában - ha az Unió jogi aktusa vagy jogszabály másként nem rendelkezik - az eljárásra az adott ügyfajtában a fővárosban eljárásra jogosult hatóság, jegyző hatáskörébe tartozó ügyben a fővárosi főjegyző az illetékes.

(5) Több illetékes hatóság közül az jár el, amelynél az eljárás előbb indult meg (megelőzés).

(6) Ha a hatóság megállapítja, hogy az ügyben más hatóság a megelőzés alapján már eljár vagy más hatóság előtt eljárás van folyamatban, saját eljárását végzéssel megszünteti, illetve szükség esetén a döntést visszavonja, és erről a korábban, illetve a folyamatban lévő ügyben eljáró hatóságot és az ügyfelet értesíti.

A törvény meghatározza, hogy az azonos hatáskörrel rendelkező szervek közül melyiknek kell eljárnia (illetékesség). Az illetékességi okok alapján dönthető el, hogy az azonos hatáskörrel rendelkező szervek közül melyik jogosult eljárni. Az illetékességi okok sokszínűségére tekintettel csak az általános okokat nevesíti a törvény. Lehetőséget biztosít arra, hogy jogszabály egyéb illetékességi okokat is meghatározzon. Az olyan ügyfél jogainak védelme érdekében, aki külföldön tartózkodik, vagy tartózkodási helye nem ismert, speciális szabályokat fogalmaz meg (utolsó ismert lakóhely szerint illetékes közigazgatási szerv, ismert lakóhely hiányában a fővárosban eljárásra jogosult hatóság). A törvény fenntartja a megelőzés intézményét. A megelőzés szabályai alapján az ügyfél és az eljáró közigazgatási hatóság számára egyértelműen megállapítható, hogy az ügyben (például több, különböző lakcímű ügyfél esetén) az a szerv jár el, amelynél az eljárás előbb indult. Ha a közigazgatási hatóság azt állapítja meg, hogy az ügyben megelőzés alapján másik közigazgatási hatóság már eljár, akkor meg kell szüntetnie a már megkezdett eljárást, vissza kell vonnia határozatát, és intézkedéséről értesítenie kell az ügyfelet, valamint a korábban eljárt közigazgatási hatóságot.

A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy kiemelt jelentőségű vagy különleges szakértelmet igénylő ügyekben törvény vagy kormányrendelet kijelölje azt az egyébként hatáskörrel rendelkező hatóságot, amelyik az ügyfajtában kizárólagos illetékességgel az ország egész területén eljárhat. Ezzel elérhető, hogy bizonyos ügyfajtákban benyújtott kérelmek egységes szempontok alapján, ésszerű határidőn belül kerüljenek elbírálásra, illetve a különleges szakértelmet a kijelölt hatósághoz koncentrálható. Annak érdekében, hogy a jogszabállyal kijelölt hatóság az ügy eldöntése szempontjából jelentőséggel bíró helyi körülményeket a döntéshozatal előtt megismerje, a törvény előírja, hogy ki kell kérni annak a hatáskörrel bíró hatóságnak az ügyvel kapcsolatos véleményét, amelyik a kijelölés hiányában illetékes lenne. A vélemény azonban nem köti a döntési jogkörrel rendelkező hatóságot, az abban szereplő tények, körülmények a tényállás tisztázását hivatottak elősegíteni és ezeket a hatóság a bizonyítékokra vonatkozó szabályok szerint bizonyos korlátozással

mérlegelheti. Nem hagyhatók figyelmen kívül azonban a helyi szabályozási kompetenciába tartozó jogi normák rendelkezései (pl: településrendezési terv).

A joghatóság, a hatáskör és az illetékesség vizsgálata

22. § (1) A hatóság a joghatóságát - ezzel összefüggésben az alkalmazandó jogot -, valamint hatáskörét és illetékességét az eljárás minden szakaszában hivatalból köteles vizsgálni.

(2) Hatáskör vagy illetékesség hiányában a hatóság a kérelmet és az ügyben keletkezett iratokat - az ügyfél egyidejű értesítése mellett - haladéktalanul, de legkésőbb a kérelem megérkezésétől, folyamatban levő ügyben a hatáskör és illetékesség hiányának megállapításától számított öt napon belül átteszi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósághoz.

(3) A hatóság - tekintet nélkül a joghatóságára, valamint a hatáskörére és az illetékességére - hivatalból köteles megtenni azt az ideiglenes intézkedést, amelynek hiányában a késelem elháríthatatlan kárral vagy veszéllyel járna.

(4) A hatóság az ideiglenes intézkedéséről - végzése megküldésével - haladéktalanul, de legkésőbb öt napon belül értesíti az ügyfelet, továbbá a joghatósággal és hatáskörrel rendelkező illetékes hatóságot, amely az ideiglenes intézkedés szükségességét felülvizsgálja, és szükség esetén megteszi a hatáskörébe tartozó intézkedést.

(5) Az ideiglenes intézkedés felülvizsgálatánál nem érvényesül a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelme.

Hatásköri, illetékességi vita

23. § (1) Ha ugyanabban az ügyben

a) több hatóság állapította meg hatáskörét vagy illetékességét,

b) több hatóság állapította meg hatáskörének vagy illetékességének hiányát, és emiatt az eljárás nem indulhat meg vagy nincs folyamatban,

c) több illetékes hatóság előtt indult az eljárás, és a megelőzés alapján nem lehet eldönteni, hogy melyik hatóság jogosult az eljárásra,

az érdekelt hatóságok kötelesek egymás között haladéktalanul, de legkésőbb az eljárás megindítására irányuló kérelem érkezésétől, illetve a tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül megkísérelni a vita eldöntését.

(2) Ha az (1) bekezdés szerinti egyeztetés sikerrel járt, az (1) bekezdés a) és c) pontja esetében az a hatóság, amely a továbbiakban nem jár el, az előtte folyamatban lévő eljárást végzéssel megszünteti, az eljárás során hozott döntését visszavonja, egyúttal az ügy iratait és bizonyítékait átteszi az eljárást lefolytató hatósághoz.

(3) Ha az (1) bekezdés szerinti eljárás nem vezetett eredményre, az eljáró hatóságot a következő szerv jelöli ki:

a) illetékességi összeütközés esetén a legközelebbi közös felügyeleti szerv, ennek hiányában a vita eldöntését kérő hatóság működési területe szerint illetékes közigazgatási hivatal vezetője,

b) hatásköri összeütközés esetén a Fővárosi Ítéltábla.

24. § (1) A Fővárosi Ítéltábla a hatásköri vitában az eljárást kezdeményező ügyfél vagy a hatóság kérelmére dönt.

(2) A Fővárosi Ítéltábla határozata ellen fellebbezésnek nincs helye.

Ha több közigazgatási hatóság állapítja meg hatáskörét vagy illetékességét (pozitív hatásköri összeütközés), vagy több közigazgatási hatóság állapítja meg hatáskörének vagy illetékességének hiányát (negatív hatásköri összeütközés), illetve ha a megelőzés alapján nem lehet eldönteni, hogy melyik szerv illetékes az eljárásra, a közigazgatási hatóságoknak meg kell kísérelniük annak eldöntését, hogy melyik szerv rendelkezik hatáskörrel vagy illetékességgel az ügy intézésére. Ha a közigazgatási hatóságok nyolc napon belül nem tudnak erről dönteni, illetékességi összeütközés esetén a legközelebbi közös felügyeleti szerv, ennek hiányában a megyei közigazgatási hatóság vezetője jelöli ki az eljáró hatóságot. Hatásköri összeütközés esetén a Fővárosi Ítéltábla dönt.

Eljárás az illetékességi területen kívül

25. § (1) A hatóság az illetékességi területén kívül akkor végezhet eljárási cselekményt, ha ezt törvény vagy kormányrendelet lehetővé teszi.

(2) A fővárosi kerületi illetékességű hatóság a főváros, a megyei jogú város kerületi hivatalának vezetője pedig a megyei jogú város egész területén végezhet eljárási cselekményt.

Belföldi jogsegély

26. § (1) Jogsegélyt akkor lehet kérni, ha a megkereső hatóság

a) illetékességi területén kívül kell valamely eljárási cselekményt elvégezni, illetve azt az ügyfél jogos érdeke vagy a költségtakarékosság indokoltá teszi,

b) feladatának ellátásához olyan adat vagy ténybeli ismeret szükséges, amely a megkeresett hatóság nyilvántartásából, illetve irataiból szerezhető meg,

c) feladatának ellátásához olyan irat vagy más bizonyíték szükséges, amely a megkeresett hatóságnál (állami, önkormányzati szervnél) van, vagy onnan szerezhető meg.

(2) Az (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott megkeresést az ügy jellegétől függően a megkereső hatósággal azonos hatáskörű illetékes szervhez, ennek hiányában az illetékes települési önkormányzat jegyzőjéhez kell intézni.

(3) Az (1) bekezdés *b)* és *c)* pontjában meghatározott esetben a megkeresésben meg kell jelölni az adat, irat, más bizonyíték felhasználásának célját, valamint azt, hogy a személyes adat beszerzésére törvény alapján vagy az ügyfél kérelmére és írásbeli hozzájárulásával kerül sor.

(4) A megkeresett hatóság csak akkor tagadhatja meg a megkeresésben foglaltak teljesítését, ha az jogszabályba ütközik. Amennyiben a jogsegély nyújtására más szerv jogosult, a megkeresett hatóság a megkeresést haladéktalanul, de legkésőbb a megkeresés megérkezésétől számított öt napon belül e hatósághoz továbbítja, és erről egyidejűleg tájékoztatja a megkereső hatóságot.

(5) Ha jogszabály ennél rövidebb határidőt nem állapít meg, a jogsegély iránti kérelmet az (1) bekezdés *b)* és *c)* pontjában szabályozott esetben nyolc napon belül, az (1) bekezdés *a)* pontjában szabályozott esetben pedig tizenöt napon belül kell teljesíteni.

(6) Ha a belföldi jogsegély iránti kérelem teljesítéséhez magyar külképviseleti hatóság megkeresése szükséges, a jogsegély teljesítésének határideje a megkeresésnek a külképviseleti hatósághoz történő megérkezése napján kezdődik.

Nemzetközi jogsegély

27. § (1) Ha a Magyar Köztársaságnak valamely állammal közigazgatási jogsegélyegyezménye van, vagy annak hiányában az államok között viszonzossági gyakorlat áll fenn, vagy többoldalú nemzetközi szerződés ezt lehetővé teszi, továbbá az (5) bekezdés szerinti együttműködési megállapodás alapján az eljáró hatóság a 26. § (1) bekezdésében meghatározott jogsegély érdekében külföldi hatósághoz fordulhat, illetve - ha ez nem ütközik magyar jogszabályba - köteles teljesíteni a külföldről érkező jogsegélykérelmet.

(2) A viszonzosság fennállása tekintetében a Külügyminisztérium állásfoglalása az irányadó, amelyet az érintett minisztériummal egyetértésben alakít ki.

(3) Ha jogszabály vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, a nemzetközi jogsegélyügyben érintett magyar és külföldi (nemzetközi) hatóság közvetlenül érintkezik egymással. Ha a magyar hatóság előtt nem ismert, hogy a jogsegélykérelem teljesítése az érintett külföldi állam melyik hatóságának hatáskörébe tartozik, a kérelmet felügyeleti szervén keresztül a Külügyminisztériumhoz juttatja el. A Külügyminisztérium a külföldi állam külügyekben illetékes minisztériuma útján továbbítja a jogsegélykérelmet a külföldi hatósághoz.

(4) Ha a külföldről érkező jogsegélykérelem teljesítésére nem a megkeresett hatóság jogosult, a megkeresést haladéktalanul, de legkésőbb az érkezéstől számított öt napon belül átteszi a hatáskörrel rendelkező illetékes hatósághoz, és erről a megkereső felet egyidejűleg tájékoztatja.

(5) Unió jogi aktusa, nemzetközi szerződés és törvény felhatalmazást adhat az ügyben eljárni jogosult magyar és külföldi hatóság közötti együttműködési megállapodás létrehozására hatósági feladataik ellátásának kölcsönös előmozdítása érdekében.

(6) Nemzetközi jogsegély keretében személyes adat továbbítására az Unió jogi aktusa, nemzetközi szerződés, illetve törvényi felhatalmazás vagy az érintett írásos hozzájárulása alapján kerülhet sor.

28. § (1) A hatóság - ha az Unió jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik - megtagadja a külföldi megkeresés teljesítését, ha az sértene

a) a Magyar Köztársaság nemzetbiztonsági érdekeit vagy a közbiztonságot,

b) az ügyben érintett személy alapvető jogát,

c) a védett adat megőrzéséhez fűződő érdekeket, és annak továbbítását jogszabály nem teszi lehetővé, vagy a továbbításához a jogszabályban előírt feltételek nem állnak fenn.

(2) A külföldi megkeresés teljesítésének megtagadásáról és annak okáról a megkereső felet haladéktalanul tájékoztatni kell.

(3) Az (1) bekezdés *a)* pontjában foglaltak elbírálásához a hatóság szükség esetén az illetékes minisztérium, országos hatáskörű szerv állásfoglalását kéri.

III. Fejezet

Az elsőfokú eljárás

Az eljárás megindítása

29. § (1) A hatósági eljárás az ügyfél kérelmére, bejelentésére, nyilatkozatára, más hatóság kezdeményezésére, külön jogszabályban meghatározott panaszra (a továbbiakban együtt: kérelem) vagy hivatalból indul meg.

(2) A hatóság köteles a hatáskörébe tartozó ügyben illetékességi területén hivatalból megindítani az eljárást, ha

a) ezt jogszabály előírja,

b) erre felügyeleti szerve utasította, a bíróság kötelezte,

c) életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetről szerez tudomást.

(3) Ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik, az eljárás megindításáról

a) a hivatalból indult eljárásban az ismert ügyfelet az eljárás megindításától,

b) a kérelemre indult eljárásban az ismert ellenérdekű, illetve érintett ügyfelet a kérelem beérkezésétől számított öt napon belül értesíteni kell.

(4) Az értesítés csak akkor mellőzhető, ha

a) az veszélyeztetné az eljárás eredményességét,

b) az egyszerű megítélésű, a tényállás előzetes tisztázását nem igénylő ügyben az eljárás megindítása után azonnal sor kerül az érdemi határozat meghozatalára,

c) az ellenőrzésre feljogosított hatóság az adott tárgyban folyamatosan lát el az érintettnél ellenőrzési feladatot,

d) azt honvédelmi, nemzetbiztonsági, közbiztonsági okból jogszabály kizárja.

(5) Az értesítésnek tartalmaznia kell:

a) az ügy tárgyát, iktatási számát, az eljárás megindításának napját és az adott ügyfajtára irányadó ügyintézési határidőt, az ügyintéző nevét és hivatali elérhetőségét,

b) az iratokba való betekintés és a nyilatkozattétel lehetőségére irányuló tájékoztatást,

c) hivatalból indult eljárásban az erre történő utalást, kérelemre indult eljárásban a kérelmező ügyfél nevét,

d) az ügyfél tájékoztatását az elektronikus ügyintézés lehetőségének igénybevételéről és az ügyfajtára vonatkozó elektronikus tájékoztatási szolgáltatás elérhetőségéről.

(6) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a 15. § (2) és (5) bekezdése esetében, valamint ha az eljárás egyébként jelentős számú ügyfelet érint, az ügyfeleket az eljárás megindításáról hirdetményi úton, továbbá közhírré tétel útján (helyben szokásos módon, a helyi lapban stb.) kell értesíteni.

(7) A hirdetmény, illetve közhírré tétel útján közölt közlemény tartalmazza:

a) az ügy tárgyát,

b) a tervezett létesítmény, tevékenység rövid ismertetését,

c) a hatásterület határait,

d) a tájékoztatást arról, hogy az érintettek hol és mikor tekinthetnek be a tervekbe, illetve az ügy egyéb irataiba.

(8) A (6) bekezdésben foglaltak szerint kell eljárni akkor is, ha az ügyfelek körét vagy a hatásterület határait nem lehet pontosan megállapítani. A hirdetmény ebben az esetben a hatásterület vélelmezhető határait jelöli meg.

(9) Az ügyfél kérelmére indult eljárásban, ha ezt az ügyfél kéri, a kérelem beérkezésétől számított öt napon belül a hatóság az ügyfelet értesíti az ügy iktatási számáról, az eljárás megindításának napjáról, az ügyintézési határidőről, ügyintézőjéről és az ügyintéző hivatali elérhetőségéről. Ha a kérelem elektronikus úton érkezett, a tájékoztatás elektronikus úton, három napon belül történik. Ebben az esetben az értesítés a fentiekben túlmenően tartalmazza a kapcsolattartás elektronikus levélcímét is.

A törvény az eljárás megindítására vonatkozó fő szabályt változatlanul vette át az Áe.-ből. E szabály szerint az eljárás kérelemre, vagy hivatalból indulhat. Az ügyfajtára vonatkozó különös eljárási szabály határozza meg, hogy a konkrét ügyben ki kezdeményezheti az eljárást. Ha az ügyfél kezdeményezi az eljárást, ezt legtöbbször kérelem benyújtásával teszi, de megindítható az eljárás bejelentéssel, nyilatkozattal, ha az ügyfél jogszabályban előírt kötelezettségét teljesíti. A törvény ugyanakkor részletesen szabályozza, hogy - összhangban a hivatalbóli eljárás elvével - a közigazgatási hatóság mikor köteles hivatalból megindítani az eljárást.

Az eljárási jogok tényleges érvényesülése szempontjából alapvető feltétel, hogy az ügyfél tudjon róla, hogy őt érintő eljárás folyik valamelyik közigazgatási hatóságnál. Az Áe. ugyanis hiába biztosít már az elsőfokú eljárás keretében számos jogot az ügyfelek számára, ezekkel nem tudnak élni, ha csak az elsőfokú határozat kézbesítésekor értesülnek az eljárásról. Az ilyen helyzet nem csupán az ügyfél jogait csorbítja, hanem szükségtelenül növeli a jogorvoslatok számát, és késlelteti az ügy végleges lezárását. Jelenleg az ügyfélnek az eljárás megindításáról való értesítése csak „jogszabályban meghatározott esetben” kötelező. Ha tehát a különös eljárási szabályok ezt nem írják elő - márpedig jelenleg ez a tényleges helyzet -, akkor ez a jogintézmény csupán papíron létezik, ami egy jogállamban megengedhetetlen. Ezért a törvény a szabályozást nem bízta a különös eljárási normákra, hanem - mivel garanciális szabályról van szó - maga rendelkezik az értesítési kötelezettségről. Ennek keretében is különösen fontos a hirdetményi úton vagy a közhírré tétel útján történő értesítés a nagyszámú ügyfelet érintő eljárásokban.

Az ügyfél értesítését előíró kötelezettségnek lehetnek azonban korlátai. Nem kizárt ugyanis hogy az ügyfél bizonyítékokat semmisít vagy változtat meg, illetve más módon igyekszik befolyásolni az eljárás kimenetelét, vagy az adott ügy nem igényel hosszadalmas, minden részletre kiterjedő bizonyítási eljárást, így az gyorsan, az ügyfél eljárási jogainak sérelme nélkül lezárható.

A kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítása

- 30. §** A hatóság a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül, nyolc napon belül végzéssel elutasítja, ha
- a) az eljárásra magyar hatóságnak nincs joghatósága,
  - b) a hatóságnak nincs hatásköre vagy nem illetékes, és a kérelem áttételének nincs helye, továbbá ha a kérelem áttételéhez szükséges adatok a kérelemből hiányoznak, és azok hivatalból sem állapíthatók meg,
  - c) a kérelem nyilvánvalóan lehetetlen célra irányul,
  - d) jogszabály az igény érvényesítésére határidőt állapít meg, és a kérelem elkésztett,
  - e) a hatóság az ügyet érdemben már elbírálta, és változatlan tényállás és jogi szabályozás mellett ugyanazon jog érvényesítésére irányuló újabb kérelmet nyújtottak be, és újrafelvételnek nincs helye, feltéve hogy a kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítását jogszabály nem zárja ki,
  - f) a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet késedelmesen terjesztették elő,
  - g) a kérelem tartalmából megállapítható, hogy az ügy nem hatósági ügy.

Az eljárás megszüntetése

- 31. § (1)** A hatóság az eljárást végzéssel megszünteti, ha
- a) a 30. § alapján a kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasításának lett volna helye, az elutasítási ok azonban az eljárás megindítását követően jutott a hatóság tudomására,
  - b) az ügy tárgyát képező vagyontárgy megsemmisült vagy olyan mértékben károsodott, hogy az eljárás okafogyottá vált,
  - c) az eljárás kérelemre indult és az ügyfél az érdemi határozatjogerőre emelkedése előtt kérelmét visszavonta, kivéve ha az eljárás hivatalból is megindítható, és a hatóság az eljárást hivatalból folytatja, vagy ha az eljárásban több kérelmező vesz részt, és nem mindegyikük vonta vissza kérelmét,
  - d) az ügyfél halála vagy a jogi személy, illetve a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet megszűnése következtében okafogyottá vált, és eljárásbeli jogutódlás sem következett be,
  - e) az eljárást hivatalból indították vagy folytatták, és az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn,
  - f) az ügyfél a kérelmére indult eljárásban a képviselő visszautasítása esetén a hatóság felhívása ellenére nem gondoskodik a képviselet-ellátásra alkalmas személy meghatalmazásáról vagy nem jár el személyesen,
  - g) jogszabályváltozás miatt az ügy elbírálása a továbbiakban már nem hatósági hatáskörbe tartozik.
- (2) A hatóság az eljárást végzéssel megszüntetheti, ha az ügyfél a kérelmére indult eljárásban a hiánypótlásra való felhívásnak nem tett eleget, és az erre megállapított határidő meghosszabbítását sem kérte, illetve nyilatkozattételének elmaradása megakadályozta a tényállás tisztázását.
- (3) Ha a hatósági eljárásért illetéket vagy igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni és az ügyfél a fizetési kötelezettségének a hatóság erre irányuló felhívása ellenére nem tesz eleget és költségmentességben sem részesül, a hatóság az eljárást megszüntetheti.
- (4) Az eljárás megszüntetéséről a hatóság öt napon belül mindazokat értesíti, akiket az eljárás megindításáról értesített.

A törvény az Áe.-ben foglaltaknál részletesebben szabályozza az eljárás megszüntetésének eseteit. Ennek oka részben az új jogintézmények bevezetése (joghatóság, res indicata, jogutódlás), részben a jogalkalmazás során kialakult gyakorlat (hiánypótlás elmaradása, kérelem visszavonása). Megszüntethető az eljárás abban az esetben is, ha az eljárási illetéket vagy igazgatási szolgáltatási díjat az ügyfél a felhívás ellenére sem fizette meg és költségmentességben sem részesült.

Az eljárás felfüggesztése

32. § (1) Ha az ügy érdemi eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelyben az eljárás más szerv hatáskörébe tartozik, vagy ugyanannak a hatóságnak az adott ügygel szorosan összefüggő más hatósági döntése nélkül megalapozottan nem dönthető el, továbbá ha a döntéshez külföldi hatóság vagy más szerv álláspontját is be kell szerezni, a hatóság az eljárást felfüggeszti. Amennyiben a más szerv előtti eljárás megindítására az ügyfél jogosult, erre öt megfelelő határidő kitűzése mellett fel kell hívni. Ha az ügyfél a felhívásnak nem tesz eleget, a hatóság az eljárást megszünteti, vagy a rendelkezésre álló adatok alapján dönt.

(2) Ha a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság a hatóságot új eljárásra kötelezi és ezzel a bírósági döntéssel szemben perújítási vagy felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő, a hatóság az eljárást felfüggesztheti.

(3) Az eljárás felfüggesztését indokolt esetben egy alkalommal az ügyfél is kérheti. Az eljárás az ügyfél kérelmére akkor függeszthető fel, ha

a) azt jogszabály nem zárja ki, és

b) nincs ellenérdekű ügyfél vagy az ellenérdekű ügyfél az eljárás felfüggesztéséhez hozzájárul, vagy az ellenérdekű ügyfél érdekét az nem érinti.

(4) Jogszabály az eljárásnak az ügyfél kérelmére történő felfüggesztését a (3) bekezdés rendelkezésein kívül egyéb feltételhez is kötheti.

(5) Ha a jogutód kiléte vitás, ennek eldöntéséig a hatóság a folyamatban levő eljárást a kérelmező ügyfél kiesése esetén felfüggeszti, egyéb esetekben felfüggesztheti.

(6) Olyan ügyfajtákban, amelyekben a szakvélemény elkészítése hosszabb időt vesz igénybe jogszabály lehetővé teheti, hogy az eljáró hatóság a szakértő kirendelésekor, illetve a szakvélemény kérésekor az eljárást a szakvélemény megérkezéséig felfüggeszse.

(7) Az eljárás felfüggesztéséről a hatóság végzéssel dönt.

(8) Az eljárás felfüggesztésekor minden határidő megszakad, és az eljárás felfüggesztésének megszűnésekor az ügyintézési határidő kivételével újra kezdődik.

(9) A hatóság az eljárás felfüggesztése esetén is dönthet úgy, hogy a folyamatban lévő eljárási cselekményeket és az azok teljesítésére megállapított határidőket az eljárás felfüggesztése nem érinti.

A közigazgatási ügyben eljáró hatóság feladata, hogy az ügy eldöntéséhez szükséges adatokat összegyűjtse, a bizonyítékokat számbavegye, az ügy körülményeinek gondos mérlegelésével megalapozott döntést hozzon. Ezt a kötelezettségét bizonyos esetekben az ügyfajta elintézésére nyitva álló határidőn belül azért nem tudja teljesíteni, mert a döntés hatáskörén kívül eső más kérdések tisztázása nélkül nem hozható meg. A hatályos Áe. jelenleg csak egy ilyen esetet ismer (más szerv hatáskörébe tartozó előzetes kérdés eldöntése), a jogalkalmazási gyakorlat azonban más esetek szabályozási szükségességére is rámutatott. A törvény ezért az eljárás felfüggesztésének Áe. szerinti szabályait kiegészítésekkel veszi át. Ezek alapján az eljárás felfüggesztésének lehet helye az ügyfél indokolt kérelmére, továbbá az eljárásbeli jogutódlás kérdésének eldöntéséig, vagy jogszabály ilyen irányú rendelkezése szerint a szakértői vélemény megérkezéséig. Az ügyfél eljárást felfüggesztő kérelme azonban csak akkor teljesíthető, ha az nem a döntéshozatal vagy a végrehajtás késleltetésére irányul.

Ügyintézési határidő

33. § (1) Az érdemi határozatot az (5) bekezdésben meghatározott időponttól számított harminc napon belül kell meghozni. Ennél rövidebb határidőt bármely jogszabály, hosszabbat pedig törvény vagy kormányrendelet állapíthat meg.

(2) Kiskorú ügyfél esetében, továbbá ha életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet elhárítása indokolja, vagy ha a közbiztonság érdekében egyébként szükséges, az érdemi határozatot soron kívül kell meghozni.

(3) Az ügyintézési határidőbe nem számít be:

a) a hatásköri vagy illetékességi vita egyeztetésének, illetve az eljáró hatóság kijelölésének időtartama,

b) a nemzetközi jogsegélyeljárás időtartama, ideértve a magyar külképviseleti hatóságtól kért jogsegély időtartamát is,

c) a hiánypótlásra irányuló felhívástól az annak teljesítéséig terjedő idő,

d) a szakhatóság eljárásának időtartama,

e) az eljárás felfüggesztésének időtartama,

f) a 70. § (1) bekezdésében szabályozott eljárás időtartama,

g) elektronikus ügyintézés esetén a 163. § szerinti üzemzavar időtartama,

h) a kérelem, a határozat és egyéb irat hiteles fordításához szükséges idő.

(4) Ha a hatóság testületi szerv, a hatáskörébe tartozó ügyben az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, vagy ha ez nem lehetséges, a határidő letelte utáni első testületi ülésen, legkésőbb azonban hatvan napon belül határoz.

(5) Az ügyintézési határidő a kérelemnek az eljárásra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósághoz történő megérkezése napján, illetve az eljárás hivatalból történő megindításának napján kezdődik. Ezt a szabályt kell alkalmazni azokban az esetekben is, amikor a magyar hatóság eljárásának megindításához szükséges kérelmet nem magyar hatóságnál lehet benyújtani.

(6) A felügyeleti szerv eljárása esetén az ügyintézési határidő az iratoknak a felügyeleti szervhez érkezésekor kezdődik. A hatóság a felügyeleti szervnek erre irányuló felhívásától számított öt napon belül köteles az iratokat felterjeszteni.

(7) Az eljáró hatóság vezetője - ha azt törvény nem zárja ki - az ügyintézési határidőt indokolt esetben egy alkalommal, legfeljebb harminc - kiskorú ügyében legfeljebb tizenöt - nappal meghosszabbíthatja. Erről értesíteni kell az ügyfelet és mindazokat, akiket az eljárás megindításáról értesítettek.

(8) A szakhatóság eljárására irányadó ügyintézési határidő - ha jogszabály másként nem rendelkezik - tizenöt nap. Indokolt esetben a szakhatóság vezetője e határidőt egy alkalommal tizenöt nappal meghosszabbíthatja, és erről az ügyfelet és a megkereső hatóságot értesíti.

(9) A (7) és (8) bekezdésben meghatározott határidőnél rövidebb határidőt bármely jogszabály, hosszabbat pedig törvény vagy kormányrendelet állapíthat meg.

Az Áe.-nek az ügyintézési határidőre vonatkozó rendelkezései beváltak. Az a szabályozás, hogy az eljárási törvény csupán egy általános ügyintézési határidőt állapít meg, amelytől azonban felfelé és lefelé egyaránt lehetőség van az eltérésre, kellően rugalmas, részben az egyes eljárásfajták sajátosságainak érvényre juttatásához, részben pedig ahhoz, hogy gyorsan reagálni lehessen például egy technikai fejlesztésre vagy eljárásjogi egyszerűsítésre, amely módot ad az ügyintézési határidő rövidítésére.

Az ebben rejlő lehetőségeket döntően a törvény elfogadása után, a különös eljárási normák átfogó felülvizsgálata során lehet kihasználni. A kiskorú ügyfelek, illetve életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet elhárítása esetén azonban a törvény határoz meg a harminc napnál lényegesen rövidebb, tizenöt napos ügyintézési határidőt. Ma már a korszerű technikai eszközök módot nyújtanak bizonyos körben - így elsősorban a hatósági igazolványok kiadásánál, de az egyszerűbb engedélyezési ügyekben is - akár az azonnali ügyintézés bevezetésére. Ez a lehetőség azonban nem valamennyi ügytípusban adott. A bonyolultabb, főként több szakhatóság részvételével folyó vagy jelentős számú ügyfelet érintő ügyekben továbbra is jóval nagyobb, bizonyos ügyfajtákban harminc napot meghaladó a kellően megalapozott, felelősségteljes döntés meghozatalának időszükséglete.

Kérelem

34. § (1) A kérelmet a hatósághoz írásban lehet benyújtani, a természetes személy ügyfél azonban kérelmét szóban is előterjesztheti.

(2) Életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet során az azonnali intézkedést igénylő ügyben a kérelmet távbeszélő útján is elő lehet terjeszteni.

(3) Jogszabály előírhatja, hogy az ügyfél a kérelmét az e célra rendszeresített nyomtatványon, vagy elektronikus ügyintézés esetén elektronikus úrlapon nyújtsa be.

(4) Az ügyfél az eljárás megindítására irányuló kérelmét a határozat jogerőre emelkedéséig visszavonhatja.

(5) A kérelmet tartalma szerint kell elbírálni akkor is, ha az nem egyezik az ügyfél által használt elnevezéssel.

35. § (1) A kérelem tartalmazza az ügyfélnek és képviselőjének a nevét (megnevezését), lakcímét (székhelyét, telephelyét), továbbá meg lehet adni a hivatalos célokra használható elektronikus levélcímet vagy távközlési úton való elérhetőséget.

(2) Ha az adott ügyfajtára vonatkozó különös eljárási szabály előírja, a kérelemben az ügyfél azonosíthatósága érdekében fel kell tüntetni az ügyfélnek az ügy jellege szerinti és az eljáró hatóság által törvény alapján kezelhető azonosítóját (adóazonosító jelét, adószámát, társadalombiztosítási azonosító jelét, személyi azonosítóját stb.).

A törvény - mint úgyszólván valamennyi eljárási jogintézménynél - a kérelemre vonatkozó szabályok megállapításánál is az ügyfél eljárásjogi helyzetének megkönnyítésére, a kérelem útjának lerövidítésére törekedett. Teljesen életszerű, hogy a kérelem előterjesztésénél is helye lehet az elektronikus út igénybevételének, illetőleg azonnali intézkedést igénylő ügyben a kérelmet távbeszélő útján is elő lehet terjeszteni. Az is magától értetődő, hogy katasztrófahelyzetben háttérbe szorul az írásbeliség, s a hatóság és az ügyfelek közötti kapcsolat a lehető legegyszerűbb és leggyorsabb úton bonyolódik le. A gyorsaság és az egyszerűség nem válhat visszaélések forrásává, nem vezethet oda, hogy bárki jogosulatlanul használja mások személyes adatait. Ezt a veszélyt csökkenti az ügyfélazonosítás rendje, amely ahhoz igazodik, hogy az ügyfél és a hatóság közötti kapcsolat és érintkezés írásban, elektronikus úton vagy más módon történik. Az azonosítást szolgálják a jogszabályokban rendszeresített személyazonosító kódok, melyek igénybevételére a hatóságot jogszabály jogosíthatja fel.

36. § (1) A kérelemhez csatolni kell a jogszabályban előírt mellékleteket. Mellékletként nem lehet az ügyféltől szakhatósági állásfoglalás csatolását kérni.

(2) Az ügyfél-azonosításhoz szükséges adatok kivételével az ügyféltől nem kérhető olyan adat igazolása, amelyet valamely hatóság jogszabállyal rendszeresített nyilvántartásának tartalmaznia kell, és a személyes adatok tekintetében az adat továbbítását az adott ügy elbírálásához szükséges célból törvény lehetővé teszi vagy az ügyfél saját személyes adat tekintetében ezt kéri.

(3) Ha az ügyfél kéri az eljáró hatóságtól, hogy az más hatóságtól szerezz be az általa megjelölt adatra vonatkozó igazolást, ezt írásba kell foglalnia. A kérelemnek ez a része az ügyfél személyes adata tekintetében adat kezeléséhez, illetve továbbításához való hozzájárulásnak minősül.

(4) Ha a szükséges adatokat a (2) bekezdés szerint az eljáró hatóság szerzi be, az ehhez szükséges illeték vagy igazgatási szolgáltatási díj fizetési kötelezettségét az ügyfél az eljáró hatóságnál teljesíti. Az igazgatási szolgáltatási díj a megkeresett hatóság bevétele.

37. § (1) Az eljáró hatóság a kérelem megérkezését követően haladéktalanul ellenőrzi, hogy a kérelem megfelel-e a 35. § (1) és (2), továbbá a 36. § (1) és (3) bekezdésében foglalt követelményeknek.

(2) Ha az ügyfél a kérelmet hiányosan nyújtotta be, az eljáró hatóság a kérelem beérkezésétől számított nyolc napon belül - megfelelő határidő megjelölése és a mulasztás jogkövetkezményeire történő figyelmeztetés mellett - hiánypótlásra hívja fel.

(3) Törvény vagy kormányrendelet a hiánypótlási felhívás kibocsátására nyolc napnál hosszabb határidőt is megállapíthat.

Az ügy természete megkívánhatja, hogy az ügyfél bizonyos mellékleteket - például bizonyítékokat, műszaki vagy egyéb terveket - csatoljon kérelméhez. Fontos korlátozás azonban, hogy mellékletként nem lehet szakhatósági hozzájárulás csatolását kérni; vagyis a hatóság a reá háruló eljárási terheket nem háríthatja át az ügyfelekre. E korlátozás „címettjei” nem csupán a jogalkalmazó szervek, hanem legalább ilyen mértékben a különös eljárási szabályok kidolgozói és kibocsátói. Az ügyfelek eljárási terheit rendkívül nagy mértékben csökkenti a törvénynek az az új rendelkezése, amely szerint az ügyféltől nem kérhető olyan adat igazolása, amelyet valamely közigazgatási hatóság jogszabállyal rendszeresített nyilvántartásának tartalmaznia kell. Úgyelni kell azonban arra, hogy ez az adatkezelésre vonatkozó szabályok maradéktalan megtartásával történjenek. Ezért mondja ki a törvény: ha az ügyfél kéri, hogy az eljáró szerv valamelyik másik közigazgatási hatóságtól szerezz be az ügyfél által megjelölt adatra vonatkozó igazolást, a kérelemnek ez a része az adatkezeléshez, illetőleg adattovábbításhoz való hozzájárulásnak minősül.

Gyakori eset, hogy az ügyfél által benyújtott kérelem hiányos: nem tartalmaz valamely fontos adatot vagy mellékletet. Ezért a törvény - a jogalkalmazó szervek régi óhajának eleget téve - szabályozza a hiánypótlásra való felhívást. Ezzel kapcsolatos az a fontos részhatáridő, hogy az eljáró közigazgatási hatóság a kérelem beérkezését követően haladéktalanul köteles ellenőrizni, hogy a kérelem megfelel-e a jogszabályi előírásoknak. Amennyiben hiányosságot tapasztal, úgy a hiánypótlási felhívás kibocsátásának határideje a kérelem beérkezésétől számított 8. nap.

38. § (1) A természetes személy ügyfél az elsőfokú eljárás megindítására irányuló kérelmét az eljárásra hatáskörrel rendelkező illetékes hatóságnál, vagy ha jogszabály azt nem zárja ki, lakcíme, illetve a foglalkoztatójának székhelye, telephelye szerinti székhelyű, azonos hatáskörű hatóságnál, ennek hiányában pedig a lakcíme vagy munkahelye szerint illetékes jegyzőnél is előterjesztheti, aki azt öt napon belül továbbítja a hatáskörrel rendelkező illetékes hatósághoz.

(2) Törvény vagy kormányrendelet az (1) bekezdéstől eltérően is kijelölheti azt a hatóságot, amelyikhez a kérelem előterjeszhető.

(3) Az elektronikus ügyintézéshez szükséges ügyfélkapu létesítésére szolgáló egyszeri azonosító kódot az ügyfél a 160. § (5) bekezdésében, illetve kormányrendeletben meghatározott más hatóságnál kérheti.

Jegyzőkönyv és hivatalos feljegyzés

39. § (1) Az (5) és (6) bekezdésben szabályozott esetek kivételével az ügyfél, a tanú, a szakértő meghallgatásáról, a szemle lefolytatásáról, a helyszíni ellenőrzésről és a tárgyalásról, valamint a szóban előterjesztett kérelemről jegyzőkönyvet vagy hangfelvételt, vagy kép- és hangfelvételt kell készíteni.

(2) A jegyzőkönyv tartalmazza

a) az eljáró hatóság megnevezését, az ügy tárgyát és az ügyiratszámot,

b) a jegyzőkönyv készítésének helyét és időpontját,

c) a meghallgatott személy természetes személyazonosító adatait, lakcímét, eljárásjogi helyzetét és elérési lehetőségét,

d) a meghallgatott személy jogaira és kötelességeire való figyelmeztetés megtörténtét,

e) az ügyre vonatkozó lényeges nyilatkozatokat és megállapításokat,

f) a szemle és a hatósági ellenőrzés során tapasztalt, az ügy eldöntése szempontjából lényeges körülményeket és megállapításokat,

g) a meghallgatott személy, az eljárási képességgel nem rendelkező személy képviselője, az eljáró ügyintéző és a jegyzőkönyvvezető oldalankénti aláírását.

(3) A hangfelvétel a (2) bekezdés *a)-f)* pontjában felsoroltakat és az eljáró ügyintéző nevét tartalmazza. A hangfelvételt tartalmazó hanghordozó eszközt az iratokhoz kell csatolni, vagy arról tizenöt napon belül a (2) bekezdésnek megfelelő tartalmú jegyzőkönyvet kell készíteni.

(4) Ha a hatóság vezetője a tanú vagy a bejelentő személyes adatainak zárt kezelését rendelte el, az ügy hozzáférhető iratai között a jegyzőkönyvnek olyan másolata helyezhető el, amely nem tartalmazza a (2) bekezdés *c)* pontja szerinti adatokat és a meghallgatott személy aláírását.

(5) A szóbeli kérelemről nem kell jegyzőkönyvet készíteni, ha

a) a hatóság a kérelmet azonnal teljesíti, és az ügy elintézésére vonatkozó szabályok szerint elegendő a teljesítést az ügyiratra feljegyezni vagy a nyilvántartásba bevezetni,

b) a hatóság a kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítását tartalmazó döntését azonnal meghozza.

(6) Hivatalos feljegyzésben kell rögzíteni az olyan eljárási cselekményt, amelyről nem készül jegyzőkönyv vagy hangfelvétel, vagy kép- és hangfelvétel. A hivatalos feljegyzés tartalmazza felvételének helyét és időpontját, az ügy tárgyát és számát, az eljárási cselekményt, az eljáró ügyintéző nevét és aláírását.

(7) Nem kell jegyzőkönyvet, illetve hivatalos feljegyzést készíteni abban az esetben, amikor a hatóság az ügymenetre vonatkozó általános vagy az adott ügy állásáról szóló tájékoztatást nyújt az ügyfél részére.

Képviselő

40. § (1) Ha jogszabály nem írja elő az ügyfél személyes eljárását, helyette törvényes képviselője vagy meghatalmazottja, továbbá minden esetben az ügyfél és képviselője együtt is eljárhat. Az ellenérdekű ügyfél (ügyfelek) képviseletét nem láthatja el ugyanaz a személy.

(2) Ha az ügyfél nem személyesen jár el, a hatóság az eljáró személy képviseleti jogosultságát megvizsgálja, és indokolt esetben írásbeli meghatalmazást kérhet.

(3) A hatóság köteles megvizsgálni a jogi személy és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet képviselőjének, az ügyvédnek és az ügygondnoknak a képviseleti jogosultságát.

(4) A hatóság visszautasítja a meghatalmazott eljárását, ha az nem alkalmas az ügyben a képviselet ellátására, vagy ha képviseleti jogosultságát az erre irányuló felhívás ellenére sem igazolja, továbbá ha a képviseletet jogszabályi felhatalmazás nélkül, rendszeresen, anyagi haszonszerzésre törekedve kívánja ellátni. A képviselő visszautasítása esetén a hatóság felhívja az ügyfelet, hogy járjon el személyesen, vagy gondoskodjék a képviselet ellátására alkalmas, írásbeli meghatalmazással rendelkező képviselőről.

(5) A természetes személy ügyfél részére, ha ismeretlen helyen tartózkodik vagy nem tud az ügyben eljárni, és nincs törvényes képviselője vagy meghatalmazottja, az eljáró hatóság kezdeményezésére a gyámhatóság ügygondnokot rendel ki.

(6) Jogszabály a képviselőt egyéb módját is meghatározhatja, és a képviselői jogosultság igazolását meghatározott formához kötheti.

(7) Az iratokat az ügyfél részére, ha pedig törvényes képviselője, ügygondnoka vagy írásban meghatalmazott képviselője van, ezek részére, továbbá a (6) bekezdés szerint kijelölt egyéb képviselő részére kell kézbesíteni; a személyes megjelenésre szóló idézés kézbesítése azonban a megidézett részére történik, képviselőjének egyidejű értesítésével.

A hatósági eljárás nem nélkülözheti az írásbeliséget, hiszen az a bizonyítás, a visszakereshetőség alapja. Az egyes eljárási cselekményeknél szóban elhangzó közlés, vagy az ott észlelt tények, körülmények hiteles dokumentálása nélkülözhetetlen. A törvény meghatározza a jegyzőkönyv kötelező tartalmi elemeit, a jegyzőkönyv alapjául szolgáló hangfelvétellel kapcsolatos szabályokat, valamint a jegyzőkönyv kezelésének módját azokban az esetekben, ha a tanú személyes adatainak zártan történő kezelését rendelték el.

A hivatalos feljegyzés az eljárási cselekmények írásban történő rögzítésének formája. Minden olyan esetben készíthető, amikor a törvény nem jegyzőkönyv felvételét teszi kötelezővé.

Az ügyfél a hatósági eljárásban személyesen, vagy ha jogszabály nem írja elő az ügyfél személyes közreműködését, képviselője útján járhat el. A képviselő az egyes eljárási cselekményeket az ügyfél helyett végzi. A képviselő általában az ügyfél törvényes képviselője, meghatalmazottja lehet, kivételes esetben az ügygondnok jár el képviselőként.

A képviselőt tekintetében a legfontosabb változás, hogy a törvény már nem csak az ügyfelet helyettesítő képviselőre vonatkozik, hanem lehetővé teszi az ügyféllel együtt eljáró képviselő tevékenységét is.

Hatósági közvetítő

41. § (1) Ha jogszabály lehetővé teszi, a nagyszámú ügyfelet érintő eljárásban a hatóság - lehetőleg az ügy tárgyához igazodó - felsőfokú végzettségű hatósági közvetítőt vehet igénybe.

(2) Nem lehet hatósági közvetítő:

a) az ügyfél, az eljárásban ügyfélként részt vevő szervezet tulajdonosa, tisztségviselője, alkalmazottja, illetve az ügyféllel munkavégzésre irányuló szerződéses kapcsolatban álló személy,

b) a hatósággal vagy a hatóság felügyeleti szervével közszolgálati vagy más, munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy,

c) az, aki személyében vagy hozzátartozója révén érintett az ügyben,

d) akitől más okból nem várható elfogulatlan közreműködés.

(3) A hatósági közvetítő

a) gondoskodik arról, hogy az érintettek hiteles, szakszerű és közérthető tájékoztatást kapjanak mind az eljárás céljáról, mind az annak megvalósulása kapcsán várható következményekről, illetve az esetleges kedvezőtlen változások (hatások) megelőzésére vagy mérséklésére irányuló intézkedésekről,

b) tájékoztatja az ügyfeleket az ügyben irányadó jogszabályok rendelkezéseiről, az anyagi jogi és eljárásjogi jogszabályokban meghatározott jogaikról,

c) közvetíti a hatóság és az ügyfelek, illetve az ellenérdekű ügyfelek között annak érdekében, hogy az eljárás céljának eléréséhez kölcsönösen elfogadható megoldási módot találjanak,

d) összegyűjti és rendszerezett formában a hatóság rendelkezésére bocsátja az ügyfelektől beérkezett, az eljárás tárgyára vonatkozó észrevételeket.

(4) A hatóság - ha törvény azt nem zárja ki vagy nem korlátozza - lehetővé teszi a hatósági közvetítő számára az iratokba való betekintést, továbbá megad számára minden olyan segítséget, amely szükséges a tevékenységének ellátásához.

(5) A hatósági közvetítő köteles megőrizni a tevékenysége során tudomására jutott védett adatot, és köteles gondoskodni a személyes adatok védelméről.

(6) Ha a hatósági közvetítő a neki felróható okból nem teljesíti feladatát, eljárási bírsággal sújtható, és a felmerült költségek viselésére kötelezhető.

(7) A hatósági közvetítőt munkájáért díj illeti meg, és a költségviselés szabályai szerint igényt tarthat költségeinek megtérítésére.

(8) A hatósági közvetítők közigazgatási hivatal által vezetett nyilvántartása tartalmazza a hatósági közvetítő természetes személyazonosító adatait, képesítését, az elérhetőségéhez szükséges adatokat, valamint azt a tevékenységi kört, amelyben hatósági közvetítőként eljárhat.

E § új jogintézményt vezet be a közigazgatási eljárásjogba. Világjelenség ugyanis, hogy növekszik a sok ügyfél részvételével folyó eljárások száma. Ennek egyik oka a technikai fejlődés: az utak, autópályák, repülőterek építése. A másik ok, hogy egy demokratikus államban megnövekszik az állampolgárok közéleti

aktivitása: egyre többen kívánnak beleszólni valamilyen módon a lakóhelyük vagy tágabb környezetük helyzetét formáló döntésekbe.

Magyarországon is egyértelműen megnövekedett a lakosság aggodalma és közéleti aktivitása olyan esetekben, amikor valamely tervezett beruházás potenciális környezeti veszélyforrás, vagy bizonyos területen előre prognosztizálható módon ténylegesen is hátrányos hatást gyakorol az épített vagy természeti környezetre. Az ügyfelek természetes igénye, hogy közérthető és megalapozott tájékoztatást kapjanak a tervekről, különös tekintettel az esetleges káros hatások minimalizálására irányuló intézkedésekről, módjuk legyen még a döntés meghozatala előtt észrevételeiket és javaslataikat megtenni, ha vannak alternatív megoldások, azokat is ismertessék velük, tájékoztassák őket mind eljárási jogaikról, mind anyagi jogi igényeikről.

A törvény a hatósági közvetítő kirendelésétől és tevékenységétől várja a vázolt célkitűzések megvalósulását. A mediátor intézménye más jogterületeken már a magyar jogban is meghonosodott, bár szélesebb körű hazai tapasztalatok még nem állnak rendelkezésre. A hatósági közvetítő a közigazgatási hatósági ügyek sajátosságaihoz igazodó mediátor.

Kizárás

42. § (1) Az ügyintéző és az adott ügyben kiadmányozási jogkörrel rendelkező vezető a saját és hozzátartozója ügyének elintézésében nem vehet részt.

(2) A másodfokú érdemi döntés előkészítésében és meghozatalában nem vehet részt az, aki a megtámadott határozat meghozatalában vagy előkészítésében alsóbb fokon részt vett, továbbá az, aki az ügyben tanúvallomást tett, illetve hatósági közvetítőként, az ügyfél képviselőjeként vagy szakértőként járt el.

(3) Az eljárásban nem vehet részt ügyintézőként az, akitől nem várható el az ügy tárgyilagos megítélése.

43. § (1) Az ügyintéző és a kiadmányozási jogkörrel rendelkező vezető a hatóság vezetőjének haladéktalanul, de legkésőbb az ok felmerülésétől számított három napon belül köteles bejelenteni, ha vele szemben kizárási ok áll fenn. A kizárási okot az eljárás megindulásáról, illetve a kizárási okról való tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül az ügyfél is bejelentheti.

(2) A kizárás tárgyában a hatóság vezetője - az ügyfél által bejelentett kizárási okról végzésben - dönt, szükség esetén más ügyintézőt jelöl ki, továbbá arról is dönt, hogy meg kell-e ismételni azokat az eljárási cselekményeket, amelyekben a kizárt ügyintéző járt el. A hatóság vezetője az ügyintéző kizárása tárgyában való döntésre feljogosíthatja a belső szervezeti egység vezetőjét is.

(3) Ha a hatóságnál nincs másik, megfelelő szakképzettséggel rendelkező ügyintéző, az ügyintézőt a felügyeleti szerv vezetője jelöli ki.

(4) Ha a kizárási ok a hatóság vezetőjével, illetve az államigazgatási hatósági jogkörben eljáró polgármesterrel, főpolgármesterrel, jegyzővel, főjegyzővel, a közgyűlés elnökével szemben merül fel, az ügyben - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - a felügyeleti szerv által kijelölt másik azonos hatáskörű hatóság jár el. E rendelkezést nem kell alkalmazni a hatósági bizonyítvánnyal, igazolvánnyal és nyilvántartással, illetve a jogszabályban meghatározott mértékű - nem mérlegelési jogkörbe tartozó - adó- vagy más fizetési kötelezettség megállapításával kapcsolatos ügyekben.

(5) A (4) bekezdésben felsorolt személyek a kizárási okot a felügyeleti szerv vezetőjének kötelesek bejelenteni.

(6) A hatóság vezetője az elfogultságot az egész szerv tekintetében bejelentheti.

(7) A hatóság a saját ügyének elintézésében hatóságként nem vehet részt. E rendelkezés alkalmazásánál saját ügynek az az ügy minősül, amelyben a hatóságnak a 15. § (1) bekezdése alapján ügyféli jogállása van. A hatóság azonban nem válik kizárttá amiatt, mert a döntésben megállapított fizetési kötelezettség (adó, bírság) teljesítése az általa megjelölt számlára történik.

(8) A (6) és (7) bekezdésben szabályozott esetben az eljáró hatóság kijelölésére a (4) bekezdés rendelkezése az irányadó.

(9) A hatósági ügyben eljáró testület tagjával és vezetőjével, továbbá az eljáró hatóság kiadmányozási jogkörrel rendelkező vezetőjével szemben megfelelően alkalmazni kell a kizárás szabályait.

(10) Önkormányzati hatósági ügyben a kizárással kapcsolatos döntésre a külön törvényben meghatározott, személyes érintettséggel kapcsolatos eljárás az irányadó.

A kizárás az ügy elfogulatlan intézéséhez fűződő érdek biztosítója. A kizárással kapcsolatos szabályokat a törvény a jogalkalmazási tapasztalatok figyelembevételével - továbbfejleszti. A hatályos szabályozáshoz képest új rendelkezés, hogy a kizárás tárgyában döntésre jogosult vezető arról is határoz: meg kell-e ismételni azokat az eljárási cselekményeket, amelyekben a kizárt ügyintéző járt el.

A törvény - ott, ahol ez életszerű - bizonyos körben maga adja meg a felmentést a vezető kizártsága esetére. Teljesen indokolatlan lenne például, hogy a felettes szerv jelöljön ki ügyintézőt a jegyző gyermekének anyakönyvezéséhez, a jegyzőt - a többi helyi lakossal együtt - alanyi jogon megillető parkolási engedély kiadásához, vagy az általa fizetendő, a jogszabályban megállapított összegű adó kivetéséhez. Célszerűnek látszott azt is lehetővé tenni, hogy a közigazgatási hatóság vezetője indokolt esetben az egész szervezetre vonatkozóan bejelenthesse az elfogultságot. Kimarad viszont a szabályozásból az Ae. 19. §-ának (8) bekezdése, az önkormányzati tulajdonú lakások kiürítésére irányuló eljárást lefolytató jegyző kijelölése, amelynek - mint egyetlen ügyfajtára vonatkozó különös rendelkezésnek - nincs helye az általános szabályok között.

A szakhatóság közreműködése

44. § (1) Jogszabály elrendelheti, hogy a határozat meghozatala előtt más hatóság (a továbbiakban: szakhatóság) állásfoglalását kell beszerezni.

(2) A szakhatóságot az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság keresi meg, amely döntésének meghozatalánál kötve van a szakhatóságnak - a hatásköre keretei között kialakított - jogszabályon alapuló állásfoglalásához.

(3) Törvény vagy kormányrendelet egyes ügyfajtákban kötelezheti az eljáró hatóságot és a szakhatóságokat az engedélyezési feltételek egyeztetés útján való megállapítására.

(4) Az (1)-(3) bekezdésben foglaltak megfelelő alkalmazásával kell eljárni akkor is, ha jogszabály előírása alapján az engedélyezési feltételek előzetes megállapítása céljából előzetes (elvi) szakhatósági állásfoglalás kiadására kerül sor.

(5) Ha a hatóság és a szakhatóság, vagy két vagy több szakhatóság egymással - egészen vagy részben - ellentétes egyedi előírást állapít meg vagy feltételt támaszt, a megkereső hatóságnak és az érintett szakhatóságoknak álláspontjukat - ha jogszabály másként nem rendelkezik - nyolc napon belül egyeztetniük kell.

(6) Az ügyfél vagy meghatalmazottja által az eljárás megindítása előtt beszerzett, az ügy tárgyára vonatkozó, hat hónappal nem régebbi szakhatósági állásfoglalást akkor fogadja el a hatóság, ha a hozzá, illetve a szakhatósághoz korábban benyújtott kérelem tartalmának azonosságát a szakhatóság megállapította.

(7) Ha a szakhatósági eljárásban válik szükségessé az ügyfél hiánypótlásra való felhívása, erről, valamint a hiánypótlás elmulasztásáról a szakhatóság öt napon belül értesíti a megkereső hatóságot. A hiánypótlás elmulasztása miatt a megkereső hatóság szünteti meg az eljárást.

45. § (1) A szakhatóság hozzájárulását, a hozzájárulása megtagadását, az egyedi szakhatósági előírást vagy feltételt (a továbbiakban együtt: szakhatósági állásfoglalás), valamint ezek indokolását az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság - a közreműködő szakhatóság megnevezésével - határozatába foglalja.

(2) A szakhatósági állásfoglalás ellen külön fellebbezésnek nincs helye, az ügyfél a határozat ellen irányuló fellebbezés keretében gyakorolhatja az ezzel kapcsolatos jogorvoslati jogát.

(3) Ha a szakhatóság a számára meghatározott ügyintézési határidőn belül nem nyilatkozik, az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság a szakhatóság felügyeleti szervéhez fordul.

(4) A szakhatóság a szakhatósági állásfoglalásának figyelmen kívül hagyására, illetve az eljárásának mellőzésére hivatkozással felügyeleti eljárást kezdeményezhet.

A szakhatósági modellt - mint a több engedélyező hatóság részvételével folyó összevont eljárás keretét - nem az Ae. vezette be, a törvény csupán az általános érvényű szabályozás szintjére emelte a műszaki igazgatás körében már jól bevált eljárási jogintézményt. Ennek az a lényege, hogy az ügyfél csupán egyetlen közigazgatási hatósággal kerül eljárási kapcsolatba, s az hivatalból szerzi be a társhatóságok állásfoglalását. Az eljárás végeredményeként - ha a kérelem teljesíthető - csupán egyetlen határozatot hoznak, de az annyiféle engedélynek számít, mint ahány hatóság részt vett az eljárásban. Az a közigazgatási hatóság, amellyel az ügyfél kapcsolatba kerül, koordinátori szerepet tölt be az eljárásban, de egyébként mellérendeltségi viszonyban áll a szakhatóságokkal, s kötve van azok állásfoglalásához. Ekként a szakhatósági közreműködés nem érinti a szakosított engedélyező hatóságok hatáskörét, nem csorbítja önálló döntési jogukat, ugyanakkor a szakhatósági modell nagymértékben csökkenti az ügyfél eljárási terheit.

A törvény - anélkül, hogy a modell lényegét megváltoztatta volna - részletesen szabályozza a szakhatósági közreműködéssel folyó eljárás rendjét. Elmaradt azonban az a rendelkezés, amelynek értelmében, ha a szakhatóság a megszabott határidőn belül nem válaszol a hozzá intézett megkeresésre, hozzájárulását megadottnak kell tekinteni. Ez a szabály eredetileg az eljárás egyszerűsítését és meggyorsítását kívánta elősegíteni. A szakmai bonyodalmak elkerülésének érdeke arra készítette a koordinátori feladatokat ellátó szerveket, hogy ne alkalmazzák „a hallgatás egyenlő bejegyzés” elvét, hanem mindig várják be a szakhatóságok írásbeli választát, még akkor is, ha az - esetleg többszöri sürgetés nyomán - csupán a határidőn

túl érkezik hozzájuk. Az a szakhatóságok vezetőit terhelő felelősség, hogy ilyen határidő-túllépések minél ritkábban forduljanak elő. A koordinációért felelős szervek azonban nem vállalhatják át annak a jogkövetkezmenyeit, hogy a szabályosnak tűnő engedély alapján felépített létesítményt utólag jelentősen át kell alakítani, mivel az engedély nem tartalmazta valamely szakhatóság feltételeit vagy előírásait.

További fontos változás a törvényben, hogy a szakhatóságot a koordinátori feladatokat ellátó hatóság keresi meg a szakhatósági állásfoglalás beszerzése érdekében. Nem ritka ugyanis ma a hatályos jogi szabályozásban, hogy az ügyfél kötelezettségévé teszik a hatósági eljárás lefolytatásához szükséges további hatósági engedélyek beszerzését.

A hatályos Áe. nem rendelkezik azokról az esetekről, amikor a szakhatóságok egymásnak ellentmondó feltételeket szabnak a szakhatósági engedélyben. Ez azzal a következménnyel járhat, hogy az ügyfél csak a jogorvoslati fórumok igénybevételével élve juthat el az ellentmondások feloldásához. Ennek kiküszöbölésére a törvény előírja a hatóság és a szakhatóságok közötti egyeztetési kötelezettséget az álláspontok tisztázására.

Idézés

46. § (1) Azt, akinek személyes meghallgatása az eljárás során szükséges, a hatóság határnap vagy határidő megjelölésével arra kötelezi, hogy előtte vagy a megjelölt helyen jelenjen meg.

(2) Az ügyfél a kérelmére indult eljárásban nem kötelezhető a megjelenésre, kivéve, ha a hatóság a kérelemre indult eljárást hivatalból folytatja.

(3) Az idézést - ha az ügy körülményeiből más nem következik - úgy kell közölni, hogy azt az idézett a megjelenésének megkönnyítése érdekében a meghallgatást megelőzően legalább öt nappal megkapja.

(4) Az idézésben meg kell jelölni, hogy a hatóság az idézett személyt milyen ügyben és milyen minőségben (ügyfélként, tanúként stb.) kívánja meghallgatni. Az idézett személyt figyelmeztetni kell a megjelenés elmulasztásának következményeire.

(5) Idézni írásban, távbeszélő útján vagy elektronikus úton lehet.

(6) Az írásbeli idézéssel azonos hatályú, ha az eljárás során jelen levő személyt az ügyintéző más időpontra való megjelenésre kötelezi, ezt az iratra feljegyzi, és a megidézettel aláírhatja.

47. § (1) A hatóság a székhelyén lakcimmal nem rendelkező személyt csak akkor idézheti a székhelyére, ha ezt jogszabály írja elő, vagy azt az érintett személy kéri, valamint ha az eljáró hatóság székhelyét előnyösebben érheti el a meghallgatni kívánt személy, mint azt a legalsóbb fokú hatóságot, amelynek székhelyén lakik vagy tartózkodik; egyébként a hatóságnak a legalsóbb fokú hatóságot kell megkeresnie a személy meghallgatása végett.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt korlátozás nem alkalmazható arra az esetre, ha az idézés célja a tárgyaláson, egyeztetésen való részvétel, továbbá ha a megkeresés útján történő meghallgatás csorbítaná az ügyfél (ügyfelek) eljárási jogait, illetve, ha az idézni kívánt személy lakó- vagy tartózkodási helyén nem működik olyan hatóság, amely megfelelő szakismeretek birtokában tudná elvégezni a szükséges eljárási cselekményt.

(3) A fővárosban működő hatóság a főváros, a megyei jogú város kerületi hivatalának vezetője a megyei jogú város területéről, a körjegyző a körjegyzőség, a hatósági igazgatási társulás kiadmányozási jogkörrel rendelkező vezetője a társulás egész területéről idézhet.

48. § (1) Az idézett személy köteles az idézésnek eleget tenni.

(2) Ha az idézett személy az idézésnek nem tesz eleget, vagy meghallgatása előtt az eljárás helyéről engedély nélkül eltávozik, és távolmaradását vagy eltávozását megfelelően nem igazolja, továbbá ha az idézésre önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban jelenik meg, eljárási bírsággal sújtható, továbbá az eljárási cselekmény megismétlése miatti többletköltség megfizetésére kötelezhető.

(3) Ha az idézett személy ismételt idézésre sem jelenik meg, és távolmaradását nem menti ki, a rendőrség útján elővezetethető. Az elővezetés fogantatosításához - ha törvény másként nem rendelkezik - az ügyésznek a hatóság vezetője által kért jóváhagyása szükséges. Az elővezetés költségét az azt kérő hatóság előlegezi meg.

(4) Ha a hatóságnak tudomása van arról, hogy az elővezetni kívánt személy a fegyveres erők vagy a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagja, az elővezetés céljából az állományilletékes parancsnokot kell megkeresni.

(5) Ha az idézett személy igazolja a távolmaradásának vagy eltávozásának menthető indokát, vissza kell vonni az eljárási bírságot megállapító és az elővezetést elrendelő végzést.

(6) Ha jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet képviselője nem jelent meg az idézésre, és a képviselő nevét a vezető tisztségviselő a hatóság felhívására nem közli, a vezető tisztségviselő eljárási bírsággal sújtható, és kötelezhető a többletköltség megfizetésére. Az elővezetést ebben az esetben a vezető tisztségviselővel szemben lehet alkalmazni.

Értesítés

49. § Ha a hatóság nem tartja szükségesnek az ügyfél idézését, köteles az ügyfelet a tanú és a szakértő meghallgatásáról, a szemléről és a tárgyalásról - ha az ügy körülményeiből más nem következik - legalább öt nappal korábban értesíteni azzal a tájékoztatással, hogy a meghallgatáson (szemlén, tárgyaláson) részt vehet, de megjelenése nem kötelező. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni arra az ügyfélre is, akinek kérelmére az eljárást megindították. Az értesítést - ha az ügy körülményeiből más nem következik - úgy kell közölni, hogy az az eljárási cselekmény időpontja előtt legalább öt nappal az ügyfélhez megérkezzen.

Az Áe. az eljárás meggyorsítása érdekében - az ügyfél megfelelő azonosítása mellett - lehetővé tette a távbeszélő útján történő idézést, s ahhoz az írásbeli idézéssel azonos jogkövetkezményeket kapcsolt. Ezeket a szabályokat a törvény is átveszi és kiegészíti az elektronikus úton történő idézéssel. Kimarad a törvényből az a hatályos szabály, amelynek értelmében a fegyveres erők és rendészeti szervek tagját az illetékes parancsnokság útján kell idézni. Az idézésre ugyanis gyakran olyan magánügyben kerül sor, amely jellegénél fogva éppúgy nem tartozik a parancsnokságra, mint ahogyan a többi munkáltatónak sem kell feltétlenül tudnia, hogy valamely alkalmazottját milyen ügyben és milyen minőségben idézte meg valamelyik hatóság. Ugyancsak kimaradtak a bírságra vonatkozó utalások, mivel az eljárás során kiszabható bírságra irányadó rendelkezés a 61. §-ban lelhető fel.

Az idézésnél természetesen célszerű figyelembe venni a megidézett elfoglaltságát, így figyelemmel kell lenni arra, hogy a megjelenésre kötelezés időpontja a megidézettet a munkájában lehetőleg ne akadályozza.

Az értesítés jogintézményét szabályozó rendelkezés lényege, hogy az ügyfél bizonyos eljárási cselekményekről időben értesüljön, így élni tudjon az eljárásban őt megillető jogokkal. Az értesítésben megjelölt eljárási cselekmény elmulasztása nem von maga után szankciót, hiszen az értesítés csak az ügyfél tájékoztatására szolgál. Ha a hatóság szükségesnek tartja az ügyfél jelenlétét, az eljárási cselekményre megidézi. Azt az ügyfelet azonban, akinek a kérelmére az eljárás megindult, csak értesíteni lehet az egyes eljárási cselekmények időpontjáról, kivéve az eljárás hivatalból való folytatása esetén.

A tényállás tisztázása

50. § (1) A hatóság köteles a döntéshozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez nem elegendők a rendelkezésre álló adatok, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le.

(2) Létesítménnyel kapcsolatos, illetve tevékenység engedélyezésére irányuló eljárásban törvény vagy kormányrendelet együttműködésre kötelezheti az azonos hatáskörű, a hatásterületen illetékességgel rendelkező hatóságokat a tényállás tisztázása érdekében.

(3) A hatóság által hivatalosan ismert és a köztudomású tényeket nem kell bizonyítani.

(4) A hatósági eljárásban olyan bizonyíték használható fel, amely alkalmas a tényállás tisztázásának megkönnyítésére. Bizonyíték különösen: az ügyfél nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemléről készült jegyzőkönyv, a szakértői vélemény, a hatósági ellenőrzésen készült jegyzőkönyv és a tárgyi bizonyíték.

(5) A hatóság szabadon választja meg az alkalmazandó bizonyítási eszközöket. Törvény előírhatja, hogy a hatóság a határozatát kizárólag valamely bizonyítási eszközre alapozza, továbbá törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyekben kötelezővé teheti valamely bizonyítási eszköz alkalmazását, illetve előírhatja valamely szerv véleményének a beszerzését.

(6) A hatóság a bizonyítékokat egyenként és összességükben értékeli, és az ezen alapuló meggyőződése szerint állapítja meg a tényállást.

(7) A hatóság a tényállás tisztázása szempontjából fontos tárgyi bizonyítékot és a bizonyítékként felhasználható iratot jegyzőkönyv felvétele mellett végzéssel lefoglalhatja.

(8) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a tényállás tisztázásához a továbbiakban már nem szükséges tárgyi bizonyítékot és iratot nyolc napon belül ki kell adni annak, akitől azt lefoglalták.

(9) A lefoglalt iratról az ügyfél vagy az irat birtokosának kérésére és költségére az eljáró hatóság hitelesített másolatot ad ki.

Az ügyfél nyilatkozata

51. § (1) Az ügyfélnek joga van ahhoz, hogy az eljárás során írásban vagy szóban nyilatkozatot tegyen, vagy a nyilatkozattételt megtagadja. Ha az ügyfél a hatóság felhívására nem nyilatkozik, a hatóság a rendelkezésre álló adatok alapján dönt vagy a 31. § (2) bekezdése alapján megszünteti az eljárást.

(2) Ha a tényállás tisztázása azt szükségessé teszi, a hatóság az ügyfelet a kérelmére indult eljárásban nyilatkozattételre hívhatja fel, melyben közli a nyilatkozattétel elmaradásának következményeit.

(3) Törvény vagy kormányrendelet kötelezővé teheti, hogy az ügyfél a hivatalból folytatott eljárásban a hatóság erre irányuló felhívására közölje az érdemi döntéshez szükséges adatokat, és jogkövetkezményeket állapíthat meg az adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása vagy valótlan adatok közlése esetére. Személyes adat tekintetében az ügyfelet nyilatkozattételre, adatszolgáltatásra csak törvényi felhatalmazás alapján lehet kötelezni.

(4) A jogszabályon alapuló adatszolgáltatást - az államtitok és a szolgálati titok kivételével - nem lehet megtagadni a törvény által védett egyéb titokra való hivatkozással.

(5) A (4) bekezdés szerinti kötelező adatszolgáltatást az ügyfél megtagadhatja, ha

a) nem kapott felmentést az államtitoknak vagy szolgálati titoknak minősített adatra vonatkozó titoktartási kötelezettség alól,

b) nyilatkozatával saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.

(6) Az ügyfél vagy képviselője, ha más tudomása ellenére az ügy szempontjából jelentős valótlan tényt állít, illetve a (3) bekezdés szerinti kötelező adatszolgáltatás körébe tartozó nyilatkozatában az ügy szempontjából jelentős tényt az (5) bekezdésben foglalt ok hiányában elhallgat, eljárási bírsággal sújtható.

(7) Az ügyintéző köteles az ügyfelet meghallgatása előtt a szükséges tájékoztatással ellátni, továbbá jogaira és kötelességeire figyelmeztetni.

A törvény átvette az Áe.-ből azt a mondatot, amely szerint „az ügyfélnek joga van ahhoz, hogy az eljárás során írásban vagy szóban nyilatkozatot tegyen, vagy a nyilatkozattételt megtagadja.” Ha azonban figyelembe vesszük a közigazgatási eljárások sokféleségét, azonnal nyilvánvalóvá válik: a nyilatkozattétel megtagadásának joga - kivételt nem tűrő szabályként - kizárólag a véleményt, észrevételt, értéktételeket tartalmazó nyilatkozatokra vonatkoztatható, nem pedig az ügyfél bármiféle nyilatkozatára. Az ügyfél maga dönti el például, hogy tesz-e észrevételt a tanú vallomására vagy a szakértő véleményére; ez csupán jog, de nem kötelesség is egyben. Az ilyen tartalmú nyilatkozat mellőzése vagy megtagadása tehát szankciót nem vonhat maga után, mindössze annyi lehet a jogkövetkezménye, hogy a közigazgatási hatóság a rendelkezésre álló adatok alapján dönt vagy az eljárást megszünteti.

Vannak azonban egészen más jogi jellegű, ha úgy tetszik: „tényfeltáró” jellegű nyilatkozatok is. Ezekre már nem feltétlenül vonatkoztatható a nyilatkozattétel megtagadásának joga, minthogy esetenként - helyzeténél fogva - egyedül az ügyfél szolgáltat adatokat valamely hatósági döntés meghozatalához. Elegendő e tekintetben például a vámáru-nyilatkozatra utalni. Közigazgatási jogunkban jelentős számmal vannak kötelező érvényű jogszabályi előírások a tényfeltáró nyilatkozatokra nézve. E rendelkezésekre tekintettel a törvény a nyilatkozattétel megtagadásának jogát csupán fő szabályként tartotta fenn. Kiegészítette azonban azzal: „törvény vagy kormányrendelet kötelezővé teheti, hogy az ügyfél a hivatalból folytatott eljárásban a hatóság erre irányuló felhívására közölje az érdemi döntéshez szükséges adatokat, és jogkövetkezményt állapíthat meg az adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása vagy valótlan adatok közlése esetére”. A jogszabályon alapuló adatszolgáltatást nem lehet megtagadni az üzleti titokra való hivatkozással.

A törvény egyértelműen kimondja azt is: az ügyfelet mind a nyilatkozattételnél, mind az adatközlésnél igazmondási kötelezettség terheli. A közigazgatási eljárásban tehát nem érvényesül „a több magában foglalja a kevesebbet” elv, legalábbis abban a formában, hogy aki jogosult a nyilatkozattétel megtagadására, az azt is megteheti, hogy nyilatkozik ugyan, de ennek során nem ragaszkodik az igazsághoz.

Irat

52. § (1) A hatóság a tényállás megállapítása céljából felhívhatja az ügyfelet okirat vagy más irat bemutatására, vagy ezek beszerzése érdekében a 26. § (1) bekezdésének c) pontja alapján más szervet is megkereshet.

(2) A külföldön kiállított közokirat, illetőleg a külföldi bíróság, közigazgatási szerv, közjegyző vagy egyéb közhitelességgel felruházott személy által hitelesített magánokirat - hacsak az ügyfajta vonatkozó jogszabályból, nemzetközi szerződésből, illetve viszonyossági gyakorlatból más nem következik - a magyar törvény szerinti bizonyító erővel csak akkor rendelkezik, ha azt a kiállítás helye szerinti államban működő magyar külképviseleti hatóság diplomáciai felülhitelesítéssel látta el. A nem magyar nyelven kiállított okirat - ha az ügyfajta vonatkozó jogszabály másként nem rendelkezik - csak hiteles magyar fordítással ellátva fogadható el.

(3) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a hatóság az eljárásban a nem magyar nyelvű irat hiteles magyar fordítását is kérheti, továbbá az aránytalanul nehezen beszerezhető irat helyett az ügyfél a bizonyítani kívánt tényről

nyilatkozatot tehet. Ilyen esetben az ügyfelet tájékoztatni kell a valótlan tartalmú nyilatkozattételének jogkövetkezményéről.

(4) Az iratra vonatkozó rendelkezések irányadók minden olyan tárgyra, amely - általában műszaki vagy vegyi eljárással - adatokat rögzít [fénykép, film-, hangfelvétel, optikai lemez (CD), mágnesszalag, mágneses adathordozó, elektronikus dokumentum stb.].

Tanú és hatósági tanú

53. § (1) Az ügyre vonatkozó tény tanúval is bizonyítható.

(2) A tanúként megidézett személy köteles a meghallgatása végett megjelenni és - a (3) bekezdés *b)* pontjában, továbbá a (4) és (5) bekezdésben meghatározott kivétellel - tanúvallomást tenni.

(3) Tanúként nem hallgatható meg

a) az, akitől nem várható bizonyítékként értékelhető vallomás,

b) védett adatnak, hivatásbeli titoknak minősülő tényről az, aki nem kapott felmentést a titoktartás alól az arra jogosított szervtől vagy személytől.

(4) A tanúvallomás megtagadható, ha

a) a tanú az ügyfelek valamelyikének hozzátartozója, vagy

b) a tanú vallomásával saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.

(5) Nem használható fel bizonyítékként a (3) bekezdésben foglalt rendelkezés megsértésével felvett tanúvallomás, továbbá az olyan tanúvallomás, amelynek megtétele előtt a tanút nem figyelmeztették a (4) bekezdésben meghatározott jogára.

(6) A külön jogszabályban meghatározott esetek kivételével a diplomáciai mentességben részesülő személy nem köteles tanúvallomást tenni.

54. § (1) A meghallgatás kezdetén meg kell állapítani a tanú személyazonosságát. A tanúnak nyilatkoznia kell arról, hogy az ügyfelekkel milyen viszonyban van, nem elfogult-e. A tanú esetleges elfogultságát megalapozó tény a nyilatkozat alapján a jegyzőkönyvben rögzíteni kell. A tanút figyelmeztetni kell jogaira, kötelességeire és a hamis tanúzás jogkövetkezményeire.

(2) A még meg nem hallgatott tanú nem lehet jelen az ügyfél, más tanú és a szakértő meghallgatásakor.

(3) Ha a hatóság a tanút tárgyaláson kívül hallgatja meg, a meghallgatásra a tárgyalás szabályait kell megfelelően alkalmazni.

(4) A tanú erre irányuló indokolt kérelme alapján a hatóság vezetője elrendelheti a tanú természetes személyazonosító adatainak zárt kezelését, ha a tanú valószínűsíti, hogy őt tanúvallomása miatt súlyosan hátrányos következmény érheti. E rendelkezés megfelelően irányadó arra a természetes személyre is, akinek bejelentése alapján a hatóság az eljárást hivatalból megindította (a továbbiakban: bejelentő).

(5) A (4) bekezdésben meghatározott esetben a tanúnak, a bejelentőnek a természetes személyazonosító adatait az ügy iratai között lezárt és lepecsételt borítékban kell elhelyezni. A boríték felnyitására csak az ügy előadója és a hatóság vezetője, a felügyeleti szerv erre felhatalmazott ügyintézője és vezetője, az illetékes ügyész és a bírósági felülvizsgálat során eljáró bíró jogosult.

(6) A tanú meghallgatásán nem lehet jelen az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője, ha a tanú védett adatról tesz vallomást, továbbá ha elrendelték a tanú természetes személyazonosító adatainak zárt kezelését.

(7) A tanú, bejelentő természetes személyazonosító adatainak zártan történő kezelése nem érinti a személyes adatok védelméhez való jog érvényesítéséhez szükséges, külön törvény szerinti adatmegismerési, adatbetekintési jogosultságot.

55. § (1) A hatóság a szemlénél, hatósági ellenőrzésnél hatósági tanút vehet igénybe.

(2) A hatósági tanú az eljárási cselekmény során történt eseményeket és az általa tapasztalt tényeket a jegyzőkönyv aláírásával igazolja.

(3) Nem lehet hatósági tanú az ügyfél hozzátartozója, az eljáró hatósággal közszolgálati, illetve egyéb munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy és az eljárási képességgel nem rendelkező személy.

Szemle

56. § (1) A tényállás tisztázására szemle rendelhető el. Jogszabály a szemle megtartását kötelezővé teheti. A szemle megtartása során

a) a szemletárgy birtokosa a szemletárgy felmutatására kötelezhető,

b) az eljárással összefüggő helyszín, illetve az ott levő tárgy megtekinthető (helyszíni szemle).

(2) Ha elkerülhetetlen, hogy a hatóság magánlakásban tartson szemlét, ezt úgy kell foganatosítani, hogy az csak a szükséges mértékben korlátozza az érintetteknek a magánélethez való jogát.

(3) Az érintettnek a szemléről való értesítésére a 90. § az irányadó. A szemletárgy birtokosának, illetve a megszemlélni kívánt hely (terület, építmény, egyéb létesítmény stb.) tulajdonosának vagy használójának távolléte nem akadály a szemle megtartásának. Indokolt esetben, ha az a szemle eredményes és biztonságos lefolytatásához szükséges, a hatóság a rendőrség közreműködését kérheti.

(4) Az ügy jellegétől függően szemletárgynak minősül különösen az ügy tárgyával összefüggő irat (például az üzleti könyv, nyilvántartás, szerződés, bizonylat, műszaki dokumentáció, elektronikus dokumentum, továbbá bármely eljárással rögzített adatot tartalmazó adathordozó), valamint a tényállás tisztázásához szükséges bármely dolog (gép, berendezés, felszerelés, használati tárgy, jármű, gépjármű stb.).

(5) Ha a (4) bekezdésben meghatározott szemletárgy birtokosa a szemletárgyat a hatóság felhívására - a jogkövetkezményre való figyelmeztetés ellenére - nem mutatja fel, illetve annak helyszíni átvizsgálását jogellenesen megakadályozza, a hatóság a szemletárgyat szükség esetén a rendőrség közreműködésével lefoglalhatja, és hivatali helyiségébe vagy a hatóság által megjelölt helyre szállíthatja. A szemletárgy lefoglalása jegyzőkönyv felvétele mellett, végzéssel történhet. A lefoglalt szemletárgyat átvizsgálás után nyolc napon belül vissza kell adni annak, akitől azt lefoglalták.

(6) Ha a szemletárgy személyes adatokat tartalmazó nyilvántartás vagy adatbázis, az csak akkor foglalható le, ha azt az adott eljárásban törvény lehetővé teszi.

(7) A szemletárgy birtokosa az államtitkot, a szolgálati titkot tartalmazó szemletárgy felmutatására nem kötelezhető, ha nem kapott felmentést a szemletárgyra vonatkozó titoktartási kötelezettség alól.

(8) A szemle megtartását vagy eredményes lefolytatását akadályozó személy eljárási bírsággal sújtható.

57. § (1) Ha a helyszíni szemlére életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetben, azonnali intézkedés érdekében van szükség, illetve, ha ezt törvény más fontos okból megengedi, a helyszíni szemlét a hatóság a lezárt terület, épület, helyiség felnyitásával, az ott tartózkodó személyek akarata ellenére is megtarthatja.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott módon történő szemle megtartásához az ügyész előzetes jóváhagyása szükséges, továbbá ahhoz a rendőrség és hatósági tanú közreműködését kell kérni. Ha az ügyész előzetes jóváhagyásának beszerzése a késedelem veszélyével járna, a szemle az ügyész jóváhagyása nélkül is megtartható, ilyen esetben a helyszíni szemléről készült jegyzőkönyvet - ami az azonnali intézkedési okot és a megtett intézkedéseket részletesen tartalmazza - az ügyésznek három napon belül meg kell küldeni.

A bizonyítási eljárás során a hatóság gyakran hallgat meg az ügyre vonatkozó valamely tényt ismerő személyeket. A tanúzási kötelezettségnek abszolút és relatív akadályai lehetnek. Abszolút tanúmeghallgatási akadály esetén akkor sem hallgatható meg tanúként az érintett személy, ha tanúvallomást kíván tenni. Relatív tanúzási akadály esetén a az ügyre vonatkozó tényeket, körülményeket ismerő személy maga dönti el, hogy kíván-e tanúskodni, ő erre nem kötelezhető és passzív magatartása nem szankcionálható. Ha azonban úgy dönt, hogy tanúvallomást tesz, rá éppúgy vonatkozik az igazmondási kötelezettség, mint a relatív tanúzási akadállyal nem érintett tanúkra. A tanúzás szabályai között azonban megjelenik a tanú védelmének egy speciális rendelkezése. Mivel a közigazgatási ügyek között is akadnak olyanok, amelyekben nem lehet kizárni, hogy a tanút tanúvallomása miatt valamilyen joghátrány éri (elbocsátják az állásából, zaklatják, tettlegesen bántalmazzák), a törvény ennek valószínűsége esetén lehetővé teszi, hogy a közigazgatási hatóság vezetője a tanú személyes adatainak zártan kezeléséről rendelkezzen. Az ilyen döntés automatikusan azt is magával hozza, hogy az ekként védett tanú meghallgatásánál az ügyfél, illetőleg képviselője nem lehet jelen.

A helyszíni szemle lefolytatását tudatosan akadályozó, a hatóság eljáró ügyintézőjét megfélemlíteni szándékozó ügyfél rezisztenciájának megszüntetése érdekében a törvény lehetővé teszi a rendőrség helyszíni szemlénél történő jelenlétét. Szigorú feltételek fennállása esetén a szemle erőszakos behatolással történő foganatosítását is lehetővé teszi. Ehhez azonban - az alapvető jogokra való tekintettel - előírja az ügyész előzetes jóváhagyásának megszerzését, valamint hatósági tanú közreműködését.

Az Áe.-nek a bizonyítási eljárás akadályozásához fűződő jogkövetkezményekkel kapcsolatos rendelkezései régen elavultak, gyakorlatilag kiszolgáltatták az eljáró szervet az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevőinek, akik - ha akarják - meg tudják bénítani a közigazgatás munkáját, képesek megakadályozni a döntéshozatalt. Bizonyos ügyekben azonnali intézkedésre van szükség, amit szemle vagy hatósági ellenőrzés alapoz meg. Mindezekre figyelemmel a törvény meghatározott körben és megfelelő garanciák beépítése mellett lehetővé teszi a bizonyítási eljárás akadályozása esetén a rendőrség közreműködésének igénybevételét.

Szakértő

58. § (1) Szakértőt kell meghallgatni vagy szakértői véleményt kell kérni, ha az eljáró hatóságnak nincs megfelelő szakértelemmel rendelkező dolgozója és

a) az ügyben jelentős tény, egyéb körülmény vagy az alkalmazandó jog megállapításához különleges szakértelem szükséges, vagy

b) jogszabály írja elő a szakértő igénybevitelét.

(2) Nem kell szakértőt igénybe venni akkor, ha jogszabály a szakkérdésben szakhatóság állásfoglalásának beszerzését írja elő.

(3) Ha jogszabály meghatározott szakértő igénybevitelét írja elő, úgy ezt a szervezetet, intézményt, testületet vagy személyt kell szakértőként kirendelni. Egyéb esetben igazságügyi szakértőt, igazságügyi szakértői intézményt, - más szervet vagy szakértő testületet vagy - indokolt esetben - szakértelemmel rendelkező egyéb személyt kell szakértőként kirendelni. A szakértő személyére az ügyfél is tehet javaslatot.

(4) Az ügyfél kérelmére a hatóság a kirendelt szakértőn kívül - akár véleményének előterjesztése előtt, akár az után - más szakértőt is kirendelhet.

(5) Jogszabály alapján az ügyfél a szakértői vizsgálatban való közreműködésre kötelezhető.

(6) Törvény vagy kormányrendelet előírhatja, hogy az eljáró hatóság valamely meghatározott kérdésben kötve van egy meghatározott tudományos vagy szakmai testület, illetve szakértői szerv szakvéleményéhez. Ilyen esetben a jogorvoslati eljárásban nem járhat el változatlan személyi összetételben ugyanaz a testület, illetve szakértői szerv.

(7) Ha a szakértő nem vállalja a kirendelést, ezt a kirendelő végzés kézhezvételétől számított öt napon belül indokolással ellátva közölni kell a hatósággal.

(8) Ha a szakértő nem tudja szakvéleményét a hatóság által megállapított határidőre elkészíteni, a kirendelés kézhezvételétől számított öt napon belül az ok megjelölésével kérheti a határidő meghosszabbítását, a később felmerülő akadály esetén az akadály tudomására jutásától számított öt napon belül akadályközléssel élhet.

59. § (1) Szakértőként nem járhat el az, akivel szemben az ügyintézőre vonatkozó kizárási ok áll fenn, aki tanúként nem hallgatható meg vagy aki a tanúvallomást megtagadhatja.

(2) A hatóság a szakértővel közli mindazokat az adatokat, amelyekre feladatának teljesítéséhez szüksége van. A szakértő az ügy iratait megtekintheti, az ügyfél és a tanú meghallgatásánál, a tárgyaláson és a szemlén jelen lehet, az ügyfélhez, a tanúhoz és a szemletárgy birtokosához kérdéseket intézhet.

(3) A szakértőt a véleményadás előtt figyelmeztetni kell a hamis véleményadás jogkövetkezményére.

(4) A szakértő köteles megőrizni a tevékenysége során tudomására jutott védett adatot és hivatásbeli titkot.

(5) Ha a hatóság a szakértőt tárgyaláson kívül hallgatja meg, a meghallgatásra a tárgyalás szabályait kell megfelelően alkalmazni.

(6) A szakértő eljárási bírsággal sújtható, ha a szakértői közreműködést vállalta, és anélkül hogy a határidő meghosszabbítása iránti igényét vagy akadályoztatását előzetesen bejelentette volna, nem teljesíti feladatait határidőre.

A törvény e rendelkezések szövegének kidolgozásánál is messzemenően támaszkodott az Áe. szabályaira, ugyanakkor azokat több ponton továbbfejlesztette. Így például nyilvánvalóvá tette, hogy - a tanúvallomás tételétől eltérően - a szakértői közreműködés a kellő szakértelemmel rendelkező magánszemélynek nem kötelessége, arra tehát szankció alkalmazásával nem kényszeríthető. Még a szakértői névjegyzékben szereplő, hivatásos szakértő is megtagadhatja a szakértői közreműködést, ha a kirendelését megelőzően más állami szervektől olyan megbízásokat kapott, amelyek hosszabb időre lekötik teljes kapacitását. (Mivel közigazgatási ügyekben fontos szempont a minél rövidebb időn belüli döntéshozatal, a közigazgatás nem ér rá kivárni, amíg a kirendelt szakértő eleget tesz korábbi, más irányú kötelezettségeinek.) Ha a szakértői közreműködés vállalása nem is, az teljes joggal elvárható a szakértőtől, hogy rövid időn belül éljen akadályközléssel, illetőleg ha vállalta a szakértői közreműködést, azt végezze is el a megszabott határidőn belül.

Fő szabályként a szakvélemény nem köti az eljáró szervet: ha aggályai támadnak - vagy valamelyik ügyfél kezdeményezi -, jogosult másik szakértő kirendelésére.

(Ez a szabad bizonyítási rendszerből következik.) Kivételként azonban előfordulhat, hogy olyankor, ha az adott ügykategóriában egészen speciális vagy kiemelkedő szakismeretre van szükség a megalapozott döntéshez, magas szintű jogszabály előírja: a közigazgatási hatóság kötve van egy, a jogalkotó által megjelölt szerv (rendszerint tudományos testület) szakvéleményéhez. Ez leginkább az egészségügyi igazgatás körében fordul elő, és azzal áll összefüggésben, hogy bizonyos ügykategóriákban egy szakmai szempontból helytelen döntésnek beláthatatlan káros következményei lehetnek.

A törvény nem vette át azt a - sok esetben igazságtalan - rendelkezést, hogy amennyiben az ügyfél kezdeményezte a szakértő (második szakértő) kirendelését, a szakértői díj megfizetésére akkor is az ügyfél köteles, ha végül is a közigazgatási hatóság az ügyfél kezdeményezésére kirendelt szakértő álláspontját

fogadta el döntésének alapjául. Mivel a törvény rendelkezett az eljárási költségek viselésének általános szabályairól, az ilyen esetekben is ezeket a szabályokat kell alkalmazni.

Tolmács

60. § (1) Ha az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője által használt idegen nyelvet az ügyintéző nem beszéli, tolmácsot kell alkalmazni. Ha az ügyintéző beszéli az idegen nyelvet, az ellenérdekű ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője érdekében tolmácsot kell alkalmazni, kivéve, ha ők is beszélnek az adott idegen nyelvet. Ennek tényét a jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell.

(2) Ha a közigazgatási eljárásban siket, néma vagy siketnéma személy vesz részt, jeltolmácsot kell alkalmazni.

(3) A tolmácsra megfelelően irányadók a szakértőre vonatkozó rendelkezések.

(4) A hatóság a hatósági ellenőrzés során a tényállás tisztázásához - ha az más módon nem lehetséges - az ellenőrzés helyszínén tartózkodó, idegen nyelvet beszélő személyt tolmácsként vehet igénybe. A tolmácsként igénybe vett személyt tájékoztatni kell a tolmács jogairól és kötelezettségeiről, és ennek tényét, valamint a tolmácsként igénybe vett személy nyilatkozatát a helyszíni ellenőrzés jegyzőkönyvében rögzíteni kell.

Az eljárás akadályozásának következményei

61. § (1) Az e törvényben meghatározott esetekben a kötelezettség vétkes megszegése esetén eljárási bírság kiszabásának van helye.

(2) Az eljárási bírság legkisebb összege esetenként ötezer forint, legmagasabb összege - a 141. § (1) bekezdésében foglalt eltéréssel - természetes személy esetén ötszázezer forint, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet esetén pedig egymillió forint.

(3) Az eljárási bírság egy eljárásban, ugyanazon kötelezettség ismételt megszegése vagy más kötelezettség megszegés esetén ismételten is kiszabható.

(4) Az eljárási bírság kiszabásánál a hatóság figyelembe veszi:

a) a jogellenes magatartás súlyát és a felrőhatóság mértékét,

b) az érintett vagyoni helyzetét és jövedelmi viszonyait, továbbá

c) az eljárási bírságnak ugyanabban az eljárásban történő ismételt kiszabása esetén az előző bírságolások számát és mértékét.

(5) A hatóság az eljárási bírság összegét mérsékelheti, ha annak kiszabása után az ügyfél eleget tesz adatszolgáltatási kötelezettségének, a tanú vallomást tesz, a szemletárgy birtokosa eleget tesz kötelességének, illetve a szakértő, hatósági közvetítő teljesíti a feladatát. Az eljárási bírságot megállapító végzést vissza kell vonni, ha az idézett személy elfogadhatóan igazolja távolmaradásának vagy eltávózásának indokát.

(6) Azt a személyt, akinek jogellenes magatartása miatt valamely eljárási cselekményt meg kell ismételni, a hatóság az eljárási bírságon túlmenően a többletköltség megfizetésére kötelezheti.

Az eljárási törvény a kiszabható bírság felső határát eljárási jogintézményenként eltérően állapította meg, ráadásul bizonyos esetekben ez a felső határ 1957 óta nem változott. Ezért a törvény - a Pp.-hez hasonlóan - nem szétszórta részletszabályokban, hanem egyetlen helyen, de átfogó módon foglalkozik az eljárási bírsággal, s annak felső határát számottevő mértékben emeli. Mivel felső határról van szó, ez a jelentős emelés nem azt jelenti, hogy mindig a maximális tételű bírság kiszabására kerül sor. Épp ezért a törvény - figyelemmel az Alkotmánybíróság által megfogalmazott követelményre - szabályozza azokat a mérlegelési szempontokat is, amelyeket a közigazgatási hatóságnak a konkrét ügyben vizsgálnia kell a kiszabásra kerülő bírság összegének megállapításánál.

Tárgyalás és közmeghallgatás

62. § (1) A hatóság tárgyalást tart, ha ezt jogszabály előírja, vagy a tényállás tisztázásához, illetve az egyezségi kísérlet lefolytatásához szükség van az eljárásban részt vevő személyek együttes meghallgatására.

(2) A tárgyaláson a hatóság meghallgathatja az ügyfelet (ügyfeleket), a tanút, a szakértőt, a hatósági közvetítőt, és megsemlélheti a szemletárgyat.

(3) Az ügyfél és képviselője észrevételt tehet a tárgyaláson elhangzottakra, kérdést intézhet a meghallgatott személyhez, és indítványozhatja más személy meghallgatását vagy más bizonyíték beszerzését.

(4) Azt, aki a tárgyalás rendjét zavarja, a tárgyalás vezetője rendreutasíthatja, ismételt vagy súlyosabb rendzavarás esetén kiutasíthatja, továbbá eljárási bírsággal sújthatja.

63. § (1) A hatóság közmeghallgatást tart, ha ezt jogszabály előírja, vagy a hatóság a nyilvánosság véleményének megismerése érdekében ezt szükségesnek tartja.

(2) A közmeghallgatás helyéről és idejéről a hatóság - ha jogszabály másként nem rendelkezik - nyolc nappal korábban hirdetményi úton, továbbá közhírré tétel útján (helyben szokásos módon, helyi lapban stb.) értesíti az érintetteket.

(3) A közmeghallgatáson elhangzottakról a hatóság jegyzőkönyvet készít.

Egyezségi kísérlet

64. § (1) Ha jogszabály elrendeli, a hatóságnak a döntés előtt meg kell kísérelnie egyezség létrehozását az ellenérdekű ügyfelek között. Egyezségi kísérletre akkor is sor kerülhet, ha az ügy természete egyébként megengedi.

(2) Ha az egyezségi kísérlet eredményes, a 75. §-ban foglaltak szerint kell eljárni, eredménytelenség esetében a hatóság folytatja az eljárást.

A határidő számítása

65. § (1) A napokban megállapított határidőbe nem számít bele a közlésnek, a kézbesítésnek, a hirdetmény kifüggesztésének és levételének a napja.

(2) A hónapokban vagy években megállapított határidő azon a napon jár le, amely számánál fogva megfelel a kezdőnapnak, ha pedig ez a nap a lejárat hónapjában hiányzik, a hónap utolsó napján.

(3) Ha a határidő utolsó napja olyan nap, amelyen a hatóságnál a munka szünetel, a határidő a legközelebbi munkanapon jár le.

(4) A postán küldött beadvány előterjesztési ideje a postára adás napja, de az ügyintézési határidő ilyen esetben is azon a napon kezdődik, amely napon a beadvány megérkezik a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósághoz.

(5) Az elektronikus dokumentum előterjesztésének, illetve kézbesítésének ideje a külön jogszabályban meghatározott módon történő visszaigazolás időpontja. Ha az elektronikus dokumentum előterjesztési, illetve kézbesítési ideje nem munkanapra esik, a határidő a következő munkanapon kezdődik.

(6) A határidőt kétség esetén megtartottnak kell tekinteni.

A törvény egyik alapelve, hogy a közigazgatási hatóság a hatáskörének gyakorlása során a szakszerűsége és a gyorsaságra törekszik és előmozdítja az ügyféli jogok érvényesülését. Ezen alapelvek tükröződnek az ellenérdekű ügyfelek részvételével folyó eljárásban, ahol a közigazgatási hatóságnak az ügyfelek megegyezését kell előmozdítania, ha az ügy jellege ezt megengedi, továbbá ha azt jogszabály kötelezővé teszi. A hatósági eljárás egyezséggel való lezárása mind a hatóságnak kedvező. Az egyezséget a közigazgatási hatóság határozatba foglalja, ha az megfelel a jogszabályokban foglalt feltételeknek, nem sérti mások jogát, jogos érdekét, vagy a közérdeket, és kiterjed a teljesítési határidőre és az eljárási költség viselésére.

Igazolási kérelem

66. § (1) Aki az eljárás során valamely határnapot, határidőt önhibáján kívül elmulasztott, igazolási kérelmet terjeszthet elő.

(2) Az igazolási kérelemről az a hatóság dönt, amelynek eljárása során a mulasztás történt. A keresetindításra megállapított határidő elmulasztásával kapcsolatos igazolási kérelmet azonban akkor is a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság bírálja el, ha az ügyfél a keresetet a hatóságnál nyújtotta be.

(3) Az igazolási kérelmet az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított nyolc napon belül lehet előterjeszteni. Ha a mulasztás az érintettnek később jutott tudomására, a határidő a tudomásra jutáskor, akadályoztatás esetén az akadály megszűnésének napjától kezdődik.

(4) Az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított hat hónapon túl igazolási kérelmet nem lehet előterjeszteni.

(5) A határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelemmel egyidejűleg pótolni kell az elmulasztott cselekményt is, amennyiben ennek feltételei fennállnak.

67. § (1) Ha a hatóság az igazolási kérelemnek helyt ad, az ügyfelet eljárásjogi szempontból olyan helyzetbe kell hozni, mintha nem mulasztott volna. Ennek érdekében a hatóság a döntését módosítja vagy visszavonja, az eljárást megszüntető döntésének visszavonása esetén az eljárást folytatja, illetve egyes eljárási cselekményeket megismétel.

A döntésnek az igazolási kérelem alapján történő módosítására vagy visszavonására nem irányadók a 114. §-ban meghatározott korlátozások.

(2) A igazolási kérelemnek helyt adó végzést meg kell küldeni mindazoknak, akik az eljárás megindításáról értesítést kaptak. Az igazolási kérelemnek helyt adó végzéssel szemben nincs helye fellebbezésnek.

(3) Az ügyfél a végzés ellen csak akkor jogosult önálló fellebbezésre, ha kérelme a fellebbezési határidő elmulasztásának igazolására vonatkozik, egyéb esetekben az ügy érdemében hozott határozat elleni jogorvoslati kérelmében kifogásolhatja az igazolási kérelem elutasítását is. Az eljárás egyéb résztvevője fellebbezést nyújthat be az igazolási kérelmet elutasító végzés ellen.

(4) Ha a hatóság megtartotta az ügyfelek értesítésére és a határozat közlésére vonatkozó szabályokat, a fellebbezési határidő elmulasztása esetén nincs helye igazolási kérelemnek arra való hivatkozással, hogy az értesítés, illetve a határozat közlése nem postai kézbesítés útján történt. E rendelkezés megfelelően irányadó a bírósági felülvizsgálatot kezdeményező keresetindítással kapcsolatos igazolásra is.

Az eljárási szabályok között lényeges szerepet játszanak a határidők, melyek betartása az eljárás ésszerű határidőn belül történő lezárásának záloga. A határidők elmulasztása azonban nem minden esetben róható fel a kötelezettségét nem teljesítőnek. Annak érdekében, hogy az önhibán kívül bekövetkezett mulasztáshoz hátrányos következmények ne kapcsolódjanak, a mulasztó igazolási kérelmet nyújthat be a hatósághoz. A törvény a jogalkalmazó szervek kérésének tesz eleget, amikor a jelenleginél részletesebben és differenciáltabban szabályozza a teendőket, ha a közigazgatási hatóság helyt ad az igazolási kérelemnek. Bár a közigazgatási hatóságok tőlük telhetően az ügyféli kör reális és pontos meghatározására törekcsenek, mégis nem egyszer előfordul, hogy utólag, esetenként a létesítmény felépülése után jelentkeznek olyan érintettek, akik ténylegesen nem vettek részt az eljárásban. Tetézi az ebből eredő gondokat, hogy a bírósági gyakorlat hajlamos liberálisabban meghúzni az ügyfelek körének határait, mint ahogyan ezt a közigazgatás teszi. Mindez azonban nem fordulhat elő, ha kezdetől fogva mindenki értesülhet az eljárásról, aki - bármilyen közvetett módon is - szóba kerülhet potenciális ügyfélként. A törvény ezért kizárja a fellebbezési határidő elmulasztására vonatkozó igazolási kérelem benyújtását arra hivatkozással, hogy az ügyfél azért nem értesült az eljárás megindításáról, illetve azért nem élt fellebbezéssel, mert az eljárás megindításáról szóló értesítés, illetve a határozat közlése nem postai kézbesítés útján történt.

Az eljárás irataiba való betekintés

68. § (1) Az ügyfél személyesen, illetve a törvényes vagy írásban meghatalmazott képviselője útján - a (2) és (3) bekezdésben foglalt kivétellel - betekinthez az eljárás során keletkezett iratba, arról másolatot, kivonatot készíthet vagy másolatot kérhet. Ez a jog akkor is megilleti, ha korábban nem vett részt az eljárásban.

(2) Nem tekinthez be az ügyfél

a) a határozat (végzés) tervezetébe,

b) a zárt tanácskozásról készült jegyzőkönyvbe,

c) a tanú vagy a bejelentő természetes személyazonosító adatait tartalmazó jegyzőkönyvbe (iratba), ha a hatóság a tanú, illetve a bejelentő természetes személyazonosító adatait zártan kezeli,

d) betekintési vagy megismerési engedély hiányában az államtitkot vagy szolgálati titkot tartalmazó iratba,

e) a törvény által védett egyéb adatot tartalmazó iratba, ha azt az érintett adat védelmét szabályozó törvény kizárja, vagy ha a védett adat megismerésének hiánya nem akadályozza az e törvényben biztosított jogai gyakorlásában.

(3) Az ügyfél az adatok konkrét megjelölésével kérheti az ellenérdekű ügyfél iratbetekintési jogának kizárását személyes adatainak, valamint üzleti és más méltányolható magánérdekének védelmében. A jogi személy és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél az iratbetekintési jog kizárását csak az üzleti érdekei védelmében kérheti. A hatóság a kérelemnek - a körülmények gondos mérlegelése alapján - akkor ad helyt, ha az adatok megismerésének hiánya az ellenérdekű ügyfelet nem akadályozza az e törvényben foglalt jogai gyakorlásában.

(4) Az iratbetekintési jog kizárása vagy korlátozása miatt önálló jogorvoslatnak csak akkor van helye, ha az ügyfél azt az eljárás jogerős lezárását követően kéri, vagy a hatóság azt, aki iratbetekintést kér, nem tekinti ügyfélnek.

69. § (1) A hatóság akkor engedheti meg az ügyfélen kívül az eljárásban részt nem vevő harmadik személynek az iratokba való betekintést, ha igazolja, hogy az irat megismerése joga érvényesítéséhez, illetve jogszabályon vagy hatósági határozaton alapuló kötelezettsége teljesítéséhez szükséges.

(2) A harmadik személy a 68. § (2) bekezdésének a)-c) pontjában említett iratokba nem tekinthez be, a d) és e) pontban foglalt adatot pedig csak az adat megismerésére vonatkozó törvényi feltételek igazolása esetén ismerheti meg.

(3) A szakértő és a hatósági közvetítő az eljárási feladatainak ellátásához szükséges mértékben ismerheti meg az adatokat, a tanú pedig a vallomását tartalmazó jegyzőkönyvbe tekinthez be.

(4) Ha a harmadik személy az iratbetekintés kizárását vagy korlátozását nem veszi tudomásul vagy vitatja, a hatóság arról öt napon belül önálló jogorvoslattal támadható végzésben rendelkezik.

(5) Törvény egyes ügyfajtákban meghatározhatja az iratbetekintésre jogosult harmadik személyek körét.

(6) A hatóság az (1)-(4) bekezdésben foglaltak vizsgálata nélkül, bárki számára hozzáférhetővé teszi azokat a döntéseket, amelyeket

a) állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy ügyfélnek e tevékenységével kapcsolatban hozott;

b) közérdekű keresetindítással meg lehet támadni;

c) az adott tevékenységgel összefüggésben a hatásterületen élő lakosság jelentős részét érintő ügyben hozott;

d) a fogyasztók, illetve a munkavállalók munkavédelmi, munkabiztonsági jogait közvetlenül érintő ügyben hozott;

e) az épített és természeti környezet, illetve a kulturális örökség állapotát jelentősen befolyásoló tevékenységgel kapcsolatos ügyben hozott;

f) korlátozottan rendelkezésre álló természeti erőforrások elosztásáról, illetve felhasználásáról hozott;

g) olyan ügyekben hozott, amelyekben az ügyfél számára kizárólagos vagy különleges jogot biztosított;

h) törvény rendelkezései szerint hozzáférhetővé kell tenni.

Az iratokba való betekintés kapcsán ismét felmerülnek a többször érintett titokvédelmi szempontok. Az egyes ügyekben gyakran két ellentétes jog ütközik egymással: az (egyik) ügyfélnek a jogorvoslatához való alapvető joga, amely indokoltá teszi a tényállás és a bizonyítékok minél teljesebb körű megismerését, továbbá az ellenérdekű ügyfélnek vagy az eljárás egyéb résztvevőjének az a joga, hogy a törvény által védettnek nyilvánított titka (például magán-, üzleti vagy banktitka) ne juthasson mások tudomására. E kétféle jogot nem lehet absztrakt módon rangsorolni, hanem mindig a konkrét ügyben kell eldöntenie a közigazgatási hatóságnak: kinek a számára és mely iratokba (iratrészekbe) enged betekintést. Tekintettel arra, hogy az iratbetekintési jog korlátozása az ügyfél alapvető eljárási jogait érinti, azzal szemben jogorvoslatnak van helye.

Annak érdekében, hogy a közigazgatási ügyekben érvényesülhessen a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés elve, az eljárási törvényben az adatvédelmi szabályok értelemszerű megtartása mellett olyan rendelkezéseket szükséges beiktatni, amelyek lehetővé teszik az egyes közigazgatási döntésekhez való hozzáférést.

A bizonyítékok ismertetése az ügyféllel

70. § (1) Ha a hatóság az ügyfélnek az eljárás megindításáról való értesítését mellőzte, és az ügyben bizonyítási eljárást folytatott le, annak befejezésétől számított öt napon belül értesíti az ügyfelet, hogy az - az iratokba való betekintés szabályai figyelembevételével - megismerhesse a bizonyítékokat, azokra öt napon belül észrevéltel tehesen, élni tudjon nyilatkozattételi jogával, és további bizonyításra irányuló indítványt terjeszthessen elő.

(2) Az értesítés mellőzhető, ha az ügyfél már a bizonyítási eljárás során megismert minden bizonyítékot, és módjában állt gyakorolni az (1) bekezdésben meghatározott jogait, vagy ha az ellenérdekű ügyfél nélküli ügyben a hatóság teljesíti az ügyfél kérelmét.

(3) Nem akadály a eljárás befejezésének, ha az ügyfél vagy az ellenérdekű ügyfél a hatóság által meghatározott határidőben nem élt az (1) bekezdésben meghatározott jogával.

A törvény új jogintézményként és egyben garanciális szabályként vezeti be, hogy az ügyfelet értesíteni kell a bizonyítási eljárás befejezéséről, és eléje kell tárni az összes bizonyítékot annak érdekében, hogy élni tudjon eljárási jogaival, ha őt az eljárás megindításáról a törvényben foglalt okokból nem értesítették. A bizonyítékoknak az ügyfél elé tárása során konkrétan meg kell határozni azokat a bizonyítékokat, amelyekre a hatóság a tényállást alapozza. Arra azonban az ügyfél nem tarthat igényt, hogy a bizonyítékok megjelölésén túlmenően a közigazgatási hatóságnak a bizonyítékokra alapozott következtetéseiről, jogi álláspontjáról és tervezett döntésének tartalmáról is előzetes tájékoztatást kapjon.

Annak érdekében, hogy a bizonyítékoknak az ügyfél elé tárása ne késleltesse számottevően az érdemi döntés meghozatalát, a törvény lehetővé teszi, hogy az ügyfélnek a bizonyítási eljárás befejezéséről történő értesítése távbeszélőn vagy elektronikus úton történjék, továbbá a hatóság értesítésében meghatározott határnap ügyfél általi elmulasztása ne lehessen akadálya a hatósági döntés meghozatalának.

IV. Fejezet

A hatóság döntései

Határozat és végzés

71. § (1) A hatóság - a (4) és (5) bekezdésben meghatározott kivétellel - az ügy érdemében határozatot hoz, az eljárás során eldöntendő egyéb kérdésekben pedig végzést bocsát ki (a továbbiakban együtt: döntés).

(2) Jogszabály úgy rendelkezhet, hogy ha az ügyfél kérelme (bejelentése) jog megszerzésére irányul, és a hatóság az előírt határidőn belül nem hoz határozatot - feltéve, hogy az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél -, az ügyfelet megilleti a kérelmezett jog gyakorlása.

(3) Jogszabály által meghatározott esetben egyszerűsített határozat hozható, ha a hatóság a kérelemnek helyt ad, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél.

(4) A (2) bekezdésben szabályozott esetekben a megszerzett jogot rá kell vezetni a kérelemre, továbbá - kérelemre - annak az ügyfél birtokában levő másolati példányára, vagy a hatóságnál levő példányról az ügyfél részére másolatot kell kiadni.

(5) Jogszabály lehetővé teheti, hogy a hatóság mellőzze a határozathozatalt, ha az eljárás pénzbeli ellátás jogszabályban meghatározott mértékre történő emelésére irányul. Ez a szabály egyedi hatósági ügyben indult eljárásra nem alkalmazható.

72. § (1) A határozatnak tartalmaznia kell

- a)* az eljáró hatóság megnevezését, az ügy számát és ügyintézőjének nevét,
- b)* a jogosult vagy kötelezett ügyfél nevét (megnevezését) és lakóhelyét (székhelyét vagy telephelyét) vagy tartózkodási helyét (szálláshelyét),
- c)* az ügy tárgyának megjelölését,
- d)* a rendelkező részben
  - da)* a hatóság döntését, továbbá a fellebbezés (keresetindítás), illetve a fellebbezés elektronikus úton való benyújtásának lehetőségéről való tájékoztatást,
  - db)* a szakhatóság megnevezését és állásfoglalását,
  - dc)* az ügyfélnek, valamint az eljárás egyéb résztvevőinek járó költségtérítés, illetve munkadíj összegéről szóló rendelkezést, ha annak megállapítása nem külön végzésben történt,
  - dd)* az eljárási költségek viseléséről szóló döntést,
  - de)* a kötelezettség teljesítésének határnapját vagy határidejét és az önkéntes teljesítés elmaradásának jogkövetkezményeit,
  - df)* a határozatban megállapított fizetési kötelezettség és a fellebbezési illeték elektronikus úton való megfizethetőségéről szóló tájékoztatást,
- e)* az indokolásban
  - ea)* a megállapított tényállást és az annak alapjául elfogadott bizonyítékokat,
  - eb)* az ügyfél által felajánlott, de mellőzött bizonyítást és a mellőzés indokait,
  - ec)* a mérlegelési, méltányossági jogkörben hozott határozat esetén a mérlegelésben, a méltányossági jogkör gyakorlásában szerepet játszó szempontokat és tényeket,
  - ed)* a szakhatósági állásfoglalás indokolását,
  - ee)* az eljárás során alkalmazott lefoglalás indokait,
  - ef)* azokat a jogszabályhelyeket, amelyek alapján a hatóság a határozatot hozta,
  - eg)* a hatóság hatáskörét és illetékességét megállapító jogszabályra történő utalást,
  - f)* a döntéshozatal helyét és idejét, a döntés kiadmányozójának a nevét, hivatali beosztását,
  - g)* a döntés kiadmányozójának aláírását és a hatóság bélyegzőlenyomatát, elektronikus dokumentum formájában kiadott döntés esetén a minősített elektronikus aláírást.

(2) A végzésnek tartalmaznia kell az (1) bekezdés *a)*, *b)*, *c)*, *da)*, *dd)*, *f)* és *g)* pontjában meghatározott tartalmi elemeket, valamint a döntés részletes indokolását, ezen belül az (1) bekezdés *ef)* és *eg)* pontjában meghatározott tartalmi elemeket. Ha a végzés fizetési kötelezettséget állapít meg, tartalmaznia kell a kötelezettség elektronikus úton való teljesíthetőségéről szóló tájékoztatást is.

(3) A 22. § (4) bekezdése szerinti, ideiglenes intézkedésről szóló végzés indokolásában ismertetni kell az ideiglenes intézkedés szükségességét és célszerűségét megalapozó tényeket és körülményeket, valamint a felmerült költséget, feltéve, hogy a költség megtérítésére az ideiglenesen intézkedő hatóság igényt tart.

(4) A kérelemnek teljes egészében helyt adó elsőfokú döntés esetén, ellenérdekű ügyfél hiányában mellőzhető a döntésből az indokolás és a jogorvoslatról szóló tájékoztatás, valamint az egyezséget tartalmazó vagy jóváhagyó döntés esetén az indokolás.

(5) A kizárólag valamely eljárási cselekmény időpontját meghatározó végzésből mellőzhető az indokolás.

(6) Az indokolás mellőzhető, ha az késleltetné a döntés meghozatalát és a késedelem életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet kialakulásához vezethet. Ebben az esetben a döntés meghozatalától számított öt napon belül meg kell küldeni az indokolást az ügyfél részére. A jogorvoslat igénybevételének határidejét az indokolás kézbesítésének napjától kell számítani.

73. § (1) A döntés megszövegezésénél figyelembe kell venni a védett adatra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. Ennek megfelelően az indokolás a védett adat tartalmának ismertetése nélkül utalást tartalmaz arra, hogy a hatóság a döntése meghozatalánál figyelembe vett védett adatokat, illetve a tanú (bejelentő) személyes adatainak közlése nélkül ismerteti a tanúvallomás lényegét, ha a tanú (bejelentő) természetes személyazonosító adatainak zártan történő kezelését rendelték el.

(2) A döntést külön dokumentumban kell megszövegezni, illetve jegyzőkönyvbe kell foglalni, vagy az ügyiratra kell feljegyezni. Külön dokumentumban kell megszövegezni a döntést, ha azt kézbesítés útján vagy elektronikus úton közlik, vagy ha a szóban közölt döntés kézbesítését az ügyfél kéri.

(3) A jegyzőkönyvbe foglalt vagy az ügyiratra feljegyzett döntésben nem kell feltüntetni a 72. § (1) bekezdésének a) és f) pontjában foglalt adatokat, ha azok az iratból kitűnnek.

(4) Jogszabály elrendelheti, hogy a hatóság a döntését az erre a célra rendszeresített formátumban, a jogszabályban meghatározott adattartalommal adja ki.

74. § (1) Ha a döntés kötelezést tartalmaz, a teljesítésre határidőt vagy határnapot kell megállapítani. Ha a kötelezés jellege megengedi, a hatóság részletekben történő teljesítést is megállapíthat (engedélyezhet).

(2) Az ügyfél a fellebbezésében a teljesítési határidőt vagy határnapot (a továbbiakban együtt: határidő), illetve a részletekben történő teljesítést vagy e lehetőség hiányát is sérelmezheti. A másodfokon eljáró szerv az erre irányuló fellebbezési kérelem hiányában is megvizsgálja, hogy a fellebbezési eljárás miatt indokolt-e új határidőt megállapítani a teljesítésre.

(3) Az ügyfél - tekintet nélkül arra, hogy fellebbezett-e a határidő ellen - a teljesítési határidő lejárta előtt kérheti a jogerős döntést meghozó hatóságtól a határidő megváltoztatását, ha rajta kívül álló ok lehetetlenné teszi a határidőre való teljesítést.

(4) A határidő lejárta után az ügyfél - feltéve, hogy a végrehajtást még nem rendelték el - a (3) bekezdésben meghatározott okból igazolási kérelem benyújtása mellett kérheti az új határidő megállapítását. A végrehajtás elrendelése után új határidő vagy határnap megállapítására csak a VIII. fejezetben foglalt rendelkezések alapján kerülhet sor.

(5) A hatóság a teljesítésre megállapított határidő vagy határnap módosítása során figyelembe veszi a közérdeket, illetve az ellenérdekű fél jogos érdekét.

(6) Törvény a hatóság döntésével kapcsolatos, a 72-73. §-ban és a 74. § (1)-(4) bekezdésben meghatározott rendelkezésektől eltérő szabályokat is megállapíthat.

A döntés a közigazgatási hatósági eljárás központi eleme. Az eljárások jelentős része a döntés meghozatalára (és érvényesítésére) irányul.

A törvény elnevezésben is különbséget tesz az érdemi és eljárási kérdésekben hozott döntések között. Az előbbieket határozatnak, az utóbbiakat végzésnek nevezi el. Ezáltal is kifejezésre juttatja a kétféle döntés közötti eltéréseket.

A törvény fenntartja a ráutaló magatartással hozott döntést (a kérelmezett jog gyakorlása, ha a hatóság határidőben nem nyilatkozik), amelynek csak jogszabályban meghatározott esetben van helye. Ekkor is szükség van azonban a közigazgatási hatóság eljárásában való cselekvő közreműködésére, a megszerzett jogot hatósági záradék formájában rá kell vezetni a kérelemre.

A nyugellátások és a családtámogatási ellátások növelésének mértékét jogszabály állapítja meg. Az ellátások összegének emelése több millió embert érint. Ezekben az ügytípusokban eljáró szerveket megoldhatatlan feladat elé állítaná az érintettek személyes értesítésének kötelezettsége az eljárás megindításáról, illetve külön határozat meghozatala a pénzügyi ellátás emeléséről. A törvény ezekben az ügyekben lehetővé teszi a határozathozatal mellőzését.

A törvényben differenciált rendelkezések találhatók a döntések tartalmát illetően. A közös (a határozatra és végzésre egyaránt vonatkozó) követelmények meghatározása után a végzésre vonatkozó eltérő szabályok találhatók meg a törvényben. A határozat indokolásával szemben új követelmény, hogy a mérlegelési jogkörben hozott határozatban a mérlegelésben szerepet játszó szempontokat és tényeket is fel kell tüntetni. A gyakorlati tapasztalatok hasznosításán alapul az a bővítés, amely szerint a határozatnak tartalmaznia kell az eljárás szakhatóság megnevezését, és a szakhatóság egyedi előírását, állásfoglalásának indokolását is. Ezzel egyértelművé válik, hogy melyik hatóság milyen indokokkal tett kikötéseket, és így az esetleges fellebbezési

eljárás, illetve közigazgatási per során a vitatott kérdésben állásfoglalásra jogosult hatóság egyértelműen azonosítható, az indokok ismerete pedig a megalapozott döntéshozatalt segítheti elő.

Ha több ügyfél vesz részt az eljárásban, a jogorvoslathoz való jogra tekintettel biztosítani kell a titokvédelemre és a tanú védelmére vonatkozó jogszabályok érvényesítését. Ebből következően az indokolásban csupán utalni kell arra, hogy az eljáró közigazgatási hatóság figyelembe vette a törvény által védett, titoknak minősülő adatokat vagy tényeket, illetőleg mellőzi a tanú személyes adatainak a közlését.

Előfordulhatnak esetek, amikor a határozat indokolásának pontos, szakszerű írásba foglalása a határozathozatalt késlelteti, és ezáltal életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet alakul ki. Ilyen esetekben, a törvényben meghatározott körben célszerű a határozat időleges mellőzését lehetővé tenni. Az indokolás öt napon belüli pótlása az ügyfélnek sem a jogorvoslathoz való jogát nem korlátozza, sem a jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidőt nem rövidíti le.

Az egyezség jóváhagyása

75. § Ha a hatósági eljárás során lefolytatott egyezségi kísérlet eredményre vezet, a hatóság határozatba foglalja és jóváhagyja az egyezséget, feltéve hogy az

- a) megfelel a jogszabályokban foglalt feltételeknek,
- b) nem sérti a közérdeket, mások jogát vagy jogos érdekét,
- c) kiterjed a teljesítési határidőre és az eljárási költség viselésére.

Hatósági szerződés

76. § (1) Ha jogszabály lehetővé teszi, az első fokon eljáró hatóság a hatáskörébe tartozó ügynek a közérdek és az ügyfél szempontjából is előnyös rendezése érdekében határozathozatal helyett az ügyféllel hatósági szerződést köthet.

(2) Hatósági szerződés csak írásban köthető. Törvény, kormányrendelet és önkormányzati rendelet a szerződés megkötéséhez további feltételeket is meghatározhat.

(3) Ha az ügyfél olyan kötelezettséget vállal, amelynek teljesítésére hatósági határozattal egyébként nem lenne kötelezhető, szerződéskötésre csak akkor kerülhet sor, ha az ügyfél a saját szerződésszegése esetére a többletkötelezettség tekintetében a hatósági szerződésben aláveti magát a szerződésszegés 77. § (2) bekezdésében megállapított jogkövetkezményének.

(4) Ha a hatósági ügyben szakhatósági állásfoglalást kell beszerezni, a szerződés csak a szakhatósági hozzájárulás megadása esetén és a szakhatósági állásfoglalásban meghatározott előírásoknak és feltételeknek a szerződésbe történő foglalásával köthető meg.

(5) Ha a szerződés harmadik személy jogát vagy jogos érdekét érinti, a szerződés megkötése előtt be kell szerezni az érintett írásos hozzájárulását. A hozzájárulás a szerződés érvényességének feltétele.

(6) Jogszabály előírhatja, hogy a szerződés érvényességéhez szükséges a szerződő hatóság felügyeleti szervének hozzájárulása. A hozzájárulást az eljáró hatóság szerzi be.

(7) A hatósági ügynek szerződéssel való lezárására a 33. §-ban megállapított ügyintézési határidő irányadó.

77. § (1) Az ügy szempontjából jelentős új tény felmerülése, továbbá a szerződéskötéskor fennálló körülmények lényeges megváltozása esetén a szerződés módosítását bármelyik fél kezdeményezheti. Ha a módosításhoz a másik fél nem járul hozzá, vagy a felek között vita van a módosítás törvényi feltételei tekintetében, akkor a közigazgatási ügyekben eljáró bíróságtól kérhető a szerződés módosítása vagy megszüntetése.

(2) Ha az ügyfél a szerződésben foglaltakat megszegi, a szerződés jogerős és végrehajtható határozatnak minősül, és a hatóság - az addigi teljesítések figyelembevételével - hivatalból intézkedik a végrehajtás elrendeléséről.

(3) Ha a hatósági szerződésben foglaltakat a hatóság nem teljesíti, az ügyfél a teljesítésre irányuló felhívás eredménytelensége esetén - a szerződésszegés tudomására jutásától számított harminc napon belül - a közigazgatási ügyekben eljáró bírósághoz fordulhat.

(4) Az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a hatósági szerződésre a Polgári Törvénykönyvnek a szerződésekre vonatkozó általános szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A törvény - több külföldi ország eljárási törvényéhez hasonlóan - önálló cím keretében foglalkozik a hatósági szerződéssel. A törvény ugyanis erősíteni kívánja azt a szemléletet, hogy a közigazgatás dolga - a szó legnemesebb értelmében - az ügyfelek kiszolgálása, akár akként, hogy hatósági igazolványokkal látja el őket, akár úgy, hogy döntést hoz közigazgatási ügyekben, így például hatósági engedélyt ad ki a számukra. A közigazgatási hatóság tehát többnyire nem ellenfélként kerül kapcsolatba az ügyfelekkel, s célja nem a

közhatalmi eszközök minél szélesebb körű alkalmazása, sokkal inkább az, hogy - amennyiben az ügy jellege ezt megengedi - az ügyféllel egyfajta partneri viszonyt kialakítva törekedjék valamely közérdekű cél elérésére vagy valamely magáncélra a közérdekkel való összhangba hozatalára.

A demokratikus jogállam közigazgatásának egyik jellemzője, hogy a közigazgatási hatóságok történetileg kialakult pozíciójában változás következik be. A hatósági igazgatásban ez abban nyilvánul meg, hogy a közhatalmi fellépés már nem kizárólagos. Egyes területeken a hatóság és az ügyfél intenzívebb együttműködése váltja fel. A külföldi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy egyes hatósági feladatok ellátása alapvetően mellérendeltségi viszony keretében is eredményesen megvalósítható. Ennek egyik formája a közigazgatási hatóság és az ügyfél által kötött hatósági szerződés, amely pótolja a közigazgatási hatóság határozatát. A hatósági szerződés meghonosítása különösen az építésügyi igazgatásban, településrendezési és környezetvédelmi ügyekben lehet eredményes.

A törvény megfelelő garanciákat tartalmaz a szerződéskötésre és a szerződésben foglaltak érvényesítésére nézve. (A szerződés csak írásban köthető, és csak akkor, ha az ügy jellege azt nem zárja ki, jogszabály a szerződés kötéséhez kötelező feltételeket határozhat meg, például a szakhatósági hozzájárulás kötelező jellege, harmadik személy jogának és jogos érdekének védelme, a felügyeleti szerv hozzájárulásának kiköthetősége stb.) A szerződő felek szempontjából garanciális jelentősége van annak a rendelkezésnek, amely szerint a szerződésbe foglaltak megszegése esetén a szerződés jogerős és végrehajtható határozatnak minősül.

A döntés közlése és nyilvános közzététele

78. § (1) A határozatot közölni kell az ügyféllel és azzal, akire nézve az jogot vagy kötelezettséget állapít meg, az ügyben eljáró szakhatósággal és a jogszabályban meghatározott más hatósággal vagy állami szervvel.

(2) A végzést az ügyféllel, illetve az eljárás olyan egyéb résztvevőjével kell közölni, akire nézve az jogot vagy kötelezettséget állapít meg, illetve akinek a jogi helyzetét közvetlenül érinti.

(3) Ha nemzetközi szerződés vagy jogszabály másként nem rendelkezik, a külföldi ügyfélnek a határozatot közvetlenül, illetőleg képviselője vagy kézbesítési meghatalmazottja útján kell megküldeni.

(4) Az eljárási képességgel rendelkező ügyfél kérheti, hogy a hatóság akkor is számára kézbesítse a döntést, ha az ügyben képviselője van.

(5) A hatóság döntését közölni lehet:

- a) postai úton,
- b) személyesen írásban vagy szóban,
- c) elektronikus dokumentum formájában, illetve távközlési eszköz útján,
- d) hirdetményi úton,
- e) kézbesítési meghatalmazott vagy ügygondnok útján,
- f) a hatóság kézbesítője útján.

(6) A döntés közlésének napja az a nap, amelyen azt kézbesítették, szóban vagy távközlési eszköz útján, illetve elektronikus úton közölték. A hirdetmény útján közölt döntést a hirdetmény kifüggesztését követő tizenötödik napon kell közöltnek tekinteni.

(7) Postai úton történő kézbesítés esetén a döntést hivatalos iratként kell feladni és kézbesíteni.

79. § (1) Ha a postai úton történő kézbesítés azért hiúsul meg, mert a címzett vagy meghatalmazottja úgy nyilatkozik, hogy a küldeményt nem veszi át, az iratot a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni.

(2) Ha az irat a hatósághoz „nem kereste” jelzéssel érkezik vissza, az iratot - az ellenkező bizonyításig - a postai kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni.

(3) Az eljárás megindításáról szóló értesítés, illetve a hatósági döntés kézbesítése esetén a hatóság a (2) bekezdés szerinti kézbesítési vélelem beálltát megalapozó hivatalos irat megküldésével nyolc napon belül értesíti az ügyfelet.

(4) A kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet a címzett a kézbesítési vélelem beálltáról történő tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül, de legkésőbb a kézbesítési vélelem beálltától számított hat hónapos jogvesztő határidőn belül terjeszthet elő. Ha a kézbesítési vélelem következtében jogerőssé vált döntés alapján végrehajtási eljárás indul, a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet a végrehajtási eljárásról történő tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül akkor is elő lehet terjeszteni, ha a kézbesítési vélelem beálltától számított hat hónap eltelt.

(5) Nem természetes személy címzett csak akkor terjeszthet elő kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet, ha a kézbesítés nem szabályszerűen történt. Természetes személy a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelmét akkor is előterjesztheti, ha önhibáján kívüli okból nem vehette át a hivatalos iratot.

(6) A kérelemben elő kell adni azokat a tényeket, illetve körülményeket, amelyek a kézbesítés szabálytalanságát igazolják vagy az önhiba hiányát valószínűsítik. Ha a kérelemnek a hatóság helyét ad, a 67. § rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

(7) A kérelmet az a hatóság bírálja el, amelyik a kézbesítés tárgyát képező iratot kiadmányozta.

80. § (1) Ha törvény másként nem rendelkezik, hirdetményi úton történő közlésnek van helye, feltéve hogy

a) az ügyfél lakcíme, illetve székhelye (telephelye, fióktelepe) ismeretlen,

b) a postai küldemény azzal a megjegyzéssel érkezik vissza, hogy a címzett ismeretlen helyen tartózkodik vagy címe ismeretlen,

és a nyilvántartó hatóság vagy más állami szerv megkeresése nem járt eredménnyel.

(2) A hirdetménynek tartalmaznia kell

a) a kifüggesztés napját,

b) az eljáró hatóság megnevezését,

c) az ügy számát és tárgyát,

d) az ügyfél nevét és utolsó ismert lakcímét, illetőleg székhelyét, továbbá

e) azt a figyelemfelhívást, hogy a hatóság az ügyben döntést hozott, de annak kézbesítése meghiúsult, ezért az ügyfél vagy meghatalmazottja a döntést a hatóságnál átveheti.

(3) Hirdetményi úton történő közlésnek van helye akkor is, ha az ügyfeleket az eljárás megindításáról is hirdetményi úton értesítették. Ilyen esetben - ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik - a hirdetmény a következő adatokat tartalmazza:

a) a kifüggesztés napját,

b) az eljáró hatóság megnevezését,

c) az ügy számát és tárgyát,

d) a kérelmező ügyfél nevét (megnevezését),

e) az ügy jellegétől függő hatásterületet,

f) azt a figyelemfelhívást, hogy a hatóság az ügyben döntést hozott, amely a hatóságnál megtekinthető,

g) a jogorvoslat lehetőségéről és benyújtásának határidejéről való tájékoztatást.

(4) A hirdetményt a hatóság hirdetőtáblájára ki kell függeszteni, a központi elektronikus szolgáltató rendszeren és a hatóság internetes honlapján - ha azzal rendelkezik - közzé kell tenni, ezenkívül az önkormányzat hivatalos lapjában - ennek hiányában a helyi lapban -, valamint a hatóság hivatalos lapjában is közzétehető. A döntés kifüggesztésének és az internetes honlapon való megjelentetésének azonos napon kell megtörténnie.

(5) Hirdetményi kézbesítés esetén a hirdetmény kifüggesztésének és levételének napját az iraton meg kell jelölni, az internetes honlapon történő közzététel idejét visszakereshető módon dokumentálni kell.

81. § (1) A magyarországi lakó- vagy tartózkodási hellyel (székhellyel, telephellyel) nem rendelkező külföldi ügyfél az eljárás tartama alatt bármikor kérheti a hatóságtól, hogy a továbbiakban a részére való kézbesítés az általa megnevezett, magyarországi lakóhellyel (székhellyel, telephellyel) rendelkező kézbesítési meghatalmazott útján történjen. A kézbesítési meghatalmazottnak írásban kell nyilatkoznia a meghatalmazás elfogadásáról.

(2) Ha a 80. § (1) bekezdése szerint hirdetményi kézbesítésnek lenne helye, továbbá ha a postai úton kézbesített küldemény „nem kereste” jelzéssel érkezik vissza, és a határozat az ügyfél számára kötelezettséget állapít meg vagy alapvető jogát vonja el vagy korlátozza, a határozat közlésének megkísérlése érdekében kézbesítési ügygondnok rendelhető ki. A kézbesítési ügygondnok köteles megkísérelni az ügyfél tartózkodási helyének kiderítését és a határozatot eljuttatni az ügyfélhez.

(3) Ha a kézbesítési ügygondnok eljárása nem járt sikerrel, a határozatot azon a napon kell kézbesítettnek tekinteni, amikor a kézbesítés sikertelenségét a kézbesítési ügygondnok az öt kirendelő hatóságnak bejelenti, de legkésőbb a kirendeléstől számított harmincadik napon.

(4) A kézbesítési ügygondnokot az eljáró hatóság rendeli ki, a kirendelés nem érinti az ügyfélnek a 79. § (4)-(5) bekezdésében meghatározott jogát.

(5) Ha jogszabály nem zárja ki, a döntést szóban is lehet közölni a jelen levő ügyféllel. A közlés tényét és időpontját az iratra fel kell jegyezni, vagy jegyzőkönyvbe kell foglalni, és azt az ügyféllel alá kell íratni. Az ügyfél kérésére a szóban közölt döntést nyolc napon belül írásban meg kell küldeni.

(6) Életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet esetén a határozatot egyéb módon is közölni lehet. A közlés időpontját és módját az iratra fel kell jegyezni. A határozatot az ügyfél részére nyolc napon belül írásban meg kell küldeni.

(7) Az (5) és (6) bekezdésben meghatározott esetekben a jogorvoslati eljárás indítására nyitva álló határidő a szóbeli vagy egyéb módon történő közlés napját követő naptól kezdődik.

(8) Törvény elrendelheti a jogerős határozat nyilvános közzétételét. Ebben az esetben a hirdetményi úton történő közlés szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a határozat rendelkező része is közzétehető, nem kell tartalmaznia azonban a jogorvoslat lehetőségéről szóló tájékoztatást.

A törvény ezen §-ai szabályozzák a közigazgatási döntés közlésével kapcsolatos garanciális jellegű kérdéseket, meghatározva azok körét, akikkel a határozatot, illetve a végzést közölni kell, továbbá a közlési módokat, valamint az egyes közlési módokhoz tartozó speciális rendelkezéseket.

A törvény az Alkotmánybíróság 46/2003. (X. 16.) AB határozata alapján és a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó szabályokat tartalmazó egyes törvények módosításáról szóló törvény rendelkezéseivel összhangban szabályozza a hivatalos irat postai kézbesítéséhez fűződő vélelem megdöntésének lehetőségét. Bár a kézbesítési vélelem jogintézményének kialakítása azt a célt szolgálta, hogy az eljárást ne lehessen időben elhúzni, illetve a döntéshozatalt, valamint az ehhez kapcsolódó végrehajtási kötelezettséget megghiúsítani, a jogintézmény ma már bizonyos esetekben az alkotmányos jogok érvényesítésének gátjává vált. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a természetes személy ügyfél sok esetben azért nem tudja átvenni a számára postai úton megküldött iratot, mert hosszabb-rövidebb ideig nem tartózkodik lakóhelyén.

A kézbesítési vélelem a hatályos szabályozás szerint akkor áll be, ha az irat kézbesítésére a postai szolgáltató két eredménytelen kísérletet tett, vagy az irat átvételét a címzett, vagy meghatalmazottja kifejezetten megtagadja. Az utóbbi esetben kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelem nem terjeszthető elő, míg az előbbi esetben a természetes személy ügyfél ezt megteheti. A nem természetes személy ügyfelek esetében a kézbesítési vélelem elfogadásának feltétele annak bizonyítása, hogy a kézbesítés nem szabályszerűen történt. A nem természetes személy ügyfelek esetében, ugyanis elvárható, hogy folyamatosan gondoskodjanak a címükre érkező hivatalos iratok átvételéről.

A kézbesítési vélelem jogintézményét az Áe.-be a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó szabályokat tartalmazó egyes törvények módosításáról, illetve a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2004. évi LXV. törvény iktatta be. A kézbesítési vélelem jogintézménye a törvénybe is bekerült, összhangot teremtve a kézbesítési ügygondnok jogintézménye és a kézbesítési vélelem jogintézménye között.

V. Fejezet

Hatósági bizonyítvány, igazolvány és nyilvántartás

Közös szabályok

82. § (1) E törvény rendelkezéseit a hatósági bizonyítvánnyal, igazolvánnyal és nyilvántartással kapcsolatos eljárásokban az e fejezetben szabályozott eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A hatóság által valamely tény, adat, jogosultság vagy állapot igazolására kiállított okiratot, mindezek más hasonló módon történő igazolását, valamint a hatósági nyilvántartásba történt bejegyzést (módosítást, javítást, törlést) határozatnak kell tekinteni.

(3) A hatósági bizonyítvány és a hatósági igazolvány kiadásának megtagadásáról, valamint a hatósági nyilvántartásba való bejegyzés (módosítás, javítás, törlés) megtagadásáról a hatóság határozatot hoz.

(4) A hatósági bizonyítványnak, hatósági igazolványnak és hatósági nyilvántartásnak az adattartalmát és a kiállítás (bejegyzés) módját a hatósági igazolványt, bizonyítványt rendszeresítő, illetve a hatósági nyilvántartást létrehozó jogszabály határozza meg.

Hatósági bizonyítvány

83. § (1) A hatóság tény, állapot vagy egyéb adat igazolására hatósági bizonyítványt ad ki. Törvény kivételes esetben lehetővé teheti, hogy a hatóság a hatósági bizonyítvány kiadása helyett a hatósági nyilvántartásba bejegyzett adatok alapjául szolgáló iratról adjon ki másolatot.

(2) A hatósági bizonyítvány kiadására a 21. §-ban meghatározott hatóságok, továbbá az a hatóság is illetékes, amelynek

a) területén a bizonyítandó tény bekövetkezett, illetve az állapot tartott vagy megszűnt,

b) területén a bizonyítással kapcsolatos dolog van, vagy a bizonyítási kívánt időszakban volt,

c) nyilvántartása az adatot tartalmazza.

(3) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a hatósági bizonyítványt a kérelem előterjesztésétől számított nyolc napon belül kell kiadni, illetve az ügyfél által benyújtott iratot záradékkal ellátni. Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a hatósági bizonyítványban fel kell tüntetni, hogy azt kinek, milyen célból, mely szerv eljárásában történő felhasználásra és milyen bizonyítékok alapján adták ki. A hatósági bizonyítvány alakiságára is irányadók a 72. § (1) bekezdésének a) és f) pontjában foglalt követelmények.

(4) A hatósági bizonyítvány tartalmát - az ellenkező bizonyításáig - mindenki köteles elfogadni.

(5) A hatósági bizonyítvány ellen az ellenérdekű ügyfél nem élhet fellebbezéssel, de a hatósági bizonyítvány felhasználási célja szerinti eljárásban bizonyíthatja, hogy a hatósági bizonyítvány tartalma valótlan.

(6) Ha a hatósági bizonyítvány tartalmának valótlanágát az a hatóság állapítja meg, amelynek eljárásában az ügyfél a hatósági bizonyítványt felhasználta, a hatósági bizonyítványban foglaltak valótlanágáról az általa feltárt bizonyítékok ismertetésével tájékoztatja a hatósági bizonyítványt kiadó hatóságot.

(7) Ha a hatósági bizonyítványt kiállító hatóság a (6) bekezdés szerinti tájékoztatást követően vagy egyéb esetben hivatalból megállapítja, hogy a hatósági bizonyítvány tartalma valótlan, határozatot hoz a hatósági bizonyítvány kijavításáról, visszavonásáról vagy módosításáról. A határozatot annak a hatóságnak is megküldi, amelynek eljárásában tudomása szerint az ügyfél a hatósági bizonyítványt felhasználta vagy fel kívánta használni.

84. § (1) Hatósági bizonyítványt akkor lehet kiállítani, ha ezt jogszabály előírja, vagy ennek szükségességét az ügyfél valószínűsíti.

(2) A hatóság a hatósági bizonyítvány kiadását megtagadja, ha

a) kiadása jogszabályba ütközik,

b) az igazolni kívánt tény, állapot vagy egyéb adat más okirattal bizonyítható,

c) az ügyfél a hatósági bizonyítvány felhasználásának célját nem jelöli meg, vagy szükségességét nem tudja valószínűsíteni, vagy valótlan adat, tény, állapot igazolását kéri.

Hatósági igazolvány

85. § (1) A hatóság - törvényben, kormányrendeletben vagy önkormányzati rendeletben meghatározott esetben - az ügyfél adatainak vagy jogainak rendszeres igazolására hatósági igazolványt ad ki.

(2) A hatósági igazolványba csak a jogszabályban erre feljogosított hatóság tehet - a jogszabályban meghatározott tartalmú - bejegyzést.

(3) A hatósági igazolványt a bejegyzett adatok és jogok igazolására - az ellenkező bizonyításáig - mindenki köteles elfogadni, ezekre nézve az ügyfél más bizonyításra nem kötelezhető. Az ellenkező bizonyítására megfelelően irányadók a 83. § (5)-(7) bekezdésében foglaltak.

(4) Ha a hatósági igazolvány ellenőrzésére jogosult hatóság vagy hivatalos személy megállapítja, hogy a hatósági igazolvány vagy az abba tett bejegyzés hamis, illetve valótlan, a hatósági igazolványt átvételi elismervény kiállítása mellett a további eljárás céljából elveszi.

Hatósági nyilvántartás

86. § (1) A hatóság a jogszabályban meghatározott adatokat nyilvántartja. A személyes adatok nyilvántartását csak törvény vagy a törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben helyi önkormányzati rendelet írhatja elő.

(2) A hatóság az általa kezelt nyilvántartásban szereplő hibás adatot a hiba észlelése esetén hivatalból köteles javítani, és erről az érintettet értesíteni kell.

(3) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, az ügyfél illeték vagy igazgatási szolgáltatási díj lerovása mellett a nyilvántartásból hitelesített másolatot vagy kivonatot kérhet.

Az Áe.-nek a hatósági bizonyítványra, igazolványra és nyilvántartásra vonatkozó rendelkezései túlnyomórészt beváltak, s csupán néhány helyen szorulnak kiegészítésre az időközben szerzett jogalkalmazási tapasztalatok figyelembevételével.

Az Áe. nem rendelkezik külön a hatósági bizonyítvány elleni jogorvoslat lehetőségéről, csupán arra utal, hogy a hatósági bizonyítványt határozatnak kell tekinteni. Ebből következik, hogy azt, akinek kérésére a hatósági bizonyítványt kiadták, a határozatok ellen igénybe vehető jogorvoslati lehetőségek illetik meg. A hatósági bizonyítvány kiadására irányuló eljárás általában egyszerű rutinügynek számít, amelyben nincs ellenérdekű ügyfél. Azonban a hatósági bizonyítványok jelentős részét abból a célból kérik, hogy valamilyen - többnyire ugyancsak közigazgatási - eljárásban bizonyítékként használják fel. Ebben a második eljárásban

már lehet olyan ellenérdekű ügyfél, aki észleli, hogy a hatósági bizonyítvány tartalma valótlan, s érdeke is fűződik az említett hiba korrigálásához. Bonyolult és hosszadalmas eljáráshoz vezetne, ha ilyenkor az ellenérdekű félnek a hatósági bizonyítványt kiadó szervhez kellene fellebbezést benyújtania. Egyrészt már letelt a fellebbezési határidő, ezért a fellebbezéséhez igazolási kérelmet is kellene mellékelnie. Másrészt fennáll annak a veszélye, hogy mire megtörténik az igazolási kérelem, majd ezt követően a fellebbezés elbírálása, a másodikként indult közigazgatási ügyben érdemi határozatot hoznak, még hozzá annak a rendelkezésnek az alapján, amely szerint „a hatósági bizonyítvány tartalmát - az ellenkező bizonyításáig - mindenki köteles elfogadni”. Ebből eredően az ellenérdekű ügyfélnek - amennyiben a hatósági bizonyítvány elleni fellebbezése sikerrel járt - a második közigazgatási ügyben is igazolási kérelmet, valamint jogorvoslati kérelmet kellene benyújtania. Ezért a törvény egyszerűbb eljárási módot vezet be, amikor kimondja: a hatósági bizonyítvány ellen az ellenérdekű ügyfél nem élhet fellebbezéssel, azonban a hatósági bizonyítvány felhasználási célja szerinti eljárásban bizonyíthatja, hogy a hatósági bizonyítvány tartalma valótlan. Ezen túlmenően a törvény arról is rendelkezik, hogy az említett bizonyítás sikere esetén hogyan történik a „visszacsatolás” a hatósági bizonyítványt kiállító közigazgatási hatósághoz, illetőleg mi a teendő akkor, ha az utóbb említett szerv észleli a hatósági bizonyítvány hibás voltát.

Nemcsak a hatósági bizonyítvánnyal, hanem a hatósági igazolvánnyal kapcsolatban is merülhetnek fel problémák, amelyek megoldási módját az Áe. nem rendezi. Ezért a törvény kimondja: ha a hatósági igazolvány ellenőrzésére jogosult hatóság vagy hivatalos személy megállapítja, hogy a hatósági igazolvány vagy az abba tett bejegyzés valótlan, a hatósági igazolványt bevonja.

VI. Fejezet

Hatósági ellenőrzés

87. § A törvény rendelkezéseit a hatósági ellenőrzésre az e fejezetben szabályozott eltérésekkel kell alkalmazni.

88. § (1) A hatóság - a hatáskörének keretei között - ellenőrzi a jogszabályban foglalt rendelkezések betartását, valamint a jogerős vagy fellebbezésre való tekintet nélkül végrehajtható hatósági határozatban foglaltak teljesítését.

(2) A hatósági ellenőrzés keretében a hatóság az ügyféltől jogszabályban, személyes adatok tekintetében törvényben meghatározott adatok szolgáltatását, iratok bemutatását kérheti, és egyéb tájékoztatást kérhet, vagy helyszíni ellenőrzést tart. Jogszabály időszakos vagy folyamatos adatszolgáltatási kötelezettséget és folyamatos helyszíni ellenőrzést is elrendelhet.

(3) Ha jogszabály lehetővé teszi, a helyszíni ellenőrzés a helyszínre vagy a hatósági nyilvántartáshoz telepített, illetve a folyamatba beépített ellenőrző rendszerből történő táv-adatszolgáltatás útján is történhet.

(4) A helyszíni ellenőrzés akadályozása esetén e törvénynek a szemle akadályozása esetére vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

89. § (1) Helyszíni ellenőrzést a hatóság ügyintézője, a hatóság által kirendelt szakértő, illetve jogszabály alapján erre felhatalmazott más személy végezhet, aki ellenőrzési jogosultságát az ellenőrzés során - a 90. § (4) bekezdésében foglalt kivétellel - köteles igazolni.

(2) Ha az ellenőrzés informatikai eszközök útján történik, az ellenőrzési jogosultságot a jogosultsági nyilvántartásba történő bejelentkezés alapozza meg.

(3) Jogszabály a helyszíni ellenőrzés lefolytatásához az ellenőrzést végző személy részére megbízólevél kötelező használatát rendelheti el.

(4) Az ellenőrzés eredményes és biztonságos lefolytatása érdekében, ha az ellenőrzés jellege indokoltá teszi, a hatóság a rendőrség közreműködését kérheti.

90. § (1) Az ügyfelet a helyszíni ellenőrzésről - a (2)-(4) bekezdésben foglalt kivétellel - előzetesen értesíteni kell.

(2) Ha az előzetes értesítés az ellenőrzés eredményességét veszélyeztetné, az ügyfelet az ellenőrzésről a megkezdésekor szóban kell tájékoztatni. E rendelkezés megfelelően irányadó akkor is, ha az ellenőrzés előzetesen nem ismert ügyfeleket érint.

(3) Ha az ellenőrzés megkezdése előtti tájékoztatás veszélyeztetné az ellenőrzés eredményességét, a hatóság az ellenőrzés befejezésekor tájékoztatja az ügyfelet az ellenőrzés lefolytatásáról és annak megállapításairól.

(4) Mellőzhető az ellenőrzésről történő tájékoztatás, ha a helyszíni ellenőrzés az ügyfél közreműködése nélkül, külső vizsgálattal (szemrevételezéssel, méréssel stb.) elvégezhető.

91. § (1) A helyszíni ellenőrzés az ellenőrizni kívánt tevékenység folytatása idején, nem székhelyként vagy telephelyként bejelentett magánlakásban pedig - kivéve, ha az ellenőrzés sikeres lefolytatása más időpont választását teszi szükségessé - munkanapon 8 és 20 óra között végezhető.

(2) A helyszíni ellenőrzést úgy kell végezni, hogy az az ügyfél munkáját, a rendeltetésszerű tevékenységet lehetőleg ne akadályozza.

(3) Jogszabály meghatározott ügyekben előírhatja, hogy a helyszíni ellenőrzés csak akkor kezdhető meg, ha az ügyfél vagy alkalmazottja, meghatalmazottja, ezek hiányában hatósági tanú jelen van.

(4) Nem irányadó az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés arra az esetre, ha életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet veszélye miatt, továbbá közrendvédelmi, közbiztonsági, illetve törvényben meghatározott más fontos okból azonnali ellenőrzésre van szükség.

92. § (1) A helyszíni ellenőrzés során az ellenőrzést végző személy a hatásköre gyakorlásának keretei között az ellenőrzéshez szükséges területre, építménybe és egyéb létesítménybe beléphet, ott az ellenőrzés tárgyával összefüggő - az 56. § (4) bekezdésében meghatározott - bármely iratot, hatósági igazolványt, bizonyítványt, engedélyt, tárgyat vagy munkafolyamatot megvizsgálhat, az ügyféltől vagy képviselőjétől, továbbá az ellenőrzés helyszínén tartózkodó bármely más személytől adatot és tájékoztatást kérhet, az ügyfelet nyilatkozat tételére hívhatja fel, a helyszínről, a megsemlélt tárgyakról, folyamatokról kép- és hangfelvételt készíthet, mintavételt eszközölhet, továbbá egyéb bizonyítást folytathat le.

(2) A hatóság a helyszíni ellenőrzés során a tényállás tisztázása szempontjából fontos iratokat és más tárgyi bizonyítékokat végzéssel lefoglalhatja. Az ügyfél a nála lefoglalt iratokba betekinthet, azokról kérésére és költségére a hatóság másolatot készít.

(3) A hatóság a helyszíni ellenőrzésről, az annak során tett megállapításokról, a lefoglalásról és az ügyfél által tett nyilatkozatról jegyzőkönyvet készít. A jegyzőkönyvben tételesen fel kell sorolni a lefoglalt iratokat és tárgyi bizonyítékokat.

(4) A jegyzőkönyv egy példányát a hatóság az ügyfélnek a helyszínen átadja, vagy azt az ügyfél részére az ellenőrzés befejezésétől számított öt napon belül megküldi.

93. § (1) A hatósági ellenőrzés során lefoglalt iratokat és tárgyi bizonyítékokat nyolc napon belül vissza kell adni az ügyfélnek, ha azokra a tényállás tisztázásához a továbbiakban nincs szükség.

(2) Ha a hatóság más szerv hatáskörébe tartozó eljárást kezdeményez, az eljárás lefolytatásához szükséges lefoglalt iratokat és tárgyi bizonyítékokat át kell adni a megkeresett szervnek.

94. § (1) Ha a hatóság a hatósági ellenőrzés eredményeként megállapítja, hogy az ügyfél a jogszabályban, illetve hatósági határozatban foglalt előírásokat megsértette,

a) felhívja az ügyfél figyelmét a jogszabálysértésre, és határidő megállapításával, valamint a jogkövetkezményekre történő figyelmeztetéssel felszólítja annak megszüntetésére,

b) hivatalból megindítja a hatáskörébe tartozó eljárást,

c) megkeresi az intézkedésre hatáskörrel rendelkező hatóságot, illetve fegyelmi, szabálysértési, büntető-, polgári vagy egyéb eljárást kezdeményez.

(2) Az (1) bekezdés c) pontja alapján megkeresett szerv köteles a megkeresést érdemben megvizsgálni és saját intézkedéséről vagy az ilyen intézkedés mellőzésének okáról a megkereső hatóságot harminc napon belül tájékoztatni.

A jogszabályokban foglalt előírások hatályosulásának kérdése minden jogalkalmazói tevékenységnek, így a közigazgatási hatóságok jogalkalmazó tevékenységének is kiemelkedő fontosságú területét képezi. Ugyanez vonatkozik a jogszabályok alapján a közigazgatási hatóság által hozott döntésekre is, különös tekintettel az adott ügy érdemében hozott közigazgatási határozatra. A törvénynek ez a fejezete a közigazgatási jogszabályok hatályosulásának fontos eszközét, a hatósági ellenőrzés jogintézményét tárgyalja. A törvény szóban forgó §-ai tartalmazzák azokat a részletes szabályokat, amelyeket a közigazgatási hatóságnak érvényre kell juttatnia a hatósági ellenőrzés esetében.

A törvény az ellenőrzés lényegét úgy határozza meg, hogy a közigazgatási hatóság az ellenőrzés keretében a jogszabályban, illetve a közigazgatási határozatban foglaltak teljesülését vizsgálja.

Az ellenőrzés esetében elsősorban az ügyfelet védő garanciális eszközöket szükséges megjeleníteni. Ennek érdekében a törvény szabályozza a közigazgatási hatóság előzetes értesítési kötelezettségét, e kötelezettség mellőzésének feltételeit, az ellenőrzés méltányos és az ügyfél kiméleteivel történő lefolytatását, az ellenőrzés lefolytatásának formai vonatkozásait (lehetséges időpontok, megbízólevél stb.), a közigazgatási hatóság egyes ellenőrzési részjogosítványait (iratbetekintési jog, felvilágosításkérési jog, lefoglalás), valamint az ügyfelet a hatósági ellenőrzés során megillető jogosultságokat.

VII. Fejezet

Jogorvoslatok

95. § (1) A közigazgatási döntésekkel összefüggő jogorvoslatok: a kérelem alapján lefolytatandó jogorvoslati eljárás és a hivatalból lefolytatható döntés-felülvizsgálati eljárás.

(2) Ha e fejezet másként nem rendelkezik, az itt szabályozott eljárásokban az I-IV. fejezet rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

96. § A hatóság határozata ellen az e fejezetben meghatározottak szerint önálló jogorvoslatnak van helye. A hatóság végzése ellen önálló jogorvoslatnak akkor van helye, ha azt törvény lehetővé teszi.

97. § (1) Jogorvoslati eljárás lefolytatására az ügyfél, továbbá a döntés rendelkező része által érintett személy (e fejezetben a továbbiakban együtt: ügyfél) kérelme alapján kerülhet sor.

(2) Az ügyfél kérelme alapján lefolytatható jogorvoslati eljárások

- a) a fellebbezési eljárás,
- b) a bírósági felülvizsgálat,
- c) az újrafelvételi eljárás,
- d) a méltányossági eljárás.

(3) Hivatalból kerül sor a közigazgatási döntés felülvizsgálatára

- a) a döntést hozó hatóság saját hatáskörében indított eljárás keretében,
- b) a felügyeleti eljárás keretében,
- c) az Alkotmánybíróság határozata alapján,
- d) ügyészi óvás nyomán.

(4) Mind kérelemre, mind hivatalból lehetséges a döntés kijavítása, kicserélése és kiegészítése.

(5) A 12. § (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott eljárásban a 112-113. § és a 115. § (1) bekezdésének a) pontja nem alkalmazható.

A jogorvoslati rendszer szabályozása - hasonlóan az Áe.-hez - a törvény egyik legfontosabb tárgyköre. Jelentősége abból ered, hogy

- az eljárások túlnyomó része közigazgatási határozattal és nem bírósági döntéssel zárul, emiatt nem érvényesül a bírósági határozathoz kapcsolódó anyagi jogerő (a határozat megváltoztathatatlansága), ugyanakkor a jogbiztonságot - ésszerű korlátok között - mégis garantálni kell, mert alkotmányellenes helyzet állna elő, ha a közigazgatási döntést az azt meghozó szerv vagy felettes szerve hivatalból vagy kérelemre bármikor és bármely okból megváltoztathatná;

- az ügyek többségében nincsenek ellenérdekű ügyfelek, ezért nem lehet arra számítani, hogy az ellenérdekű ügyfél jogorvoslati kérelme nyomán fény derül arra is, ha a közigazgatási hatóság olyan döntést hozott, amely az ügyfél számára kedvező, de - például külső befolyás vagy bűncselekmény hatására - súlyosan sérti a közérdeket, illetőleg törvénysértő;

- számos olyan közigazgatási ügy van, amelyben a határozat szakmai vagy humanitárius mérlegelésen alapul, ezért a felülvizsgálat sem szűkülhet le pusztán a formális jogszerűség vizsgálatára, hanem szükség van olyan jogorvoslati fórumra, amelynek joga van a hozott döntés és az azt megelőző eljárás teljes körű és komplex - célszerűségi, méltányossági, szakmai és törvényességi - felülvizsgálatára, s erre felkészültségénél fogva alkalmas is.

A törvény - az Áe.-hez viszonyítva teljes körűbben - a vázolt okokra tekintettel olyan jogorvoslati rendszerről beszél, amely egyfelől az ügyfél (az eljárás más résztvevője) rendelkezésére álló jogorvoslati eszközöket, másfelől a hivatalból (saját vagy kívülről érkező kezdeményezésre) alkalmazható döntés-felülvizsgálati módokat foglalja magában. Csak az ilyen összetett jogorvoslati rendszer képes egyszerre szolgálni az ügyfél jogorvoslatához való alkotmányos alapjogát és a jogbiztonságot, másfelől lehetővé tenni a korrupció feltárását és a téves jogszabály-értelmezésből vagy más okból eredő hibás döntések korrigálását. A törvénynek ez a része határozza meg egyfelől a jogorvoslatok alapvető közös szabályait, másfelől pedig felvázolja a jogorvoslati rendszer szerkezeti felépítését.

A törvény a közigazgatási határozat esetében általánossá, míg a közigazgatási végzés esetében csak akkor teszi lehetővé az önálló jogorvoslatot, ha azt törvény megengedi. Ugyancsak e § határozza meg a kérelemre induló jogorvoslati eljárások esetében a kérelem benyújtására feljogosított személyi kört.

A törvény az egyes jogorvoslati fajtákat nevesíti, meghatározza azt, hogy mely jogorvoslati fajta indulhat kérelemre, illetőleg hivatalból vagy mindkettő alapján. Ennek során a törvény - szemben az Áe. megoldásával, amely mintegy ömlesztve szabályozza az egyes jogorvoslati formákat - e kettős rendszer jegyében végzi a jogorvoslatokkal kapcsolatos szabályozást, élesen megkülönböztetve és önálló alfejezetbe foglalva egyfelől az ügyfél kérelme alapján induló jogorvoslati eljárásokat, másfelől a hivatalból lefolytatható döntés-felülvizsgálati eljárásokat.

A) Jogorvoslati eljárások kérelem alapján

Fellebbezés

98. § (1) Az ügyfél az elsőfokú határozat ellen fellebbezhet. A fellebbezési jog nincs meghatározott jogcímhez kötve, fellebbezni bármely okból lehet, amelyre tekintettel az érintett a döntést sérelmesnek tartja.

(2) Végzés csak a határozat elleni fellebbezésben támadható meg, kivéve a (3) és (4) bekezdésben szabályozott eseteket, továbbá ha az önálló fellebbezést törvény megengedi, illetve, ha törvény a fellebbezés kizárásával a határozat közvetlen bírósági felülvizsgálatát teszi lehetővé.

(3) Az első fokon hozott eljárást felfüggesztő, az eljárást megszüntető, a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasító végzés, az eljárási bírságot kiszabó végzés, valamint az eljárási költség viselésének kérdésében hozott végzés ellen önálló fellebbezésnek van helye.

(4) Az eljárás egyéb résztvevője saját jogán önálló fellebbezéssel élhet az elsőfokú határozat rá vonatkozó rendelkezése, illetve a rá vonatkozó elsőfokú végzés ellen.

(5) Az eljárás egyéb résztvevője által a (4) bekezdés szerint benyújtott fellebbezés nem akadályozza annak, hogy a határozatnak az ügy érdemében hozott része jogerőre emelkedjen.

E § lényegében az Áe.-vel megegyező szabályozási logikára felépítve rakja le az alapvető ügyféli jogorvoslati formával, a fellebbezéssel összefüggő rendelkezéseket, azaz a fellebbezés jogintézményének lényegét az új szabályozás nem változtatja meg. Változások a törvény más részeiben bekövetkezett újításokból fakadnak; egyfelől a közigazgatási döntés kettősségének (határozat és végzés) tükröződéseképpen, másfelől pedig - figyelemmel a költségtényezők jelentőségének megnövekedett voltára - az eljárási költség kérdésében hozott végzéssel kapcsolatban, amely döntési formát bírságot kirovó végzéssel egy jogorvoslati szintre emeli a törvény, megengedve az önálló fellebbezés benyújtását. A hatóság döntésének mielőbbi realizálását kívánja elősegíteni az a szabály, mely szerint az eljárás egyéb résztvevője (tanú, a szakértő, a szemletárgy birtokosa stb.) által a határozat rá vonatkozó része ellen benyújtott fellebbezés nem érinti a határozatnak az ügy érdemében hozott részét, így az, ha az ellen nem érkezik fellebbezés, jogerőre emelkedhet.

99. § (1) A fellebbezést - ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik - a döntés közlésétől számított tizenöt napon belül lehet előterjeszteni.

(2) A fellebbezésre jogosult a fellebbezési határidőn belül a fellebbezési jogáról szóban vagy írásban lemondhat, a szóban történő lemondást jegyzőkönyvbe kell foglalni. A fellebbezési jogról történő lemondó nyilatkozat nem vonható vissza.

A törvény ezen §-a a jelenlegi Áe. szabályozással megegyező normatartalmat hordoz a különbséggel, hogy a tizenöt napos fellebbezési határidő alóli kivételt meghatározni jogosult jogszabályok körét a törvényre és a kormányrendeletre szűkíti. A fellebbezésre jogosult a jogszabályban meghatározott fellebbezési határidőn belül vissza nem vonható írásos vagy szóbeli nyilatkozattal lemondhat. A lemondó nyilatkozat alapján a határozat jogerőssé és végrehajthatóvá válik. Több ügyfél részvételével folyó eljárásban az említett jogkövetkezmény csak abban az esetben áll be, ha valamennyi ügyfél ilyen nyilatkozatot tett.

100. § Nincs helye fellebbezésnek

a) ha az ügyben törvény az elsőfokú közigazgatási döntés bírósági felülvizsgálatát teszi lehetővé,

b) az ügyfelek részéről, a közöttük létrejött egyezséget jóváhagyó határozat ellen,

c) a másodfokon eljáró szerv által hozott végzés ellen,

d) a méltányossági kérelem tárgyában hozott határozat ellen.

101. § (1) A fellebbezéssel megtámadott határozatban foglalt jogok nem gyakorolhatók és a fellebbezésnek a határozat végrehajtására halasztó hatálya van, kivéve, ha a hatóság a határozatot a fellebbezés halasztó hatályának kizárásával végrehajthatónak nyilvánította.

(2) A határozatban foglaltakat a fellebbezési jogra tekintet nélkül teljesíteni kell, ha az az ügyfél javára megállapított egyszeri vagy rendszeres pénzkifizetést, pénzbeli ellátást (szociális segély, nyugdíj stb.) tartalmaz, és az ügyfél fellebbezése csak a megállapított összegben felüli többletigényre vonatkozik.

(3) A határozat akkor nyilvánítható fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatónak, ha

a) életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy káros következményeinek enyhítése miatt szükséges,

b) a közbiztonság fenntartása érdekében vagy fontos közrendvédelmi okból szükséges,

c) a végrehajtás késedelmé jelentős vagy helyrehozhatatlan kárral járna,

d) a határozat valakinek a tartásáról vagy gondozásáról rendelkezik,

e) azt törvény honvédelmi, nemzetbiztonsági, közegészségügyi, járványügyi, munkabiztonsági, környezet vagy természetvédelmi okból, továbbá a közérdekű közlekedési infrastruktúra kialakítása, illetve az energiaellátás folyamatos biztosítása érdekében lehetővé teszi.

(4) A határozatban a fellebbezésre tekintet nélküli végrehajthatóságot külön ki kell mondani és meg kell indokolni. Ha az ilyen határozatban a hatóság teljesítési határidőt állapított meg, a végrehajtás elrendelésére csak e határidő eredménytelen eltelte után kerülhet sor.

102. § (1) A fellebbezést annál a hatóságnál kell előterjeszteni, amely a megtámadott döntést hozta. Elkésettség okán a fellebbezés nem utasítható el, ha az ügyfél a fellebbezési határidőben a fellebbezést az elbírálására jogosult hatóságnál terjeszti elő.

(2) A fellebbezésben új tények és bizonyítékok is felhozhatók.

(3) A fellebbezést az ügy összes iratával a fellebbezési határidő leteltétől számított nyolc napon belül fel kell terjeszteni a fellebbezés elbírálására jogosult szervhez, kivéve, ha a hatóság a megtámadott döntést a fellebbezésben foglaltaknak megfelelően kijavítja, kiegészíti, módosítja vagy visszavonja. A felterjesztés során az első fokon eljáró hatóság a fellebbezésről kialakított álláspontjáról is nyilatkozhat.

A törvény ezen §-a a fellebbezésnek a végrehajtásra vonatkozó halasztó hatályával, illetőleg az azonnali végrehajtás jogintézményével kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza a hatályos Áe.-vel megegyező módon. A közigazgatási hatóság elsőfokú döntése ellen benyújtott fellebbezésnek a végrehajtásra halasztó hatálya van, kivéve, ha azt azonnal végrehajthatóvá nyilvánították. A végrehajtásra halasztó hatály azonban csak akkor áll be, ha a fellebbezést határidőben nyújtották be.

Sajátos, a végrehajtási jogtól rendszertanilag idegen szabályt iktat be a 101. § (2) bekezdésében foglalt, ügyféli érdekeket szem előtt tartó rendelkezés, amely - fordított módon - a hatóságot kötelezi az ügyfelet jogosító határozati rendelkezés fellebbezési jogra tekintet nélküli „végrehajtására”. A rendelkezés fejezetben történő elhelyezésére kizárólag a jogerő bevétele előtti teljesítés miatt került sor, a társadalombiztosítási szervek gyakorlatában felmerülő probléma kiküszöbölése érdekében.

A törvény meghatározza azokat az eseteket, amikor a határozat azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható. A fellebbezést annál a hatóságnál kell benyújtani, amelyik az elsőfokú döntést hozta. A gyakorlatban számos olyan eset fordult elő, amikor az ügyfél abban bízva, hogy a fellebbezési eljárást felgyorsítja, a másodfokú közigazgatási hatósághoz nyújtotta be fellebbezési kérelmét. Ez várhatóan a jövőben is előfordul, ezért a törvény úgy rendelkezik, hogy nem utasítható el a fellebbezési kérelem abból az okból, hogy az ügyfél a fellebbezési határidőn belül, de nem az elsőfokú döntést hozó hatóságnál nyújtja be a fellebbezését.

A döntés módosítása vagy visszavonása fellebbezés alapján

103. § (1) Ha az ügyfél fellebbezési kérelme alapján a hatóság megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért, a döntését módosítja vagy visszavonja.

(2) A hatóság az ügyfél fellebbezési kérelme esetén a nem jogszabálysértő döntést akkor is visszavonhatja, illetve a fellebbezésben foglaltaknak megfelelően módosíthatja, ha a kérelemben foglaltakkal egyetért, feltéve hogy az ügyben nincs ellenérdekű fél.

(3) A fellebbezés nyomán hozott döntést közölni kell a fellebbezővel, továbbá azokkal, akikkel a megtámadott határozatot közölték.

Az Áe. a határozat módosítását, illetőleg visszavonását egyazon § keretében rendezi, függetlenül attól, hogy arra az ügyfél kérelme alapján vagy pedig hivatalból kerül sor. E felfogással szakítva a törvény megkülönbözteti és önálló §-ban szerepelteti a közigazgatási döntések fellebbezés eredményeként történő módosítását, illetve visszavonását. Ezekben az esetekben az elsőfokú döntést hozó közigazgatási hatóság a fellebbezést - a fő szabálytól eltérően - nem terjeszti fel a fellebbezés elbírálására jogosult szervhez. Ennélfogva a fellebbezést nem a fellebbezési eljárásra irányadó szabályok szerint intézik el, hanem helyette (mintegy a fellebbezési eljárást pótolva, s ezáltal a fellebbezés elbírálására jogosult szervet is tehermentesítve) az elsőfokon eljáró közigazgatási hatóság saját hatáskörében hozza meg új döntését. E döntésének alapja a hatályos Áe.-vel megegyezően vagy a jogsértés megállapítása, vagy - az ellenérdekű ügyfelek részvételével folyó eljárás kivételével - az ügyfél kérelmében foglaltakkal való egyetértés.

Fellebbezési eljárás

104. § (1) Ha az első fokon eljáró hatóság nem élt a 103. §-ban biztosított jogával, a fellebbezésről az annak elbírálására jogosult szerv dönt.

(2) A határidőn túl benyújtott fellebbezést - ha az ügyfél igazolási kérelmet nem terjesztett elő -, továbbá a fellebbezésre nem jogosulttól származó fellebbezést az elbírálásra jogosult szerv érdemi vizsgálat nélkül végzéssel elutasítja.

(3) A határozat egésze ellen irányuló fellebbezés alapján a fellebbezés elbírálására jogosult szerv a sérelmezett döntést, valamint az azt megelőző eljárást megvizsgálja; ennek során nincs kötve a fellebbezésben foglaltakhoz.

(4) Törvény vagy kormányrendelet egyes ügyfajták tekintetében úgy rendelkezhet, hogy a döntés fellebbezéssel nem támadott rendelkezései tekintetében beáll a jogerő, ha a döntés egyes rendelkezései ellen nyújtottak be fellebbezést, és az ügy jellegéből adódóan a fellebbezés elbírálása nem hat ki a fellebbezéssel meg nem támadott rendelkezésekre.

105. § (1) A másodfokon eljáró szerv a döntést helybenhagyja, megváltoztatja vagy megsemmisíti. Jogszabályban meghatározott esetben a másodfokon eljáró szerv a mérlegelési jogkörben hozott elsőfokú döntésben meghatározott kötelezettségnél súlyosabb kötelezettséget nem állapíthat meg.

(2) Ha a másodfokú döntés meghozatalához nincs elég adat vagy a tényállás további tisztázása szükséges, a fellebbezés elbírálására jogosult szerv a döntés megsemmisítése mellett az ügyben első fokon eljáró hatóságot új eljárásra utasíthatja vagy a kiegészítő bizonyítási eljárás lefolytatását maga végzi el.

(3) Ha a másodfokon eljáró szerv megállapítja, hogy az eljárásba további ügyfél bevonása szükséges, az elsőfokú döntést megsemmisíti, és az ügyben első fokon eljáró hatóságot új eljárásra utasítja.

(4) A megismételt eljárásban az első fokon eljáró hatóságot a másodfokon hozott határozat rendelkező része és indokolása köti.

(5) A fellebbezési eljárás során hozott döntést a fellebbezővel és azokkal, akikkel az elsőfokú döntést közölték, a másodfokon eljáró hatóság az első fokon eljáró hatóság útján közli.

(6) A határozat ellen irányuló fellebbezést határozattal, a végzés ellen irányuló fellebbezést végzéssel kell elbírálni.

(7) A másodfokon eljáró szerv a fellebbezés elbírálása érdekében megküldött iratokat a döntés meghozatalát követően három napon belül visszaküldi a döntéssel együtt az első fokon eljáró szervhez, amely haladéktalanul intézkedik a döntés kézbesítése iránt.

A törvény ezen §-a a fellebbezés rendes menetét szabályozza, tehát azt az esetkört, amikor az elsőfokú határozatot hozó szerv nem élt a fellebbezés nyomán a döntés megváltoztatásának lehetőségével. A fellebbezés alapján a fellebbezés elbírálására jogosult másodfokú közigazgatási hatóság az elsőfokú döntést és az elsőfokú eljárást megvizsgálja, melynek során nincs kötve a fellebbezésben foglaltakhoz. A törvény egyes eljárások gyorsítása érdekében törvényi, illetve kormányrendeleti szintű szabályozás számára megnyitja azt a lehetőséget, hogy egyes ügyfajták esetében részjogerő beálltát állapíthasson meg, ha csak a határozat egyes rendelkezéseivel szemben nyújtottak be fellebbezést. A másodfokon eljáró szerv eljárásában azt vizsgálja, hogy az elsőfokú eljárásban megtartotta-e az eljárásjogi és anyagi jogi szabályokat. A vizsgálat eredményétől függően a másodfokon eljáró szerv a döntést helybenhagyja, megváltoztatja vagy megsemmisíti.

A fellebbezés elbírálására jogosult szerv

106. § (1) Az ügyfél jogorvoslathoz való jogának érvényesülése érdekében - az olyan ügyek kivételével, amelyekben e törvény alapján nincs helye fellebbezésnek - az elsőfokú hatáskört úgy kell megállapítani, illetve a szervezetrendszerét úgy kell kialakítani, hogy legyen a fellebbezés elbírálására jogosult, az elsőfokú hatóságtól szervezeti, illetve feladatkör szempontjából elkülönülő szerv.

(2) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, e törvény alkalmazása során a fellebbezés elbírálása a 107. és 108. §-ban meghatározott szervek hatáskörébe tartozik.

107. § (1) Az önkormányzati hatósági ügyben átruházott hatáskörben hozott elsőfokú döntéssel szembeni fellebbezés elbírálása a képviselő-testület hatáskörébe tartozik.

(2) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a közigazgatási hivatal vezetője jogosult a fellebbezés elbírálására, ha első fokon

a) az (1) bekezdés hatálya alá nem tartozó hatósági ügyekben a polgármester, a főpolgármester, a közgyűlés elnöke, a jegyző, a főjegyző, a hatósági igazgatási társulás, a képviselő-testület hivatalának ügyintézője vagy a megyei jogú város kerületi hivatalának vezetője,

b) nem közigazgatási feladat ellátására létrehozott egyéb szervezet vagy hatósági jogkört gyakorló személy járt el.

(3) A köztisztviselő hatáskörébe utalt ügyben a fellebbezést törvényben vagy a köztisztviselő alapszabályában, szervezeti szabályzatában meghatározott köztisztviselői szerv bírálja el, ilyen szerv hiányában az első fokon eljáró szerv határozatával szemben bírósági felülvizsgálatnak van helye.

A törvény szóban forgó §-ai a fellebbezés elbírálásra jogosult szervek körét határozzák meg, nem követve tehát az Áe. jelenlegi gyakorlatát, amely e kérdést nem a fejezet keretében, hanem a záró rendelkezésekben található törvényhelyre utalva rendezte.

A törvény alapelvet fogalmaz meg azáltal, hogy kimondja: a fellebbezési hatáskört, illetve szervezetrendszerét úgy kell kialakítani, hogy minden fellebbezési ügyben legyen az elbírálásra jogosult pártatlan szerv, illetve a hatáskört megállapító jogszabályban az első és másodfokon eljáró hatóságot meg kell jelölni.

A 107. § az olyan elsőfokon eljáró közigazgatási hatóságok esetében határozza meg a fellebbezési fórumrendszerét, amelyeknél - az elsőfokon eljáró szerv speciális jogállása, sajátosságai következtében - nincsen hierarchikus felügyeleti szerv, azaz a fellebbezési jogkör telepítése nem magától értetődő. Így a szóban forgó § a helyi önkormányzat, a köztestületek, valamint a magánszféra (gazdálkodó szervezet, egyéni vállalkozó) adott ügytípusban jogalkalmazásra feljogosított szervei által elsőfokon elbírált hatósági ügyekben benyújtott fellebbezések elbírálására jogosult szerveket nevesíti.

108. § (1) A 107. §-ban nem említett, első fokon eljáró hatóság döntése ellen irányuló fellebbezést a közvetlen felettes szerv bírálja el. Felettes szerv hiányában a hatóság határozata, továbbá azon végzése ellen, mellyel szemben a 98. § (2) bekezdése szerint önálló fellebbezésnek lenne helye, bírósági felülvizsgálatnak van helye.

(2) Ha valamely ügyfajta jellege indokoltá teszi az (1) bekezdésben, illetve a 107. §-ban foglaltaktól eltérő fellebbezési fórumrendszer kialakítását, a hatáskört megállapító törvényben, kormányrendeletben mind az első fokon eljáró, mind a fellebbezés elbírálására jogosult szervet meg kell jelölni.

Bírósági felülvizsgálat

109. § (1) Az ügyfél a hatóság jogerős határozatának felülvizsgálatát a határozat közlésétől számított harminc napon belül jogszabálysértésre hivatkozással kérheti a közigazgatási ügyekben eljáró illetékes bíróságtól a határozatot hozó hatóság elleni kereset indításával. A keresetindítás határidejét törvény eltérően is meghatározhatja.

(2)

(3) A bírósági felülvizsgálatra csak akkor kerülhet sor, ha a hatósági eljárásban az ügyfél vagy az ügyfelek valamelyike a fellebbezési jogát kimerítette, vagy a fellebbezés e törvény rendelkezései szerint kizárt.

(4) Ha az ügyfelek valamelyike a hatóság határozatával szemben bírósági felülvizsgálat iránti keresetet nyújtott be, a hatóság erről az ügy iratainak felterjesztésével egyidejűleg a többi ügyfelet értesíti.

110. § (1) A keresetlevél benyújtásának a döntés végrehajtására nincs halasztó hatálya, az ügyfél azonban a keresetlevélben a döntés végrehajtásának felfüggesztését kérheti. A végrehajtás a kérelemnek a végrehajtást foganatosító szerv tudomására jutásától annak elbírálásáig nem foganatosítható.

(2) A végrehajtás felfüggesztésének hatálya kiterjed a határozaton alapuló jogok gyakorlására is.

(3) Nincs helye a végrehajtás felfüggesztésének, ha a határozat

a) a polgári védelmi szolgálat ellátásával kapcsolatos kötelezettséget állapít meg,

b) jogerős bírósági döntés végrehajtását szolgálja.

111. § (1) A közigazgatási ügyekben eljáró bíróság - az ügy érdemére ki nem ható eljárási szabály megsértésének kivételével - jogszabálysértés megállapítása esetén a közigazgatási döntést hatályon kívül helyezi, és szükség esetén a hatóságot új eljárásra kötelezi. Törvény rendelkezhet úgy is, hogy meghatározott közigazgatási hatósági ügyben a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság a közigazgatási döntést megváltoztathatja.

(2) Ha a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság az ügy érdemében határozott, a hatóságnál ugyanabban az ügyben azonos tényállás mellett - a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság által elrendelt új eljárás kivételével - nincs helye új eljárásnak.

(3) A hatóságot a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság határozatának rendelkező része és indokolása köti, a megismételt eljárás és a határozathozatal során annak megfelelően köteles eljárni.

A törvénynek ez a része az ügyféli kezdeményezésre induló jogorvoslati formák közül a bírósági felülvizsgálati eljárással, más szóval a közigazgatási perrel foglalkozik. Az új szabályozás részben megtartja a hatályos Áe. bevált rendelkezéseit (például keresetlevél benyújtására a jövőben is csupán jogszabálysértésre hivatkozással kerülhet sor, a fellebbezési jog ki nem merítése ezentúl is a bírósági felülvizsgálatból való kizárást eredményezi), ugyanakkor részben eltér a hatályos szabályozási irányoktól, megoldásoktól. A bírósági felülvizsgálati eljárás jogintézményének új elemei a következők:

- A törvény értelmében a jövőben a keresetlevél benyújtása a közigazgatási határozat végrehajtása tekintetében nem jár automatikus halasztó hatállyal. A végrehajtás felfüggesztéséhez ugyanis - az ügyfél kifejezetten erre irányuló, és a keresetlevelébe foglalt kérése alapján - szükséges a bíróság felfüggesztő határozata.

- Az Áe. jelenlegi állapotához képest a törvény el kívánja érni a közigazgatási ügyekben a bírósági út igénybevételének teljességét. Ennek céljából a törvény az Áe.-hez képest nem tartalmazza azokat az esetköröket, amelyeknél nincs helye a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatának. Ezen túlmenően -

ugyaneből a célkitűzésből kiindulva - a törvény mellőzi az Áe. 72. §-a (4) bekezdésének a) pontjában szereplő további kivételekre szóló keretfelhatalmazást is.

Újrafelvételi eljárás

112. § (1) Ha az ügyfélnek a jogerős határozattal lezárt ügyben a határozat jogerőre emelkedését követően jutott tudomására a határozat meghozatala előtt már meglévő, az eljárásban még el nem bírált és az ügy elbírálása szempontjából lényeges tény, adat vagy más bizonyíték, a tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül újrafelvételi kérelmet nyújthat be, feltéve, hogy elbírálása esetén az ügyfélre kedvezőbb határozatot eredményezett volna.

(2) Nem nyújtható be újrafelvételi kérelem

a) a jogerős határozat meghozatala után bekövetkezett tényre, illetve a jogi szabályozásban bekövetkezett változásra alapozva,

b) ha az ügyben bírósági felülvizsgálat van folyamatban, vagy a bírósági felülvizsgálat során a bíróság határozatot hozott,

c) ha a közigazgatási határozat jogerőre emelkedésétől számítva hat hónap eltelt,

d) ha azt jogszabály kizárja.

(3) Törvény kivételesen, az ügyfél különös méltánylást érdemlő érdekére tekintettel a (2) bekezdés c) pontja szerinti határidőnél hosszabb, de három évet meg nem haladó jogvesztő határidőt is meghatározhat az újrafelvételi kérelem benyújtására, feltéve hogy az újrafelvételi eljárásban hozott döntés mások jogát, jogos érdekét vagy jogi helyzetét nem érinti.

(4) Az újrafelvételi kérelmet az első fokon eljáró hatóság bírálja el.

(5) Az újrafelvételi kérelmet a hatóság elutasítja, ha

a) az a (2) bekezdésben meghatározott okból nem nyújtható be,

b) az ügyfél által az újrafelvétel alapjául megjelölt ok nem teszi indokolttá a határozat módosítását vagy visszavonását.

(6) Az újrafelvételi eljárásban a hatóság a jogerős határozatát módosíthatja, visszavonhatja, vagy az utóbb ismertté vált tényállásnak megfelelő új döntést hozhat. E döntés ellen jogorvoslatnak az általános szabályok szerint van helye.

(7) Az újrafelvételi eljárásban hozott döntés a jogerős határozat alapján jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogokra csak akkor hat ki, ha az újonnan ismertté vált tények vagy bizonyítékok ismeretében a jogerős határozat jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogokra tekintet nélküli megsemmisítésének lenne helye.

(8) Ha az újrafelvételi eljárásban a kötelezettséget megállapító jogerős határozat megváltoztatása vagy visszavonása várható, a hatóság hivatalból intézkedik a folyamatban lévő végrehajtás felfüggesztéséről.

(9) Ha az újonnan ismertté vált tények alapján a jogerős határozatban megállapított kötelezettség elrendelésének - részben vagy egészben - nem lett volna helye, az újrafelvételi eljárásban intézkedni kell a kérelem benyújtásáig, illetve a végrehajtás felfüggesztéséig történt teljesítéssel (végrehajtással) kialakult helyzet rendezéséről, a kötelezettnek alaptalanul okozott joghátrány megszüntetéséről, valamint az okozott kár és eljárási költség megtérítéséről.

Méltányossági eljárás

113. § (1) Az ügyfél a jogerős határozatot hozó hatóságtól a nem jogszabálysértő határozat módosítását vagy visszavonását kérheti, ha annak végrehajtása számára a határozat meghozatala után bekövetkezett okból méltánytalanul súlyos hátrányt okoz, és a végrehajtási eljárásban méltányosság nem gyakorolható.

(2) A határozat méltányosságból való módosítására vagy visszavonására csak kivételesen és a következő együttes feltételek fennállása esetén kerülhet sor:

a) az eljáró hatóság hatáskörét megállapító jogszabály ezt nem zárja ki,

b) az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél vagy az ellenérdekű ügyfél hozzájárul a határozatnak a kérelem szerinti módosításához,

c) a módosítás vagy visszavonás nem sért közérdeket,

d) a határozat jogerőre emelkedése óta egy év, vagy ha a jogerős határozatban megállapított teljesítési határidő egy évnél hosszabb, a teljesítési határidő még nem telt el.

(3) A jogi szabályozásnak a határozat meghozatala utáni megváltozása nem ad alapot méltányossági kérelem benyújtására.

(4) A méltányossági kérelem tárgyában a hatóság jogorvoslattal nem támadható határozattal dönt.

A törvény egy, a közigazgatási eljárásban eddig ismeretlen új jogorvoslati forma, az ügyfél kérelmére induló újrafelvételi eljárás bevezetését indítványozza. Ennek alkalmazására akkor kerülhet sor, ha

- a hozott döntés közigazgatási szakban emelkedett jogerőre (azaz nincs a bíróságnak az ügyben érdemi határozata; ebben az esetben ugyanis nem a közigazgatási újrafelvételi eljárás, hanem a Pp.-ben szabályozott perújítás áll az ügyfél rendelkezésére), és

- az ügyfélnek csak a határozat jogerőre emelkedése után jutott tudomására valamely, a határozat meghozatala előtt már meglevő és az ügy elbírálása szempontjából lényeges tény, adat vagy bizonyíték.

Mindezeket túl az újrafelvétel jogintézményénél is fontos szempont a jogbiztonság előtérbe helyezése. Ezért a törvény nem biztosít parttalan lehetőséget a felmerülő releváns új tények felhasználásának, adatoknak vagy más bizonyítékoknak, ekképpen figyelembevételükre - összhangban a közigazgatási eljárásjog más területein megvalósuló szabályozásokkal - csak meghatározott időtartamon (a határozat jogerőre emelkedésétől számított hat hónapon) belül nyílik lehetőség. Ugyancsak érvényre kell juttatni ezen új jogorvoslati forma esetében is a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelmét.

A törvény ugyanitt tartalmazza a szintén új jogintézményt, a méltányossági eljárást. Ennek csak akkor lehet helye, ha a döntés végrehajtása (teljesítése) a kötelezettre a döntés meghozatalát követően bekövetkezett okból igen súlyos hátrányt okoz. A méltányosság gyakorlásának egyéb törvényi feltételeit a módosítás taxatívén felsorolja.

B) Hivatalból lefolytatható döntés-felülvizsgálati eljárások

A döntés módosítása vagy visszavonása

114. § (1) Ha a hatóság megállapítja, hogy a fellebbezés elbírálására jogosult szerv vagy a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság által el nem bírált döntése jogszabályt sért, a döntését módosíthatja vagy visszavonhatja.

(2) Az (1) bekezdés szerinti eljárás lefolytatására - az Alkotmánybíróság határozata vagy ügyészi óvás alapján indított eljárás kivételével - a hatóság csak egy ízben, és ha törvény eltérően nem rendelkezik, a határozat közlésétől számított egy éven belül jogosult.

(3) A döntést a hatósági nyilvántartásba, illetve a hatósági igazolványba felvett téves bejegyzés, valamint az állampolgársági bizonyítvány ténymegállapítása kivételével nem lehet módosítani vagy visszavonni, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene.

(4) A határozat módosítását vagy visszavonását jogszabály kizárhatja vagy feltételhez kötheti.

(5) A döntés ügyészi óvás nyomán történő módosítására vagy visszavonására a 118. és a 120. §-ban foglaltak irányadók.

(6) A hatóság döntésének semmisségi ok alapján történő visszavonására a 121. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

A hivatalból lefolytatható eljárások köréből a korábbi saját döntés módosítására, illetve visszavonására irányuló eljárást szabályozza a törvény ezen §-a. A közigazgatási hatóság a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok sérelme nélkül a határozatát hivatalból folytatott eljárásba a döntés meghozatalától számított egy éven belül módosíthatja, vagy visszavonhatja. Ennek feltétele, hogy előzetesen megállapítsa a jogszabálysértés tényét. A döntés módosításának és visszavonásának korlátját jelenti, ha a döntést fellebbezési eljárásban felülvizsgálták, illetve az ügyben a közigazgatási döntés bírósági felülvizsgálata megtörtént.

Felügyeleti eljárás

115. § (1) A felügyeleti szerv jogosult hivatalból megvizsgálni az ügyben eljáró hatóság eljárását, illetve döntését, és ennek alapján

a) megteszi a szükséges intézkedést a jogszabálysértő mulasztás felszámolására,

b) gyakorolja - ha törvény másként nem rendelkezik - a (2) bekezdésben szabályozott felügyeleti jogkört.

(2) Ha a hatóság döntése jogszabályt sért, a felügyeleti szerv azt megváltoztathatja vagy megsemmisítheti, és szükség esetén az ügyben eljárást új eljárásra utasíthatja.

(3) Felügyeleti eljárás keretében a 12. § (2) bekezdés *b)* pontjában szabályozott ügyekben a döntés megváltoztatásának nincs helye.

(4) A hatóság döntése nem változtatható meg és nem semmisíthető meg, ha

a) azt a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság érdemben elbírálta,

b) semmisségi ok esetén a 121. § (4) bekezdésében foglalt idő eltelt,

- c) semmisségi ok hiányában az ügyfél jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogát sértené,
d) kötelezettséget (joghátrányt) megállapító döntés jogerőre emelkedésétől vagy ha az hosszabb, a teljesítési határidő utolsó napjától számított öt év eltelt,
e) azt jogszabály kizárja vagy feltételhez köti, és a feltétel nem áll fenn.
- (5) A jogszabálysértő döntés megsemmisítése esetén a megsemmisített döntést hozó hatóságnak határozatban kell intézkedni a döntéssel, illetve az annak alapján történt teljesítéssel (végrehajtással) kialakult helyzet rendezéséről és a szükségtelenül okozott költség megtérítéséről. A határozattal szemben jogorvoslatnak van helye.
- (6) A megsemmisítő döntés jogorvoslattal történő megtámadása esetén az (5) bekezdés szerinti eljárást fel kell függeszteni.

A törvény 115. §-a a hivatalból lefolytatható eljárások köréből a felügyeleti eljárás jogintézményét szabályozza. A felügyeleti eljárás körében a felügyeleti szerv hivatalból vizsgálja az ügyben eljáró közigazgatási hatóság eljárását és döntését. Ha ebben a hivatalból folytatott eljárásban jogszabálysértést tapasztal, intézkedik a jogszabálysértő mulasztás megszüntetésére, illetve a jogszabálysértő döntések módosítására, megsemmisítésére. A döntés felügyeleti eljárás keretében történő megváltoztatásának, illetve megsemmisíthetőségének korlátait az Áe. szabályozásához hasonlóan állapítja meg a törvény. Felügyeleti eljárás keretében e szabályok szerint, nem orvosolható a hibás döntés, ha azt közigazgatási ügyben eljáró bíróság már elbírálta, ha a semmisségi ok hiányában jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene, vagy ha azt jogszabály kizárja. További korlátozás a felügyeleti eljárással szemben, hogy meghatározott idő elteltével sem élhet a felügyeleti szerv a döntés megváltoztatásának és megsemmisítésének jogával a jobbiztonság alkotmányos követelményére tekintettel.

Felügyeleti szerv

116. § (1) Ha jogszabály másként nem rendelkezik, felügyeleti szervként a 107. és 108. §-ban meghatározott, fellebbezés elbírálására jogosult szervek járnak el.

(2) A Kormány irányítása és a miniszter felügyelete alatt működő, valamint a miniszter irányítása alá tartozó országos hatáskörű hatóság, továbbá a közigazgatási hivatal vezetőjének hatáskörébe tartozó hatósági ügyek esetében a miniszter gyakorolja a felügyeleti jogkört.

Szemben az Áe.-ben alkalmazott terminológiával, a törvény a hierarchiaízű felettes szerv megnevezés helyett a valós tartalomnak jóval inkább megfelelő felügyeleti szerv megnevezést használja. E § határolja be pontosan, hogy mely szervek minősülnek a hivatalból lefolytatható eljárások körében felügyeleti szervnek; visszautaló szabállyal a törvény 107-108. §-ában meghatározott szerveket tekinti ilyennek, részben pedig a szükségszerű eltéréseket e §-on belül rendezi.

A határozat felülvizsgálata az Alkotmánybíróság határozata alapján

117. § (1) Ha az Alkotmánybíróság az alkotmányellenesség nyilvánított jogszabálynak az egyedi ügyben történő alkalmazhatósága visszamenőleges kizárásával ad helyt alkotmányjogi panasznak, és az ügyben bírósági felülvizsgálatra nem került sor, a jogerős határozatot hozó szerv felügyeleti szerve a határozatot megváltoztatja, illetve megsemmisíti, és szükség esetén az ügyben eljáró hatóságot új eljárásra utasítja.

(2) Ha az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz alapján a jogszabályt nem, csak annak valamely lehetséges értelmezését nyilvánítja alkotmányellenessé, az (1) bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni az alkotmányellenes értelmezés eredményeképpen hozott határozat tekintetében is.

(3) Az (1) és (2) bekezdés szerinti esetekben a felügyeleti szerv az Alkotmánybíróság határozatának részére történő kézbesítésétől számított harminc napon belül jár el.

(4) Az (1) és (2) bekezdés szerinti esetekben a felügyeleti eljárás során a 115. § (3) bekezdésének b)-d) pontja nem alkalmazható.

(5) Ha az (1) és (2) bekezdés szerinti közigazgatási határozat tekintetében nincs felügyeleti szerv, és a jogerős közigazgatási határozat felülvizsgálatát bíróságtól nem kérték, a perindítási határidő az alkotmánybírósági döntés kihirdetésétől számított harminc napra ismételtelen megnyílik.

A törvény e § keretében korrigálja azt a kodifikációs hibát, amely az Áe. - 1999. évi XLV. törvénnyel beiktatott - 71/A. §-ában leltető fel. E rendelkezés arról szól, hogy amennyiben az Alkotmánybírósághoz intézett alkotmányjogi panasz eredményre vezet, hogyan lehet orvosolni az ügyfél jogsérelmét. Az alkotmányjogi panasz alapján lefolytatott eljárás gyakran a végkövetkeztetéssel zárul, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezésnek több lehetséges értelmezése van, s ezek közül egy vagy több

alkotmányellenes. Ilyen esetekben az Alkotmánybíróság a hatályos jog kíméletével jár el: vélelmezi, hogy a jogalkotó szerv az alaptörvénnyel összhangban álló jogszabályt kívánt kibocsátani, ezért nem nyilvánítja alkotmányellenessé, és nem semmisíti meg a sérelmezett rendelkezést, hanem megállapítja annak alkotmányos értelmezését, s a szükséghez képest kimondja, hogy a panaszos ügyében is ezt az értelmezést kell alkalmazni. Ezt a jogtechnikai megoldást tehát a konkrét jogsérelem orvoslása szempontjából egyenértékűnek kell tekinteni az alkotmányellenessé nyilvánított jogszabály megsemmisítésével.

Ügyészi óvás

118. § (1) Ha az ügyész a jogerős, illetve végrehajtható és a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság által felül nem vizsgált közigazgatási határozatban jogszabálysértést állapít meg, a jogszabálysértés kiküszöbölése végett a határozatot hozó hatósághoz vagy annak felügyeleti szervéhez óvást nyújthat be. Az óvásban az ügyész a megtámadott határozat végrehajtásának felfüggesztését is indítványozhatja, ebben az esetben a végrehajtás felfüggesztése kötelező.

(2) Az óvást a hatóság a benyújtástól számított nyolc napon belül, testületi szerv az óvás benyújtását követő legközelebbi ülésén, ha az ügyész az óvást közvetlenül a felügyeleti szervhez nyújtotta be, a felügyeleti szerv harminc napon belül köteles elbírálni.

119. § (1) Az ügyész a törvénysértő gyakorlat vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénysértés megszüntetése végett a hatóság vezetőjénél felszólalással él, a jövőbeni törvénysértés veszélye esetén pedig a törvénysértés megelőzése érdekében figyelmeztetést nyújt be.

(2) A hatóság vezetője az ügyészi felszólalást vagy figyelmeztetést harminc napon belül, testületi szerv a legközelebbi ülésén köteles elbírálni.

120. § Ha az ügyész az e törvény hatálya alá tartozó ügyben nyújt be óvást, felszólalást vagy figyelmeztetést, annak elbírálására a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvénynek az ügyészi törvényességi felügyeletre vonatkozó V. fejezetében foglaltak az irányadók.

A törvény szakít az Ae. azon felfogásával, amely az ügyészi óvás jogintézményét „ügyészi intézkedések” címszó alatt mindössze egyetlen utaló szabállyal rendezte el, mondván, hogy e kérdéskörben a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló törvény (1972. évi V. törvény) az irányadó. Az ügyészi óvással kapcsolatosan mindenképpen célszerű a korábbi szabályozási technikához való közelítés, azaz a törvény magában foglalja az ügyészi óvárra vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket, miközben az utaló szabályt is megtartja.

Semmisség

121. § (1) Az e fejezetben szabályozott eljárások során a döntést meg kell semmisíteni, ha

a) a magyar hatóság joghatósága az Unió jogi aktusa, nemzetközi szerződés vagy törvény rendelkezése alapján kizárt,

b) az ügy nem tartozik az eljáró hatóság hatáskörébe vagy illetékességébe,

c) a határozatot a szakhatóság megkeresése nélkül vagy a szakhatóság jogszabályon alapuló állásfoglalásának figyelmen kívül hagyásával hozták meg,

d) a közigazgatási döntés tartalmát bűncselekmény befolyásolta, feltéve hogy a bűncselekmény elkövetését jogerős ítélet megállapította,

e) a döntést hozó testületi szerv nem volt határozatképes, vagy nem volt meg a döntéshez szükséges szavazati arány,

f) a döntés tartalma a 111. § (2) és (3) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel ellentétes.

(2) Törvény valamely meghatározott forma mellőzését, illetve valamely súlyos eljárási jogszabálysértést is semmisségi okká minősíthet.

(3) A 22. § (3) bekezdésében szabályozott eset nem alapozza meg az (1) bekezdés a) és b) pontja szerinti semmisséget.

(4) A döntés - az (5) bekezdés kivételével - semmisségi ok esetén sem semmisíthető meg, ha

a) az az ügyfél jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogát sértené, és a döntés jogerőre emelkedése óta három év eltelt;

b) kötelezettséget (joghátrányt) megállapító döntés jogerőre emelkedésétől vagy ha az hosszabb, a teljesítési határidő utolsó napjától, a folyamatos kötelezettséget megállapító döntés esetén az utolsó teljesítéstől számított öt év eltelt.

(5) Az (1) bekezdés *d)* pontjában foglalt semmisségi ok esetében a döntés időkorlátozás nélkül megsemmisíthető ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot nem érint.

(6) A hatóság döntését megsemmisítő hatósági határozattal szemben jogorvoslatnak van helye.

(7) A hatóság döntésének megsemmisítése esetén a 115. § (5) és (6) bekezdését alkalmazni kell.

A törvény szabályozza a semmisség jogintézményét, amelynek következtében a közigazgatási hatóság határozatát - feltéve, hogy annak jogerőre emelkedésétől számítva még nem telt el három év - a jogorvoslati eljárásban a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogokra tekintet nélkül kell megsemmisíteni. A kötelezettséget, joghátrányt megállapító döntés esetén a megsemmisítésre nyitva álló határidő öt évre emelkedik, míg időkorlát nélkül semmisíthető meg az a hatósági döntés, aminek tartalmát bűncselekmény befolyásolta, feltéve, hogy az jóhiszeműen szerzett jogot nem érint.

A semmisség a törvényesség és a jogbiztonság alapvető alkotmányos követelményeit összebékíteni hivatott jogintézmény. Szabályozásánál a törvény az Áe.-hez képest további változást tartalmaz: a törvény - támaszkodva a közigazgatás-tudomány eredményeire, illetőleg a külföldi eljárási törvényekből levonható szabályozási tapasztalatokra - átformálja a semmisséghez vezető okok körét, s az Áe.-ben alkalmazottól részben eltérő taxációt tartalmaz.

A döntés kijavítása, kicserélése és kiegészítése

122. § (1) Ha a döntésben név-, szám- vagy más elírás, illetve számítási hiba van, a hatóság a hibát - szükség esetén az ügyfél meghallgatása után - kérelemre vagy hivatalból kijavíthatja. Kijavítás helyett a hibás döntés bevonása mellett sor kerülhet a döntés kicserélésére is.

(2) A számítási hibát tartalmazó döntés kijavítására, kicserélésére csak akkor kerülhet sor, ha a számítási hiba kijavítása nem hat ki az ügy érdemére vagy az eljárási költség mértékére, illetve a költségviselési kötelezettségre.

(3) A kijavítást a döntés eredeti példányára és - lehetőség szerint - kiadmányaira is fel kell jegyezni, és az ügyféllel közölni kell. A döntés kijavítása vagy kicserélése ellen jogorvoslatnak nincs helye.

123. § (1) A hatóság - ha törvény eltérően nem rendelkezik, a döntés jogerőre emelkedésétől számított egy éven belül - mind kérelemre, mind hivatalból kiegészítheti döntését, ha az ügy érdeméhez tartozó kérdésben nem határozott, illetve hiányzik a döntésből a törvény vagy külön jogszabály által előírt kötelező tartalmi elem. Nincs azonban helye a döntés kiegészítésének, ha az ügyfél jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogát sértené, vagy a jogorvoslatról szóló tájékoztatást nem tartalmazza.

(2) A kicserélt, illetve kiegészített döntés ellen ugyanolyan jogorvoslatnak van helye, mint az eredeti döntés ellen volt. Névelírásra hivatkozással azonban a másodfokú döntés kijavítása útján nem lehet új ügyfelet bevonni az eljárásba, ilyenkor az első fokon eljáró szervet kell utasítani az új - hibátlan - döntésnek az ügyfél részére történő kézbesítésére.

A törvény ezen §-ai a közigazgatási hatóság döntésével kapcsolatos, egyszerűbb megítélés alá eső jogorvoslati módokat szabályozzák, így a valamely elírási vagy számítási hiba korrekciójára szolgáló kijavítást, illetőleg kicserélést. A kijavításhoz, illetve a kicseréléshez képest már komolyabb korrekciónak minősül a kiegészítés, melynek esetében az eredeti határozathoz, illetőleg végzéshez képest érdemi tartalmi változás áll be. Erre tekintettel a törvény a kiegészítésnél a hivatalból lefolytatható jogorvoslati eljárásoknál megszokott feltételekhez (időbeli korlát, a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelme) köti a kiegészítés jogintézményének alkalmazhatóságát.

VIII. Fejezet

Végrehajtás

124. § (1) A hatósági eljárásban az e törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén állami kényszerrel is el kell érni, hogy a hatóság döntésével pénzfizetésre vagy egyéb magatartásra kötelezett ügyfél e kötelezettségének eleget tegyen.

(2) Az állami kényszer e törvény keretei között elsősorban a kötelezett vagyoni jogait, kivételesen személyes szabadságát is korlátozhatja.

(3) A kötelezett személye elleni kényszercselekményt - a végrehajtást foganatosító szerv intézkedése alapján - a rendőrség hajtja végre.

(4) A végrehajtás foganatosításában közreműködő rendőr - e törvény alapján - a végrehajtás eredményességének előmozdítása céljából a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben (a továbbiakban: Rtv.) szabályozott

intézkedések közül igazoltathat (Rtv. 29. §), felvilágosítást kérhet (Rtv. 32. §), előállíthat [Rtv. 33. § (2) bekezdésének f) pontja], magánlakásban és magánlakásnak nem minősülő egyéb helyen intézkedhet [Rtv. 39. § (1) bekezdésének e) pontja és (2)-(4) bekezdése, valamint 40. §-a]. Az Rtv.-ben szabályozott egyéb intézkedés alkalmazására - ha annak feltételei fennállnak - az Rtv. alapján kerülhet sor.

A közigazgatási végrehajtás a közigazgatási eljárás azon viszonylag önálló szakasza, amelyben az arra feljogosított szervek a jogszabályban meghatározott eljárási cselekmények foganatosításával gondoskodnak a végrehajtható határozatban megállapított kötelezettségek megvalósításáról. A közigazgatási határozattal megállapított pénzfizetési vagy egyéb magatartásra irányuló kötelezettség hatósági kényszer-cselekmény útján történő realizálása a kötelezett vagyoni jogainak vagy személyes szabadságának korlátozásában nyilvánul meg. A közigazgatási végrehajtásban a személyes szabadság korlátozására is szükség lehet, ha a kötelezettség teljesítését a kötelezett ellenállása akadályozza, vagy olyan kötelezettségnek nem tesz eleget, amelyet személyesen csak ő tehet meg. A személy elleni, különösen a fizikai ellenállás leküzdésére szolgáló kényszer-cselekmény alkalmazása azonban különleges felkészültséget és felelősséget igénylő rendészeti feladat, ezért erre - a végrehajtást foganatosító hatóság megkeresésére - kizárólag a rendőrség jogosult. A közigazgatási határozat végrehajtásához azonban nincs szükség a rendőrségi eszköztár teljes felvonultatására, ezért a rendelkezés a jogszabályhely megjelölésével tételesen meghatározza, hogy a közigazgatási végrehajtásban közreműködő rendőr a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben szabályozott intézkedések és kényszerítő eszközök közül melyeket alkalmazhatja.

125. § A közigazgatási végrehajtás szabályait kell alkalmazni

- a) a hatóság döntésében megállapított,
- b) a hatóság által jóváhagyott egyezségben vállalt,
- c) a hatósági szerződésben vállalt, illetve a szerződés megszegése esetén a szerződés alapján az ügyfél által igénybe vett támogatás és egyéb kedvezmény visszatérítése iránti,
- d) a jogsegély keretében a külföldi hatóság hatósági ügyben hozott határozatában foglalt kötelezettség érvényesítésére, ha annak önkéntes teljesítése elmaradt.

126. § (1) A végrehajtási eljárásban e törvény rendelkezéseit az e fejezetben szabályozott eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A végrehajtási eljárásban hozott végzés ellen - ha e törvény másként nem rendelkezik - nincs helye fellebbezésnek.

A törvény rendezi a végrehajtási szabályoknak az eljárásjog egészében elfoglalt helyét, kimondva, hogy a törvény rendelkezéseit a végrehajtási eljárásban is alkalmazni kell a végrehajtásról szóló fejezetben foglalt eltérésekkel. A megelőző eljárási szakaszokhoz képest a legfontosabb eltérés abban áll, hogy az ügy érdemében hozott határozat jogerőssé vált, és az abban megállapított kötelezettség tovább már nem vitatható. Ebből következően az érdemi döntéshez kapcsolódó rendes jogorvoslati eszközök a végrehajtási eljárásban hozott végzésekkel szemben - a törvényben tételesen meghatározott kivételektől eltekintve - már nem vehetők igénybe.

Végrehajtható döntések

127. § (1) A hatóság döntése végrehajtható, ha

a) pénzfizetésre, valamely tevékenységre vagy attól való tartózkodásra irányuló kötelezettséget állapít meg, jogerőre emelkedett, és a teljesítésre megállapított határidő vagy határnap (a továbbiakban együtt: határidő) eredménytelenül telt el;

b) az a) pont szerinti kötelezettséget megállapító döntés fellebbezési jogra tekintet nélküli végrehajtását vagy biztosítási intézkedésként való alkalmazását rendelték el.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell a 125. § b) és c) pontja szerinti esetekben is.

A törvény szóban forgó §-a a közigazgatási határozat végrehajthatóságának konjunktív feltételeit állapítja meg. Tartalmi követelmény, hogy a határozat kötelezettséget állapítson meg. Nincs helye végrehajtásnak, ha a hatóság engedélyt ad ki, mert az abban foglalt jogosultság gyakorlására az ügyfél nem kényszeríthető. Fogalmilag kizárt a végrehajtás az ún. ténymegállapító (deklaratív) határozatok és a regisztratív döntések körében. A végrehajtás szempontjából a kötelezettségek sorában sajátos helyet foglal el a meghatározott magatartástól való tartózkodásra irányuló tilalom, vagy valamely cselekmény, helyzet eltűrésére irányuló - ugyancsak passzivitásban megnyilvánuló - kötelezettség, amelynek kikényszerítésére kizárólag bírságolás útján nyílik lehetőség.

További általános, de nem kivétel nélküli feltétel a határozat jogerőre emelkedése. Kivételesen lehetőség van a végrehajtásra a jogerő bevétele előtt is, ha a hatóság a törvényben meghatározott feltételek

bekövetkezése esetén a határozat azonnali végrehajtását rendeli el, vagy a végrehajtási cselekményre biztosítási intézkedésként került sor.

A hatóság jogerős végzésével jóváhagyott egyezségben, valamint a hatósági szerződésben vállalt kötelezettség teljesítésének elmulasztása azzal a joghatással jár, hogy azt a jogerős kötelező határozatban megállapított kötelezettség módjára végrehajthatóvá válik. Ha tehát a határidő elmúlását követően a hatóság az önkéntes teljesítés hiányát állapítja meg, az általános szabályok szerint intézkedik a végrehajtás elrendelésére.

128. § (1) A hatóság elsőfokú döntése jogerőssé válik, ha

- a) ellene nem fellebbeztek, és a fellebbezési határidő letelt, vagy
- b) a fellebbezésről lemondtak vagy a fellebbezést visszavonták, illetve
- c) a fellebbezés e törvény rendelkezései szerint kizárt.

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában szabályozott esetben jogerőre emelkedik a döntés

a) ha az ügyfél a kérelmének teljesítése esetén már a döntés közlése előtt lemondott a fellebbezésről, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél: az elsőfokú döntés közlésekor,

b) a fellebbezési határidő tartama alatti lemondás vagy visszavonás esetén: a lemondás vagy visszavonás napján.

(3) Az elsőfokú döntés egyes rendelkezései tekintetében beáll a jogerő, ha az ügyféltől nem érkezett fellebbezés, csupán az eljárás egyéb résztvevője fellebbezett a döntés rá vonatkozó rendelkezése ellen.

(4) A másodfokon hozott döntés a közléssel válik jogerőssé és végrehajthatóvá.

A jogerő eljárásjogi értelemben azt fejezi ki, hogy a határozat a továbbiakban nem vitatható, megváltoztatására a rendes jogorvoslati eszközök útján többé nincs lehetőség. Jogerőre emelkedik és végrehajtható az elsőfokú határozat, ha ellene a törvényes határidőn belül nem nyújtottak be fellebbezést, vagy ha fellebbeztek ugyan, de azt a másodfokú határozat jogerőre emelkedése előtt visszavonták, továbbá ha a fellebbezésről lemondtak vagy a fellebbezés kizárt.

A jelzett esetektől függően a jogerőre emelkedés időpontja eltérően alakul. A közlés napjával emelkedik jogerőre az elsőfokú határozat, ha a fellebbezésről az érdemi határozat meghozatala előtt lemondtak, vagy azt a törvény kizárja, így a közlés napjától jogerős a másodfokú határozat is. Ha az első fokú határozat ellen fellebbezésnek van helye és a jogosult e jogával nem él, a döntés a fellebbezési határidő utolsó napját követő napon emelkedik jogerőre. A fellebbezési jogról történő lemondás hatósággal való közlésének napján áll be a jogerő, ha a lemondásra a döntés közlését követően, de a fellebbezési határidő lejártá előtt került sor. A fellebbezés másodfokú határozat jogerőre emelkedése előtti visszavonása esetén az első fokú határozat a visszavonásról szóló jognyilatkozat hatósággal történő közlésének napján válik jogerőssé.

129. § Hivatalból indult eljárásban a hatóság a végrehajtható döntésben elrendelt kötelezettség teljesítését vizsgálja. Ha a teljesítés a hatóság rendelkezésére álló adatokból nem állapítható meg, szükség esetén a hatóság a teljesítési határidő leteltét, illetve a határnap elmúltát követő tizenöt napon belül hatósági ellenőrzést tart. A végrehajtás akkor rendelhető el, ha a hatóság megállapította, hogy a kötelezettség teljesítése határidőre nem vagy csak részben, illetve nem az előírásoknak megfelelően történt meg.

Az eljárás hivatalból történő megindítására az anyagi jogszabályokban kifejezésre juttatott közérdek érvényesítése céljából kerül sor. A jogszabályi előírások gyors és eredményes érvényesítése megkívánja, hogy az első fokon eljáró közigazgatási szerv a hivatalból indított eljárásban megállapított kötelezettség határidőben történő teljesítését hivatalból vizsgálja, továbbá a teljesítés érdekében szükséges intézkedéseket a lehető legrövidebb időn belül foganatosítsa. Erre figyelemmel a törvény előírja, hogy ha a teljesítés a hatóság rendelkezésére álló adatokból nem állapítható meg, a határidő lejártát követő tizenöt napon belül hatósági ellenőrzést kell tartani. A végrehajtás csak akkor rendelhető el, ha a hatóság megbizonyosodott a teljesítés elmulasztásáról.

A végrehajtás elrendelése

130. § (1) A döntés végrehajtását - ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik - az első fokon eljáró hatóság végzéssel rendeli el. Ha a hatóság a döntés fellebbezésre tekintet nélküli végrehajtását rendeli el, a végrehajtásról és a foganatosítás módjáról a döntést tartalmazó határozatban vagy végzésben kell rendelkezni.

(2) A hatóság hivatalból indult vagy folytatott eljárás esetén a végrehajtást hivatalból, egyébként a jogosult kérelmére rendeli el. Ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik, a végrehajtást a 127. § szerinti feltétel teljesülésétől, illetve a végrehajtás megindítására irányuló kérelem beérkezésétől számított öt napon belül el kell rendelni.

(3) A végrehajtást elrendelő végzést közölni kell a kötelezettel és a végrehajtást kérővel. A végzés ellen a kötelezett kifogással élhet, ha igazolja, hogy a kötelezettségét a végzés közlésekor már teljesítette. Ebben az esetben a kifogásnak halasztó hatálya van.

(4) A hatósági szerződésben foglalt kötelezettség megszegése esetén a végrehajtást elrendelő végzéssel szemben az ügyfél a közigazgatási ügyekben eljáró bírósághoz a végrehajtásra halasztó hatályú keresettel fordulhat.

(5) A végrehajtást elrendelő végzésben

a) meg kell határozni a végrehajtási eljárásban érvényesítendő kötelezettség pontos tartalmát, ha a teljesítés csak részben vagy nem az előírásoknak megfelelően történt meg, valamint csatolni kell a 129. § alapján lefolytatott hatósági ellenőrzésről készült jegyzőkönyvet,

b) fel kell tüntetni az első fokon eljáró hatóság nyilvántartásában vagy az ügy irataiban rendelkezésre álló adatokat, és csatolni kell hozzá a végrehajtható döntést, valamint azokat a dokumentumokat, amelyek a végrehajtás eredményes befejezéséhez szükségesek (tervdokumentáció, ingatlan-nyilvántartási adatok, bankszámlaszámok, a kötelezett munkahelye stb.),

c) pénzfizetési kötelezettség végrehajtása esetén meg kell jelölni a végrehajtás elrendeléséig felmerült késedelmi pótlék összegét.

Ha az első fokon eljáró közigazgatási hatóság az ügyfél késedelmét állapítja meg, hivatalból indult eljárás esetén, öt napon belül hivatalból intézkedik a végrehajtás elrendeléséről. Kérelemre indult eljárásban a jogosult az első fokon eljáró hatóságnál kezdeményezheti a végrehajtás megindítását, amelynek elrendelésére ebben az esetben is öt nap áll a hatóság rendelkezésére. A végrehajtást végzéssel kell elrendelni, kivéve, ha a hatóság a döntés fellebbezésre tekintet nélküli végrehajtását rendelte el. Ebben az esetben a végrehajtás elrendelése külön aktust nem igényel, arról a döntést tartalmazó határozatban vagy végzésben kell rendelkezni.

A végrehajtás elrendelésének célja, hogy az foganatosítható legyen és erről mind a végrehajtást foganatosító szerv, mind a kötelezett, illetve a végrehajtást kérő időben értesüljön, tekintve, hogy a végrehajtás foganatosításához külön alakszerű végzésre nincs szükség. Ezért a törvény meghatározza, hogy a végrehajtás elrendeléséről szóló végzést kikkel kell közölni.

A hatósági szerződés civil jogi és közjogi elemeket vegyítő természete jut kifejezésre abban a szabályban, amely lehetőséget biztosít a szerződésben vállalt kötelezettség végrehajtását elrendelő végzés bírósági felülvizsgálatára. Ennek oka az, hogy a végrehajtás elrendelésére az ügyfél szerződésszegése ad alapot. Ha e kérdésben vita van a szerződő felek között, annak eldöntését nem szerencsés az egyik, mégpedig a hatalmi pozícióban lévő félre bízni. Ezért a törvény a végrehajtás elrendelésének jogszerűségét a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság előtt vitathatóvá tette.

A törvény meghatározza a végrehajtást elrendelő végzés speciális tartalmi elemeit, továbbá, hogy a sikeres végrehajtás érdekében a végrehajtó szolgálatot milyen információkkal és dokumentumokkal kell ellátni.

A végrehajtás foganatosítása

131. § (1)

(2) A települési önkormányzatok hatáskörébe tartozó hatósági ügyekben a végrehajtás foganatosítására önkormányzati hatósági társulás hozható létre, továbbá pénzkövetelés végrehajtására az önkormányzat az önálló bírósági végrehajtóval szerződést köthet.

(3) Törvény vagy kormányrendelet elrendelheti, hogy a döntés végrehajtását az első fokon eljáró hatóság vagy a végrehajtó szolgálat az első fokon eljáró hatóság bevonásával foganatosítsa, ha ehhez olyan szakmai ismeretek vagy egyéb feltételek szükségesek, amelyekkel a végrehajtó szolgálat nem rendelkezik.

(4) Ha a hatóság a határozatnak a fellebbezésre való tekintet nélküli végrehajtását rendelte el, a halaszthatatlan végrehajtási cselekményt az első fokon eljáró hatóság köteles foganatosítani.

(5) A végrehajtó szolgálat illetékességét - a 21. § (1) bekezdésének a) és b) pontjában szabályozott illetékességi ok hiányában - az első fokon eljáró hatóság székhelye alapozza meg.

A hatályos Áe. a végrehajtás foganatosítására az első fokon eljáró vagy a legalsóbb fokú közigazgatási hatóságot jelöli ki. A végrehajtás költségeinek megelőlegezéséhez szükséges költségvetési fedezet, valamint a végrehajtásra szakosodott igazgatásszervezők hiánya, továbbá különösen kis településeken az igazgatási apparátus vonakodása a helyi lakossággal szembeni kényszer alkalmazásától, úgyszintén a meghatározott cselekmény ügyfél helyett történő végrehajtáshoz szükséges helyi vállalkozói, vagy a kényszer cselekményeket foganatosító rendőri kapacitás elégtelensége a közigazgatási végrehajtás eredményességét jelentősen lerontó tényezőkké váltak.

Erre tekintettel a törvény a közigazgatási hivatalok irányítása alatt kistérségi körzetközponti illetékességgel működő, végrehajtásra szakosodott szakembereket foglalkoztató közigazgatási végrehajtó szolgálat kiépítését kezdeményezi. A végrehajtó szolgálat általános hatáskörű végrehajtást foganatosító szervként működik. A jövőben az első fokon eljáró közigazgatási hatóság végrehajtást foganatosító szervként csak akkor járhat el, ha a végrehajtás speciális szakértelmet és egyéb (pl. technikai, laboratóriumi, stb.) felkészültséget igényel, és azt törvényi vagy kormányrendeleti szintű különös eljárási szabály rendeli el. Ha a közigazgatási hatóság a határozat azonnali végrehajtását rendelte el, a halaszthatatlan végrehajtási cselekmények foganatosítása továbbra is az első fokon eljáró közigazgatási hatóság feladata marad.

Ezzel több, mint háromezer közigazgatási hatóság mentesül a végrehajtás foganatosításával járó feladatok alól, jelentős létszám és költség megtakarítást eredményezve. Az így felszabaduló költségvetési eszközök bőségesen elegendők az új végrehajtó szolgálat működtetésére. Az eredményes és hatékony végrehajtás szervezeti és jogi feltételeinek megteremtésétől a végrehajtás elmaradásából származó károk mérséklődése, a költségvetési bevételek jelentős növekedése és a jogkövető magatartás erősödése várható.

A végrehajtási szolgálat illetékességét az általános illetékességi szabályok alapján kell megállapítani. Ilyen illetékességi ok hiányában a végrehajtást elrendelő első fokú hatóság székhelye szerint illetékes végrehajtó szolgálat jár el.

Tekintettel arra, hogy a végrehajtó szolgálat 2008-ban kezdi meg működését, ezért átmeneti szabályban kell rendelkezni arról, hogy az addig terjedő időben a végrehajtást az első fokon eljáró hatóság foganatosítja.

A törvény részletesen meghatározza továbbá, hogy a sikeres végrehajtás érdekében a végrehajtó szolgálatot milyen információkkal és dokumentumokkal kell ellátni.

Pénzfizetési kötelezettség végrehajtása

132. § A közigazgatási végrehajtás során a pénzfizetési kötelezettség végrehajtására elsősorban a kötelezett szabad rendelkezése alatt álló, pénzügyi intézménynél kezelt összeget, vagy ha ez természetes személy esetében nem lehetséges, a kötelezett munkabérét kell végrehajtás alá vonni.

133. § (1) A végrehajtást foganatosító szerv a pénzforgalmi bankszámlával rendelkező kötelezett esetében a bankszámlán a kötelezett rendelkezése alatt álló összeget azonnali beszedési megbízással vonja végrehajtás alá. A megbízás a kötelezett bármely pénzforgalmi bankszámlája ellen benyújtható. Ha a pénzkövetelés jogosultja nem a végrehajtást foganatosító szerv, az azonnali beszedési megbízást a végrehajtást foganatosító szerv e célra elkülönített letéti számlájára kell teljesíteni. A végrehajtást foganatosító szerv öt napon belül gondoskodik a kezelési költségek levonása mellett a letéti számlára befolyt összegnek és kamatainak a jogosult számlájára történő átutalásáról vagy kifizetéséről.

(2) Ha mind a jogosult, mind a kötelezett pénzforgalmi bankszámla vezetésére köteles, a jogosult a végrehajtható határozat alapján öt megillető összeget a kötelezett pénzügyi intézménynél vezetett bankszámlájáról azonnali beszedési megbízással érvényesítheti. Erről a végrehajtást elrendelő végzésben rendelkezni kell. Ha az azonnali beszedési megbízás nem vezetett eredményre, az eljárást a végrehajtást foganatosító szerv - a jogosult kérelmére - köteles átvenni és folytatni.

(3) Ha a kötelezett pénzforgalmi bankszámlája nem ismert, és az a cégnyilvántartásból sem állapítható meg, a végrehajtást foganatosító szerv - hivatalból vagy a (2) bekezdés esetén a jogosult kérelmére - az állami adóhatóságot keresi meg a számlaszám közlésére, és felhívja a pénzügyi intézményt a kötelezett nála kezelt pénzügyi kötelezettségének végrehajtás alá vonásához szükséges adatok közlésére. A felhívásnak az adóhatóság, illetve a pénzügyi intézmény haladéktalanul köteles eleget tenni.

(4) A pénzügyi intézmény az (1)-(2) bekezdés szerinti megbízásnak köteles haladéktalanul eleget tenni. Ha a pénzügyi intézmény az azonnali beszedési megbízást fedezet hiánya miatt nem tudja teljesíteni, erről a végrehajtást foganatosító szervet, illetve a jogosultat haladéktalanul értesíti. A pénzügyi intézmény a végrehajtást foganatosító szerv felhívására köteles tájékoztatást adni a kötelezett bankszámlájáról az adott időszakban teljesített fizetési megbízásokról.

(5) Ha a pénzügyi intézmény a kötelezett rendelkezésére álló fedezet ellenére a megbízást nem teljesíti, a végrehajtást foganatosító szerv végzéssel kötelezheti a megbízásban feltüntetett összeg megfizetésére. E végzésben a végrehajtást foganatosító szerv a pénzügyi intézmény felelős munkatársát, vagy ha az nem állapítható meg, az intézmény vezetőjét eljárási bírsággal is sújthatja. A végzésnek a bírságolásra vonatkozó rendelkezése ellen az általános szabályok szerint lehet jogorvoslattal élni.

134. § (1) Ha a kötelezett munkabérére kell végrehajtást vezetni, a végrehajtást foganatosító szerv végzésben rendeli el a munkáltatónál a kötelezettség összegének a munkabérből történő letiltását. A munkáltató köteles a

végzésben foglaltaknak eleget tenni. A munkáltató kötelessége, hogy legkésőbb a letiltás átvételét követő munkanapon

a) értesítse a kötelezettet a letiltásról,

b) intézkedjék, hogy a munkabér esedékessé válásakor (a kifizetésének napján) a letiltott összeget a munkabérből vonják le, és fizessék ki a végrehajtást kérőnek, illetve utalják át a felhívásban megjelölt számlára,

c) értesítse a letiltást kibocsátó szervet a letiltás foganatosításának akadályáról, illetve a kötelezett általa ismert új munkáltatójáról.

(2) Törvény indokolt esetben az (1) bekezdésben meghatározott határidőnél hosszabb határidőt is megállapíthat a munkáltatói kötelezettség teljesítésére.

(3) A munkabérré vezetett végrehajtásra vonatkozó munkáltatói köteletség megszegése esetén a végrehajtást foganatosító szerv a munkáltatóval szemben a 133. § (5) bekezdésének megfelelő alkalmazásával jár el.

135. § (1) Ha a kötelezett bizonyítja, hogy a teljesítés elmaradása neki nem róható fel, és az egy összegben történő teljesítésre nem képes, illetve az számára aránytalan nehézséget jelentene, kérelmére a végrehajtást foganatosító szerv fizetési halasztást vagy részletfizetést (a továbbiakban együtt: fizetési kedvezmény) engedélyezhet, ha azt jogszabály nem tiltja, és ahhoz a végrehajtást elrendelő szerv - indokolt esetben a jogosult meghallgatása után - előzetesen hozzájárult. A fizetési kedvezmény - ha törvény másként nem rendelkezik - az engedélyezésétől számított legfeljebb egy évig tarthat.

(2) Törvény a fizetési kedvezmény engedélyezésének feltételeire az ügyfélre nézve az (1) bekezdés rendelkezéseinél kedvezőbb szabályt állapíthat meg, továbbá lehetővé teheti a tartozás mérséklését vagy elengedését.

(3) A végrehajtást foganatosító szerv a fizetési kedvezményt a kötelezettség teljesítését előmozdító feltételhez kötheti. Ha a kötelezett a feltételt nem teljesíti, a végrehajtást a továbbiakban a hátralék teljes összegére kell folytatni, a teljes összegű késedelmi pótlék felszámításával.

136. § (1) Ha a 133. és 134. § szerinti végrehajtás nem vezetett vagy aránytalanul hosszú idő múlva vezetne eredményre, a kötelezett bármely lefoglalható vagyontárgya végrehajtás alá vonható.

(2) A fióktelep útján folytatott tevékenységgel összefüggésben elrendelt kötelezettség végrehajtása során a vállalkozás valamennyi belföldön található vagyonára végrehajtás vezethető.

(3) A közigazgatási végrehajtásban pénzfizetési kötelezettség teljesítése céljából ingatlan-végrehajtás elrendelésének akkor van helye, ha a pénzfizetési kötelezettség teljesítéséhez a kötelezett egyéb vagyonára vezetett végrehajtás nem, vagy csak aránytalanul hosszú idő múlva nyújtana fedezetet, és az ilyen módon végre nem hajtható kötelezettség összege legalább százezer forint, illetve - egyéb végrehajtás alá vonható ingatlan hiányában - a kötelezett állandó lakóhelyéül használt ingatlan esetében az egymillió forintot eléri.

(4) Ha az ingatlan-végrehajtás elrendelésének nincs helye, és a kötelezett egyéb vagyonára vezetett végrehajtás is eredménytelen, a kötelezett ingatlanát - a jogosult javára a behajthatatlan pénzkövetelés összegéig - jelzálogjoggal lehet megterhelni.

A jelzálogjogot és annak az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzését a végrehajtó szolgálat végzéssel rendeli el. A végzés a kézbesítéssel jogerőre emelkedik, ellene végrehajtási kifogásnak van helye. A végrehajtást foganatosító szerv a végzést megküldi az ingatlan fekvése szerint illetékes földhivatalnak, és az elévülési időn belül történő értékesítés esetén gondoskodik a pénzfizetési kötelezettség érvényesítéséről.

A földhivatal a jelzálogjogot soron kívül bejegyzi az ingatlan-nyilvántartásba.

137. § A pénzügyi intézménynél kezelt összegre, munkabérré, továbbá ingóságra vagy ingatlanra vezetett végrehajtás során az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) szabályait, takarékbetétre vezetett végrehajtás során az arra vonatkozó külön jogszabály rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. Ahol a Vht. végrehajtható okiratot említ, azon a végrehajtást elrendelő végzést, ahol pedig végrehajtót említ, azon a 131. §-ban meghatározott végrehajtást foganatosító szervet, illetve a nevében eljáró ügyintézőt, ahol adóst, azon kötelezettet kell érteni.

A közigazgatási végrehajtás leggyakrabban pénzösszeg behajtására irányul, akár azért, mert az ügyfelet eredetileg is pénzfizetésre kötelezték, akár azért, mert a meghatározott cselekmény végrehajtása, illetőleg a meghatározott ingóság kiadása fordult át pénzkövetelésbe, vagy az ügyfelet pénzbírság kiszabásával akarják rászorítani az egyéb magatartásra irányuló kötelezettség teljesítésére. A hatályos törvényi szabályozás szerint a pénzösszeg behajtása nehézkes és hosszadalmas. Annak érdekében, hogy ez megváltozzék, a törvény

- az idő múlásával egyre terhesebbé váló, az adóügyi igazgatásban már érvényesülő késedelmi pótlék bevezetésével a kötelezettet érdekelté teszi a mielőbbi önkéntes teljesítésben;

- a behajtási módokat tekintetében megszünteti a hatályos szabályok alapján a természetes személyekkel és a szervezetekkel szembeni végrehajtási módok alapvetően eltérő voltát;

- az építésügyi igazgatás körében már érvényesülő szabályozás általánossá tételével - meghatározott összeghatár feletti kötelezettség esetén - biztosítási intézkedésként lehetővé teszi jelzálogjog bejegyzését a kötelezett ingatlanára;

- a jelentős költségkihatással járó cselekmények esetében az eljárási bírság jelenleg 500 000 Ft-os felső határát felülről nyitotta teszi, ha a teljesítés várható költségeinek 1%-a ezt az összeget meghaladja. Ebben az esetben a bírság felső határát az említett költségek 1%-ában maximálja;

- jelentős költségkihatással járó cselekmény esetében, ha a kötelezett önként nem teljesít, és a költségeket sem előlegezi meg, akkor helyette a megelőlegezett összeg után a jegybanki alapkamat meghatározott százalékában megállapított kamatteher felszámítására biztosít lehetőséget.

A törvény a pénzfizetési kötelezettség végrehajtása terén az ügyfelet megillető bankszámla-követelésre vezetett végrehajtásnak biztosít elsőbbséget, amely azonnali beszedési megbízással történik. Ha a kötelezett bankszámláját vezető pénzügyi intézmény a beszedési megbízást az ügyfél rendelkezésére álló fedezet ellenére nem teljesíti, akkor a pénzügyi intézmény saját költségére kötelezhető a megbízás szerinti összeg kifizetésére, és ezen felül bírsággal is sújtható.

Az ügyfél eljárási terheit csökkenti és jogérvényesítési lehetőségeit bővíti, másfelől pedig a közigazgatási hatóság szolgáltató funkcióját hangsúlyozza a törvény azon újszerű megoldása, amely a kérelemre elrendelt végrehajtást hivatalból folytatott eljárásba fordítja át. E rendelkezés szerint, ha a jogosult által benyújtott azonnali beszedési megbízás nem vezet eredményre, akkor a végrehajtást - a jogosult kérelmére - a végrehajtást foganatosító szerv folytatni köteles, mégpedig úgy, mintha a végrehajtás elrendelésére hivatalból került volna sor.

A rendszeres munkajövedelemmel, járandósággal rendelkező természetes személyek esetében a pénzfizetési kötelezettség másik - a bankszámlára vezetett végrehajtással egyenértékű - módja az említett jövedelmekből történő közvetlen letiltás. Ennél a végrehajtási módozatnál a végrehajtást foganatosító szerv végzésben hívja fel a munkáltatót, illetve a rendszeres járandóságot folyósító szervezetet, hogy a letiltott összeget a munkabérből, járandóságból vonja le, és azt a jogosult részére fizesse ki. Ha a munkáltató e kötelezettségét megszegi, a le nem vont összeg erejéig készfizető kezesként felel.

Amennyiben a pénzösszeg behajtására bármely okból nincs mód, vagy az nem vezet eredményre, esetleg nem célszerű, mert a nagy összegű kötelezettség részletekben történő teljesítése aránytalanul hosszú időt venne igénybe, a törvény lehetőséget biztosít - egyezően a hatályos joganyaggal - e végrehajtási módozat mellett vagy helyett a kötelezett egyéb vagyontárgyainak végrehajtás alá vonására abból a célból, hogy az így lefoglalt vagyontárgy értékesítéséből származó bevételt a pénzfizetési kötelezettség teljesítésére lehessen fordítani.

A törvény nem változtat a közigazgatási és a bírósági végrehajtás jelenlegi viszonyrendszerén. Ennek megfelelően a törvény csupán a pénzfizetési kötelezettség bankszámlára és munkabérrre vezetett végrehajtásának alapvető rendelkezéseivel egészül ki, hogy így biztosítsa a közigazgatási végrehajtás leggyakrabban alkalmazott módozatainak szerves kapcsolódását. A pénzfizetési kötelezettség végrehajtásának szabályai, továbbá az ingó- és ingatlan-végrehajtás szabályrendszere tekintetében a törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényre történő utalással tesz eleget, elkerülve a párhuzamos szabályozást.

Késedelmi pótlék

138. § (1) A kötelezett késedelmi pótlékot köteles fizetni, ha

- a) pénzfizetési kötelezettségének határidőben nem tett eleget, kivéve, ha törvény másként nem rendelkezik,
- b) a hatósági szerződés alapján igénybe vett támogatást vagy kedvezményt vissza kell térítenie,
- c) azt a törvény elrendeli.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt kötelezettségre és annak mértékére az ügyfelet a fizetési kötelezettséget megállapító határozatban figyelmeztetni kell.

(3) A késedelmi pótlék mértéke minden naptári nap után a felszámítás időpontjában érvényes jegybanki alapkamat kétszeresének 365-öd része. A késedelmesen megfizetett késedelmi pótlék után nem számítható fel késedelmi pótlék.

(4) A késedelmi pótlékot pénzfizetési kötelezettség esetén a teljesítési határidő utolsó napját követő naptól, a hatósági szerződés alapján igénybe vett támogatás vagy kedvezmény visszatérítése esetén az igénybevétel első napjától a teljesítés vagy a visszatérítés napjáig terjedő időszakra, részleges teljesítés esetén a hátraléokra kell felszámítani.

(5) Természetes személy kérelmére - kivételes méltánylást érdemlő körülmény esetén - a késedelmi pótlék mérsékelhető vagy felszámítása mellőzhető. A nem természetes személy ügyfél erre csak akkor tarthat igényt, ha

bizonyítja, hogy a tőle elvárható mértékben és módon mindent megtett a határidőben történő teljesítés érdekében, és az neki fel nem róható okból hiúsult meg.

139. § Késedelmi pótlékot kell felszámítani a végrehajtási eljárás során a költségviselésre, a pénzgyenérték vagy az eljárási bírság megfizetésére irányuló kötelezettség késedelmes teljesítése esetén, továbbá az állam által előlegezett költség után a megelőlegezés időtartamára.

A teljesítési késedelem mind a polgári jogviszonyokban, mind a közigazgatás egyéb speciális területein (adó jog, szabálysértési jog) a mulasztó számára hátrányos jogkövetkezményekkel jár. Ez alól az általános szabály alól ez idáig a közigazgatási hatósági eljárás jelentett kivételt, ahol a pénzfizetési kötelezettség minél későbbi időpontban történő teljesítésében a kötelezett kifejezetten érdekelt, hiszen, miközben pénze a gazdasági forgalomban vagy a bankszámlán hasznot hajt, addig a meg nem fizetett pénzösszeg reálértéke folyamatosan csökken. A határidőre történő önkéntes teljesítésben való érdekeltséget teremti meg a törvény a késedelemhez járó pénzügyi szankció, a késedelmi pótlék intézményének bevezetésével.

A késedelmi pótlékot mind az ügy érdemében hozott határozat, mind az eljárási végzésekben megállapított, mind pedig a közigazgatási szerződésből származó pénzfizetési kötelezettségek után fel kell számítani, az esedékesség időpontjától. Késedelmi pótlék kivetésének egyedül a késedelmi pótlékkal növelt tartozás pótlék tartalma után nincs helye. A pótlék napi mértéke - az adóigazgatási eljáráshoz igazodóan - a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeres összegének 365-öd része.

A törvény a késedelmi pótlék és a különböző fizetési kedvezmények (mérséklés, elengedés, fizetési halasztás, részletfizetés) szabályozásával messzemenően figyelembe veszi az ügyfél késedelemre vezető magatartásának felróhatóságát, illetőleg annak hiányát, továbbá az ügyfelek teljesítőképességében meglévő különbségeket.

Meghatározott cselekmény végrehajtása

140. § (1) Ha a végrehajtás meghatározott cselekmény elvégzésére vagy meghatározott magatartásra (a továbbiakban együtt: meghatározott cselekmény) irányul, a teljesítés elmaradása esetén a végrehajtást foganatosító szerv

- a) a meghatározott cselekményt a kötelezett költségére és veszélyére elvégeztetheti,
- b) feljogosíthatja a jogosultat, hogy a meghatározott cselekményt a kötelezett költségére és veszélyére elvégezze vagy mással elvégeztesse,
- c) a jogosult kérelmére a kötelezettet a szolgáltatás pénzgyenértékének megfizetésére kötelezheti,
- d) ha a teljesítés elmaradása a kötelezettnek felróható, a kötelezettel szemben eljárási bírságot szabhat ki,
- e) a rendőrség közreműködésével kényszerítheti ki a meghatározott cselekményt.

(2) A végrehajtást foganatosító szerv az (1) bekezdés a) és b) pontja esetében a kötelezettet a teljesítéssel előreláthatóan felmerülő költség előlegezésére kötelezi, vagy ha ez nem vezet eredményre, a költséget megelőlegezi.

141. § (1) Ha a meghatározott cselekmény elvégzéséhez szükséges költségek egy százaléka az eljárási bírság felső határánál nagyobb összeg, a végrehajtási eljárásban kiszabható eljárási bírság felső határa a teljesítési költség egy százalékáig terjedhet.

(2) Az eljárási bírság ismételen kiszabható, ha a kötelezett a meghatározott cselekményt a bírságot kiszabó végzésben megállapított újabb határidő alatt nem teljesítette, továbbá ha a meghatározott magatartásra vonatkozó rendelkezést ismételen megszegi.

(3) Az eljárási bírság behajtására a pénzfizetési kötelezettség végrehajtására vonatkozó szabályok szerint kell eljárni azzal, hogy a végrehajtást foganatosító szerv rendeli el a végrehajtást.

142. § (1) A végrehajtás módjáról a végrehajtást foganatosító szerv - szükség esetén a jogosult, illetve a kötelezett meghallgatása után - határoz. A 140. § (1) bekezdésében felsoroltak közül azt az intézkedést kell megtennie, amely - az eset összes körülményét mérlegelve - a leghatékonyabban biztosítja a kötelezettség teljesítését.

(2) A végrehajtást foganatosító szerv a szükséges intézkedést végzéssel rendeli el. A költség viselésére, továbbá a pénzgyenérték és az eljárási bírság megfizetésére kötelező végzés ellen fellebbezésnek van helye.

A törvény a meghatározott cselekmény végrehajtásával kapcsolatos szabályozás körében a kötelezettségek sokféleségéhez igazodó differenciált végrehajtási rendszert alkalmaz. Ennek keretében több lehetőség áll a végrehajtást foganatosító szerv rendelkezésére (meghatározott cselekmény elvégzetése, a kötelezett pénzgyenérték megfizetésére kötelezése, végrehajtási bírság kiszabása, a meghatározott cselekmény rendőrség közreműködésével történő kikényszerítése).

A kötelezett helyett történő teljesítés természetesen nem eredményezi felelősségének megszűnését. Ilyenkor a kötelezettség átalakul a teljesítés (a munkavégzés) költségeiért, illetőleg a munkavégzéssel felmerülő kárveszélyért való helytállási kötelezettséggé. Ezekben az esetekben a kötelezett az előreláthatólag felmerülő

költség előlegezésére is kötelezhető. A meghatározott cselekmények bizonyos fajtája is helyettesíthető, ha az pénzkövetelés alakítható át. E végrehajtási módozat alkalmazásának feltétele, hogy a kötelezettség pénzgyenértékben kifejezhető legyen, továbbá, hogy azt a jogosult kérje.

A cselekmény vagy a magatartás eljárási bírsággal történő kikényszerítésére bármikor sor kerülhet, ha a körülmények miatt az a legcélszerűbb, vagy ha sem a kötelezett, sem a cselekmény nem helyettesíthető. Az eljárási bírság ismételt kiszabható, erre a bírságot megállapító végzésben a kötelezettet figyelmeztetni kell. A bírság kivételekor a teljesítésre újabb határidőt kell megállapítani.

A végrehajtást foganatosító szerv a végrehajtás módjáról - szükség esetén a jogosult vagy a kötelezett meghallgatása után - dönt és azt az intézkedést teszi meg, amely - az eset összes körülményét mérlegelve - a leghatékonyabban biztosítja a kötelezettség teljesítését.

Meghatározott ingóság kiadása

143. § (1) Ha a kötelezett meghatározott ingóság kiadására köteles, azt az ingóság helye szerinti végrehajtó szolgálat a helyszínen lefoglalja, és a jelen levő jogosultnak átadja.

(2) Ha a kötelezett az ingóság kiadását megtagadja, a végrehajtó szolgálat a rendőrség közreműködését kéri, és a végrehajtást azonnal foganatosítja.

(3) Ha a kötelezett a helyszíni eljáráson nincs jelen, a végrehajtó szolgálat a lefoglalást - szükség esetén - a lakás vagy helyiség felnyitásával hatósági tanú jelenlétében foganatosítja.

(4) Ha a meghatározott ingóság nincs meg, az ingóság valószínű értéke erejéig a kötelezett egyéb vagyontárgya is lefoglalható, vagy a jogosult ehelyett az ingóság pénzgyenértékének megállapítását kérheti.

(5) Ha a kötelezett egyéb vagyontárgyának lefoglalására kerül sor, a végrehajtó szolgálat intézkedik az ingóság értékének megállapításáról. A továbbiakban a végrehajtás az ingóság értékének megfelelő összeg behajtása iránt folyik.

(6) A végrehajtó szolgálat az ingóság pénzgyenértékét végzéssel állapítja meg. A végzés ellen fellebbezésnek van helye. A továbbiakban a végrehajtás e pénzösszeg behajtása iránt folyik.

Külföldi határozat végrehajtása

144. § (1) Külföldi hatóság hatósági ügyben hozott határozatát (a továbbiakban: külföldi határozat) az Unió jogi aktusa, nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján lehet végrehajtani.

(2) Külföldi határozat végrehajtásánál - ha az Unió jogi aktusa, nemzetközi szerződés vagy törvény másként nem rendelkezik - a 145. és 146. §-ban foglaltak szerint kell eljárni.

145. § (1) A külföldi határozat végrehajtása a határozatot kibocsátó vagy a külföldi jog szerint a végrehajtásra hatáskörrel rendelkező hatóság megkeresése alapján rendelhető el.

(2) Ha az Unió jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, illetve a viszonyossági gyakorlatból más nem következik, a külföldi hatóság megkeresése alapján akkor lehet eljárni, ha a megkereséshez csatolták

a) a kötelezettséget megállapító jogerős határozatot,

b) a végrehajtást elrendelő végzést,

c) a végrehajtás megindítására irányuló kérelmet, ha az a végrehajtás elrendelésének feltétele,

d) az a)-c) pontban foglaltak hivatalos magyar nyelvű fordítását.

(3) A külföldi határozat belföldön akkor hajtható végre, ha megfelel a 127. §-ban foglalt feltételeknek, és a kötelezettség érvényesítése nem ütközik magyar jogszabályba.

146. § (1)

(2) A fővárosi végrehajtó szolgálat megvizsgálja, hogy a megkeresés megfelel-e az Unió jogi aktusában, a nemzetközi szerződésben megállapított feltételeknek vagy a viszonyossági gyakorlatnak, illetve mindezek hiányában a 145. §-ban foglalt feltételeknek. Ha a megkeresés hiányos, vagy e törvény alapján nem hajtható végre, a fővárosi végrehajtó szolgálat a megkeresést az ok közlésével visszaküldi a külföldi hatóságnak.

(3) Ha a megkeresés a magyar jog szerint bírósági hatáskörbe tartozó kötelezettség végrehajtására irányul, a megkeresést a hatáskörrel rendelkező illetékes bírósághoz kell áttenni.

(4) Ha a külföldi határozat végrehajtható, a megkeresést a végrehajtás foganatosítása céljából öt napon belül meg kell küldeni az illetékes végrehajtó szolgálatához.

(5) Ha a magyar jog szerint hatáskörrel rendelkező hatóság nincs, és a bíróság hatásköre sem állapítható meg, a fővárosi végrehajtó szolgálat haladéktalanul a Belügyminisztérium állásfoglalását kéri. A Belügyminisztérium az

érintett minisztériummal vagy országos hatáskörű szervvel egyeztetett állásfoglalását tizenöt napon belül megküldi a fővárosi végrehajtó szolgálathoz. A fővárosi végrehajtó szolgálat a megkeresést öt napon belül átteszi az állásfoglalásban meghatározott hatósághoz.

Magyar közigazgatási hatóság döntésének külföldön történő végrehajtása

147. § (1) A magyar hatóság döntésének külföldön történő végrehajtására az Unió jogi aktusa, nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján kerülhet sor.

(2) Ha a magyar hatóság döntésének külföldön történő végrehajtása szükséges, és az Unió jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, illetve a viszonyossági gyakorlatból más nem következik, a végrehajtás elrendelésére jogosult hatóság közvetlenül keresi meg a külföldi jog szerint hatáskörrel rendelkező hatóságot, vagy ha azt saját gyakorlata vagy felettes szerve útján nem tudja megállapítani, a megkeresést továbbítás céljából a Külügyminisztériumhoz küldi meg. A Külügyminisztérium a megkeresésnek a külföldi állam külügyekben illetékes minisztériumához történő továbbításáról - a megkereső hatóság egyidejű tájékoztatásával - tizenöt napon belül intézkedik.

A nemzetközi kooperáció folyamatos bővülése, a migrációs tendenciák erősödése a turizmus soha nem tapasztalt lendülete, az európai integráció folyamatában az államhatárok jelképesse válása, az iskola, a munkahely és a lakóhely az Európai Unió tagállamain belüli szabad megválasztásának joga a közigazgatásra sem marad hatástalan. A magyar közigazgatási hatóságoknak fel kell készülniük arra, hogy - a külföldi hatóságokkal együttműködve - képesek legyenek a külföldi szervek döntéseinek Magyarországon történő végrehajtására, illetve a magyar hatósági döntések külföldön történő érvényesítésére. Ennek eljárásjogi alapjait teremti meg a törvény azzal, hogy a közigazgatási végrehajtás szabályainak alkalmazását a nemzetközi jogsegély keretében kiterjeszti a külföldi és a nemzetközi hatóság közigazgatási ügyben hozott határozataira is.

A külföldi határozat végrehajtására belföldön a magyar jog, a magyar közigazgatási határozat külföldön történő végrehajtására a külföldi állam, illetve a nemzetközi szervezet joga alapján kerül sor, vagyis a közigazgatási eljárás végrehajtási szakaszában a joghatóság kölcsönös átengedése valósul meg.

Az eljárás során alkalmazandó szabályok törvényen, nemzetközi szerződésen vagy viszonyosságon alapulnak. A törvényben foglalt rendelkezések tehát szubszidiárius jellegűek, csak az említett jogforrások, illetve a kodifikált nemzetközi jogot helyettesítő viszonyossági szabályok hiányában érvényesülnek.

A külföldi határozat végrehajtására irányuló megkeresések befogadására és intézésének előkészítésével járó speciális tennivalók ellátására egy központi ügyintézésre felhatalmazott egységet, célszerűen a fővárosi végrehajtó szolgálatot indokolt kijelölni. E hatóság feladata annak ellenőrzése, hogy a megkeresés megfelel-e a reá irányadó jogforrásban foglalt feltételeknek, az illetékes magyar végrehajtó szolgálathoz vagy a végrehajtás elrendelésére jogosult bírósághoz való áttétele, illetve az eljáró szerv kijelölésének kezdeményezése, ha nem állapítható meg, hogy a magyar jog szerint mely szerv rendelkezik hatáskörrel.

Ha a törvény vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, a magyar határozat külföldön történő végrehajtására hatáskörrel rendelkező külföldi szervet a végrehajtás elrendelésére jogosult közigazgatási szerv közvetlenül keresi meg.

Ha a hatáskörrel rendelkező külföldi hatóság nem ismert, a Külügyminisztérium működik közre a megkeresés továbbításában, továbbá a külügyi tárca - konzuli hálózata útján - figyelemmel kíséri a végrehajtást és szükség esetén előmozdítja annak külföldön történő teljesítését.

A végrehajtás felfüggesztése

148. § (1) A végrehajtást elrendelő szerv vagy felügyeleti szerve, továbbá a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság - kérelemre - elrendelheti a végrehajtás felfüggesztését, ha

- a) azt törvény nem zárja ki,
- b) a végrehajtás alá vont vagyontárggyal kapcsolatos igényper van folyamatban, vagy azt a bírósági végrehajtó más követelés végrehajtása érdekében már lefoglalta,
- c) a felfüggesztést különös méltánylást érdemlő körülmény indokolja.

(2) Az (1) bekezdés c) pontja tekintetében különös méltánylást érdemlő körülménynek kell tekinteni a kötelezett vagy vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozója egészségi állapotában, illetve a kötelezett vagyoni helyzetében a határozat jogerőre emelkedése után bekövetkezett olyan változást, amely jelentősen megnehezíti a kötelezettség teljesítését.

(3) Ha az (1) bekezdés *b)* és *c)* pontjában foglaltakat a végrehajtást foganatosító szerv észleli, azt az eljárás felfüggesztése céljából haladéktalanul közli a végrehajtást elrendelő szervvel.

(4) A végrehajtás kérelemre vagy hivatalból felfüggeszhető, ha a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelmet terjesztettek elő és a kérelemben előadott tények és körülmények a kérelem elfogadását valószínűsítik.

(5) A végrehajtás felfüggesztése kötelező, ha

a) azt az ügyész a végrehajtható döntés elleni törvényességi óvásban indítványozza,

b) a végrehajtás folytatása életveszéllyel vagy helyrehozhatatlan kárral járna, illetve az közegészségügyi vagy közbiztonsági okból szükséges.

(6) A végrehajtás felfüggesztését elrendelő végzéssel szemben - a (5) bekezdésben foglalt kivétellel - fellebbezésnek van helye.

(7) A végrehajtás felfüggesztését haladéktalanul meg kell szüntetni, ha a felfüggesztésre okot adó körülmény megszűnt. Az eljárás folytatásáról a kötelezettet és a kérelmezőt értesíteni kell.

A felfüggesztés elrendelésére kérelemre vagy hivatalból akkor kerülhet sor, ha a végrehajtás alapjául szolgáló határozat megtámadása, vagy újrafelvételi eljárás folytán annak megváltoztatása vagy megsemmisítése várható, illetve méltányossági eljárásban a kötelezettség elengedésére vagy enyhítésére okot adó körülmény merül fel. Felfüggesztésnek van helye akkor is, ha a végrehajtás alá vont vagyontárgyat a bírósági végrehajtás során már lefoglalták, továbbá, ha azzal kapcsolatban igényper van folyamatban. A végrehajtás felfüggesztését különös méltánylást érdemlő körülmény is indokoltá teheti. A végrehajtás felfüggesztését elrendelő végzéssel szemben fellebbezésnek van helye.

Nem mérlegelhető a végrehajtás felfüggesztése, ha azt a perben eljáró bíróság, a felettes szerv rendeli el, vagy a döntés elleni törvényességi óvásban azt az ügyész indítványozza, továbbá, ha a végrehajtás folytatása valamilyen veszélyhelyzettel fenyeget.

Fontos garanciális rendelkezés, hogy a végrehajtás felfüggesztését haladéktalanul meg kell szüntetni, ha az arra okot adó körülmény megszűnt, és erről mind a kötelezettet, mind a kérelmezőt értesíteni kell. A végrehajtás felfüggesztésével a végrehajtás folyamata megszakad. Tartama alatt a végrehajtás szünetel és további végrehajtási cselekmény nem végezhető.

A végrehajtás megszüntetése

149. § (1) A végrehajtást elrendelő szerv vagy felügyeleti szerve a végrehajtást végzéssel megszünteti, ha

a) a végrehajtható döntést visszavonták vagy megsemmisítették,

b) jogutód hiányában a végrehajtás nem folytatható,

c) a végrehajtáshoz való jog elévült,

d) a jogosult a végrehajtás megszüntetését kéri,

e) a további végrehajtási eljárási cselekményektől eredmény nem várható.

(2) Az (1) bekezdés *b)*-*e)* pontjában foglalt okokról, továbbá a végrehajtás befejezéséről a végrehajtást foganatosító szerv a végrehajtást elrendelő hatóságot öt napon belül értesíti.

(3) A végrehajtást megszüntető végzést haladéktalanul közölni kell a végrehajtást foganatosító szervvel, valamint a jogosulttal és a kötelezettel.

(4) A végrehajtást megszüntető végzéssel szemben fellebbezésnek van helye.

Az ügy érdemében és az eljárás során hozott határozatokban megállapított kötelezettségek teljesítésével a végrehajtási eljárás - és ezáltal a konkrét ügyben folyamatban lévő közigazgatási eljárás - külön eljárási cselekmény nélkül lezárul.

A végrehajtás megszüntetéséről akkor kell rendelkezni, ha a végrehajtási eljárást a kötelezettség teljesítése nélkül kell lezárni. Erre akkor kerülhet sor, ha a kötelezettséget megállapító határozatot visszavonták, vagy megsemmisítették, a kötelezett meghalt vagy megszűnt és a teljesítésre köteles jogutód nincs, illetve a kötelezettség tekintetében a jogutódlás kizárt. Kérelemre indult eljárásban a jogosult is kérheti a végrehajtás megszüntetését. Az eljárást meg kell szüntetni akkor is, ha a végrehajtáshoz való jog elévült, vagy, ha a végrehajtás folytatásától - az ügyfél helyzetében bekövetkezett változás miatt - további eredmény nem várható. A végrehajtást megszüntető végzéssel szemben fellebbezésnek van helye.

A végrehajtáshoz való jog elévülése

150. § (1) A végrehajtáshoz való jog a kötelezettséget megállapító döntés jogerőre emelkedésétől, vagy ha a határozat teljesítési határidőt vagy határnapot állapított meg, annak utolsó napjától, illetve a határnapot követő naptól számított öt év elteltével évül el. Jogszabály ennél rövidebb elévülési határidőt is megállapíthat.

(2) Nyugszik az elévülés a végrehajtás felfüggesztésének, a végrehajtási cselekmények foganatosításának, továbbá a végrehajtási eljárásban engedélyezett fizetési kedvezménynek, valamint a jelzálogjog bejegyzésének időtartama alatt.

(3) A végrehajtás elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja. Az elévülés megszakadásával az elévülési idő újra kezdődik. Az (1) bekezdésben meghatározott időponttól számított tíz év elteltével azonban a határozat nem hajtható végre.

(4) Ha a határozat elévülés miatt nem hajtható végre, a behajthatatlan pénztartozást, valamint az ingatlanra a 136. § (4) bekezdése alapján bejegyzett jelzálogjogot törölni kell. A jelzálogjog törlése érdekében a végzést az ingatlan fekvése szerint illetékes földhivatallal közölni kell.

A határozattal elrendelt kötelezettség teljesítését a törvényben meghatározott időmúlást követően végrehajtással nem lehet kikényszeríteni. Az elévülés az önkéntes teljesítés jogalapját azonban nem érinti, csak annyit jelent, hogy a kötelezettség érvényre juttatásához a továbbiakban állami kényszer már nem vehető igénybe.

A közigazgatási eljárásban a végrehajtáshoz való jog általános elévülési ideje öt év, különös eljárási jogszabály ennél rövidebb időtartamot is megállapíthat. Az elévülést bármely végrehajtási cselekmény megszakítja. Nyugszik az elévülés a végrehajtási eljárásban engedélyezett fizetési kedvezmények időtartama alatt is. A döntés jogerőre emelkedésétől számított tíz év elteltével azonban a határozat nem hajtható végre.

Biztosítási intézkedések

151. § (1) A teljesítési határidő lejártá előtt a végrehajtás elrendelésére jogosult hatóság a jogerős döntés hiányában is elrendelheti végzéssel biztosítási intézkedésként a pénzkövetelés biztosítását, illetve a meghatározott dolog zárlatát.

(2) Biztosítási intézkedést akkor lehet elrendelni, ha valószínű, hogy a kötelezettség későbbi teljesítése veszélyben van.

(3) A biztosítási intézkedés végrehajtására a (4)-(6) bekezdésben foglalt eltérésekkel - megfelelően alkalmazni kell azokat a szabályokat, amelyek a kötelezettség teljesítésére irányuló végrehajtás esetén irányadók.

(4) Biztosítási intézkedés esetén munkabér csak akkor tartható vissza, ha a kötelezettnek végrehajtás alá vonható más vagyontárgya nincs.

(5) Ha a biztosítási intézkedés során a kötelezett bankszámláján levő összeget vonják végrehajtás alá, a hatóság arra hívja fel a kötelezett bankszámláját vezető pénzügyi intézményt, hogy a biztosítandó összeget és az eljárás költségének fedezésére szolgáló összeget sem a kötelezett, sem más javára ne fizesse ki, ha pedig a számla egyenlege nem éri el a biztosítandó összeget, a jövőbeni befizetések tekintetében - a biztosítandó összeg erejéig - ugyanígy járjon el.

(6) Biztosítási intézkedés végrehajtása esetén a pénzösszeget mindaddig elkülönítve kell kezelni, amíg a követelésre nézve a kielégítési végrehajtást nem rendelték el. A lefoglalt vagyontárgyakat - a romlandó dolog kivételével - nem lehet értékesíteni.

(7) Ha a biztosítási intézkedés feltételei már nem állnak fenn, azt öt napon belül meg kell szüntetni.

A biztosítási intézkedés célja, hogy a teljesítés veszélyeztetettsége esetén előzetesen, már a döntés jogerőre emelkedése, vagy a végrehajtás elrendelése előtt garantálja az eredményes végrehajtást azáltal, hogy megakadályozza a kötelezettség fedezetéül szolgáló meglévő pénzösszeg, vagyontárgy vagy meghatározott dolog végrehajtás előli elvonását. Ilyen intézkedésnek a határozat jogerőre emelkedése előtt akkor van helye, ha az elsőfokú döntést megfellebbezték, vagy a fellebbezésre nyitva álló határidő még nem járt le. Ha a döntés jogerőre emelkedett, biztosítási intézkedésre a teljesítési határidő lejártá előtt van lehetőség, ezt követően ugyanis már nem a követelés biztosítását, hanem a döntés végrehajtását kell elrendelni.

Végrehajtási kifogás

152. § (1) Ha a végrehajtási eljárásban hozott végzés ellen nincs helye fellebbezésnek, a közléstől számított nyolc napon belül a kötelezett, a jogosult, továbbá az, akinek jogát vagy jogos érdekét a végrehajtás sérti, a végrehajtást foganatosító szerv törvénysértő intézkedése ellen vagy az intézkedés elmulasztása esetén végrehajtási kifogást terjeszthet elő. Ha e törvény másként nem rendelkezik, a végrehajtási kifogásnak nincs halasztó hatálya.

(2) A végrehajtási kifogásról - ha jogszabály másként nem rendelkezik - a végrehajtást foganatosító szerv azonnal, de legkésőbb öt napon belül végzéssel dönt. E végzés ellen fellebbezésnek van helye.

(3) A végrehajtó szolgálat végzése elleni fellebbezés esetén felügyeleti szervként a közigazgatási hivatal vezetője jár el.

A végrehajtási eljárás során hozott közigazgatási döntések elleni fellebbezés kivételes jogorvoslati eszköz, amelyről a törvény az egyes eljárási cselekményeknél külön rendelkezik. Ettől megkülönböztetve a végrehajtási cselekményekkel okozott jog- és érdeksérelem általános jogorvoslati eszköze a végrehajtási kifogás. A fellebbezéssel megtámadható határozatok ellen a kifogás nem vehető igénybe. Nem lehet kifogással élni a végrehajtás költségeinek viselésére, a pénzegenérték, valamint a végrehajtási bírság megfizetésére kötelező, az ingóság pénzegenértékét megállapító, valamint a végrehajtást felfüggesztő és megszüntető végzések ellen.

A végrehajtási eljárásban igénybe vehető mindkét jogorvoslati forma közös vonása, hogy soha sem támadhatják az érdemi határozatot vagy magát a végrehajtást, csak a végrehajtási eljárás során elkövetett mulasztásra, illetve a foganatosított eljárási cselekményekre irányulhatnak, továbbá a kérelmet elbíráló határozatok bíróság előtt nem támadhatóak meg. Eltérést jelent viszont a két jogorvoslati intézmény között, hogy a kifogásnak nincs halasztó hatálya, továbbá hogy azt mindig a végrehajtási intézkedést foganatosító hatóság bírálja el. Erre tekintettel a törvény a kifogás tárgyában hozott határozat ellen fellebbezési jogot biztosít.

IX. Fejezet

Eljárási költség

Az eljárási költség fogalma

153. § (1) Eljárási költségnek minősül a közigazgatási hatósági eljárás során felmerülő, a (2) bekezdésben felsorolt igazolt költség, amelyet

a) a kérelemre induló eljárásban az ügyfél a hatóság részére az eljárás lefolytatásáért fizet, valamint

b) az a) pontban foglaltakon túlmenően az ügyfél, valamint az eljárásban közreműködő más személy a közigazgatási eljárással összefüggésben fizet meg.

(2) Eljárási költségek:

1. az eljárási illeték,

2. az igazgatási szolgáltatási díj,

3. az ügyfél megjelenésével kapcsolatos költség (utazási költség, kiesett jövedelem megtérítése stb.),

4. az anyanyelv használatával kapcsolatos költség (tolmács díja, határozat lefordításának díja stb.),

5. az ügyfél iratbetekintési jogának gyakorlásával kapcsolatos költség (másolás, nyomtatás, postázás költsége stb.),

6. az ügyfél képviseletében eljáró személy költsége (a törvényes képviselő költsége és kiesett jövedelmének megtérítése, a meghatalmazott költsége és megbízási díja, munkadíja, az ügygondnok, kézbesítési ügygondnok költsége és munkadíja),

7. a tanú megjelenésével kapcsolatos költség (utazási költség, a kiesett jövedelem megtérítése),

8. a hatósági közvetítő költsége (megbízási díja, utazási költsége), továbbá a tevékenységével kapcsolatban indokolatlan felmerült kiadás,

9. a szakértői díj és a szakértő költsége,

10. a fordítási költség a 11. § (2) bekezdésében szabályozott eseten kívül,

11. az ügyfél, valamint az eljárás egyéb résztvevője részéről felmerült levelezési, dokumentumtovábbítási költség,

12. a végrehajtási költség és a végrehajtási költségátalány,

13. az eljárásban közreműködő rendőrségnél felmerült költség,

14. a hatósági ügyintézővel kapcsolatosan felmerült igazolt utazási költség,

15. a törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott egyéb eljárási költség.

(3) Az igazgatási szolgáltatási díj, a szakértői költség megállapításának és befizetésének, valamint az igazgatási szolgáltatási díj felhasználásának szabályait jogszabály állapítja meg.

Az általános indokolásban már utalás történt arra, hogy a hatályos Áe. nem határozza meg az eljárási költség fogalmát, s azt, hogy mely költségek tartoznak ebbe a körbe. Ez a szabályozási hiányosság a gyakorlatban jogalkalmazási bizonytalanságot eredményez, sok esetben az ügyfelet sújtó anyagi hátránnyal

jár. Ennek a jelenlegi jogbizonytalanságnak a kiküszöbölése céljából a törvény meghatározza az eljárási költség fogalmát, és tételesen rögzíti, hogy mely költségfajták minősülnek eljárási költségnek. Ide sorolja a kérelemre induló eljárásban az eljárás lefolytatásáért fizetendő eljárási illetéket, igazgatási szolgáltatási díjat, valamint mindazokat az eljárás során felmerülő és igazolt költségeket, amelyek az ügyfél, a képviselő, a tanú, a szakértő, a tolmács részéről, illetve tevékenységükkel összefüggésben felmerülnek.

Az eljárási költség viselése

154. § (1) Ha az ellenérdekű ügyfelek részvételével folyó eljárás amiatt indult, mert a kérelmező a másik ügyfél jogellenes magatartását sérelmezte, a hatóság - ha egyes költségek tekintetében törvény másként nem rendelkezik - a 153. § (2) bekezdésében meghatározott eljárási költségek viselésére kötelezi

- a) a kérelem elutasítása esetén a kérelmező ügyfelet,
- b) a kérelemnek megfelelő döntés esetén az ellenérdekű ügyfelet.

(2) Ha az ügy érdemében hozott határozat a kérelemnek részben ad helyt, a hatóság az eljárási illeték általa megállapított arányban való viselésére kötelezi a kérelmezőt, illetve az ellenérdekű ügyfelet.

155. § (1) A 153. § (2) bekezdésének 3-15. pontjában felsorolt költségek (a továbbiakban: egyéb eljárási költség) vonatkozásában

- a) a hatóság az eljárás során köteles költségkímélő módon és a célszerűség figyelembevételével eljárni,
- b) az ügyfél, valamint az eljárásban részt vevő más személyek kötelesek eljárási cselekményeiket a célszerűség figyelembevételével teljesíteni.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak megsértésével okozott költséget - az e törvényben megállapított költségviselési szabályoktól eltérően - az azt okozó szerv vagy személy viseli.

(3) Az egyéb eljárási költség összegét általában az érintett által bemutatott bizonyíték alapján, ha pedig ez nem lehetséges, az érintett írásbeli nyilatkozata alapján kell megállapítani.

156. § (1) A kérelemre indult eljárásban az egyéb eljárási költséget - ha törvény másként nem rendelkezik - a kérelmező ügyfél előlegezi meg, illetve viseli. Több azonos érdekű ügyfél esetén az egyéb eljárási költséget az ügyfelek - eltérő megállapodásuk hiányában - egymás között egyenlő arányban előlegezik meg, illetve viselik.

(2) Hivatalból indított eljárásban az egyéb eljárási költséget a hatóság előlegezi. A rendőrség igénybevételével kapcsolatos költséget az igénybevételt kérő hatóság megelőlegezi. Ha a határozat az ügyfél részére kötelezettséget állapít meg, a felmerült költség viselésére az ügyfelet kell kötelezni. A hatóság által megelőlegezett költséget a hatóság számlájára kell visszafizetni.

(3) Ha valamely bizonyítási eszköz igénybevételét kérelemre indult eljárásban a hatóság, illetve hivatalból indított eljárásban az ügyfél indítványozza, az ezzel összefüggő költség megelőlegezése az indítványozó szervet vagy személyt terheli. Ilyen esetben a költségviselés attól függ, hogy a határozat az indítványnak megfelelő bizonyítási eszközön alapul-e. Ez a rendelkezés az irányadó a kérelemre indult eljárásban az ügyfél indítványa nyomán alkalmazott bizonyítási eszközzel kapcsolatos költség viselésére is.

(4) Ha az ügyfélnek vagy az eljárás egyéb résztvevőjének jogellenes magatartása miatt vált szükségessé valamely eljárási cselekmény megismétlése, a hatóság az ezzel kapcsolatos többletköltség megfizetésére kötelezi a jogellenes magatartást tanúsító személyt.

(5) Hatósági nyilvántartásból történő rendszeres és csoportos adatszolgáltatás esetén jogszabály igazgatási szolgáltatási díjfizetési kötelezettség teljesítésére határidőt is meghatározhat.

157. § (1) A végrehajtási eljárás során felmerülő költséget az viseli, aki a végrehajtás elrendelésére és foganatosítására okot adott.

(2) Ellenérdekű ügyfelek részvételével folyó eljárásban a költség viselésére a 154. §-ban foglaltak megfelelően irányadók.

(3) Ha a hatáskörrel rendelkező illetékes szerv mulasztása miatt a felügyeleti szerv más szervet jelöl ki az eljárás lefolytatására, a hatáskörrel rendelkező illetékes szerv köteles megtéríteni a kijelölt szervnek az e törvény alapján az utóbbit terhelő egyéb eljárási költséget.

(4) A belföldi jogsegély keretében a megkeresett hatóság eljárása során felmerült egyéb eljárási költséget a megkereső hatóság megtéríti.

Döntés az eljárási költség viseléséről

158. § (1) Az egyéb eljárási költséget a hatóság összecszerűen határozza meg, és határozatában vagy végzésében dönt a költség viseléséről, illetve a megelőlegezett költség esetleges visszatérítéséről.

(2) A hatóság - tekintettel a 155. § (1) bekezdésének b) pontjában foglaltakra - az indokolatlanul magas egyéb eljárási költség helyett alacsonyabb összeget állapít meg.

(3) A költség viselésével kapcsolatos döntés ellen fellebbezésnek van helye, amelynek nincs halasztó hatálya a döntés többi - fellebbezéssel meg nem támadott - rendelkezése tekintetében, és nem akadályozza meg azok jogerőre emelkedését.

A törvény azt a speciális és a közigazgatási eljárásokban viszonylag ritka esettel kapcsolatos költségviselést is szabályozni kívánja, amikor a közigazgatási ügy ellenérdekű ügyfelek között zajlik. E vonatkozásban a törvény a polgári perrendtartás megoldásához hasonlatos költségviselési szabályozást alkalmaz, amelyben a közigazgatási ügyben való „nyertesség vagy veszteség” alapozza meg a költségviselést. Azon esetekben, amikor nyertes vagy vesztes ügyfélről nem beszélhetünk, azaz közöttük egyezség születik, a költségviselés ügyében is meg kell egyezniük.

Egyéb eljárási költségek azok a költségek minősülnek, amelyek - szemben az eljárási illetékekkel és az igazgatási szolgáltatási díjjal - nem az eljárás lefolytatása fejében fizetendők, hanem az ügyfél vagy az eljárásban közreműködő más személy oldalán a közigazgatási eljárással összefüggésben keletkeznek.

Fontos, garanciális előírás a törvényben, hogy mind az ügyfelet, mind az eljárásban részt vevő más személyt az eljárási cselekmények jóhiszemű és célszerű megvalósításának kötelezettsége terheli, s az ennek elmaradására visszavezethető költségeket az indokolatlan költséget okozó személy viseli.

Az egyéb eljárási költség vonatkozásában a törvény magára az eljáró közigazgatási hatóságra is ró kötelezettségeket. A közigazgatási hatóság köteles költségkímélő módon és a célszerűség szem előtt tartásával eljárni. E kötelezettség megszegése esetén az indokolatlan költségek viselése a közigazgatási hatóságot terheli. A közigazgatási hatóság további kötelezettsége, hogy döntést hozzon az eljárási költség viseléséről. Ha a döntés határozattal történik, a költségviselésről szóló döntéssel szembeni jogorvoslat nem akadályozza annak, hogy a határozat ügy érdemében hozott része jogerőre emelkedjen.

Költségmentesség

159. § (1) A hatóság annak a természetes személy ügyfélnek, aki kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt az eljárási költséget vagy egy részét nem képes viselni, jogai érvényesítésének megkönnyítésére költségmentességet engedélyezhet.

(2) A költségmentesség az eljárási illeték, az igazgatási szolgáltatási díj és az egyéb eljárási költség viselése alóli teljes vagy részleges mentességet jelenti.

(3) A költségmentesség a kérelem előterjesztésétől kezdve az eljárás egész tartamára és a végrehajtási eljárásra terjed ki.

(4) A költségmentességhez alapul szolgáló feltételeknek az eljárás folyamán történő bekövetkezése, illetve megváltozása esetén költségmentesség engedélyezhető, illetve az módosítható vagy visszavonható.

(5) A költségmentesség iránti kérelem elutasításáról, továbbá a költségmentesség módosításáról és visszavonásáról szóló végzés ellen fellebbezésnek van helye.

(6) Törvény költségmentességet gazdálkodó szervezet, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet részére is megállapíthat.

(7) Az eljárási illeték vagy igazgatási szolgáltatási díj tekintetében nem részesíthető költségmentességben az egyetemleges fizetési kötelezettség alapján fizetésre kötelezett ügyfél, kivéve, ha egyébként költségmentességben részesült.

A hatósági eljárás során felmerülő - olykor igen jelentős - költségek viselésére anyagi helyzete miatt nem mindenki képes. A hatósági eljárásból azonban senki nem zárható ki, mindenkit megillet az a jog, hogy eljárást kezdeményezzen és ügyében a hatóság körültekintően járjon el. A hatóságok előtt történő jogérvényesítés garanciális jelentőségű. Az alkotmányos jogok nem sérülhetnek amiatt, mert a természetes személy ügyfél a jövedelmi, illetve vagyoni viszonyai miatt az eljárási költséget vagy annak részét nem képes viselni. A hatóság a költségmentességről az erre irányuló kérelem alapján az eljárási költség mértékére figyelemmel dönt.

X. Fejezet

Elektronikus ügyintézés és hatósági szolgáltatás

Az elektronikus ügyintézésrel kapcsolatos szabályok

160. § (1) Törvény, kormányrendelet, önkormányzati rendelet eltérő rendelkezése hiányában a hatóság a közigazgatási hatósági ügyeket elektronikus úton is intézi.

(2) Ha az ügyfél legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással rendelkezik, a kérelem az ügyfél elektronikus aláírásával ellátva a központi elektronikus szolgáltató rendszeren (a továbbiakban: központi rendszer) keresztül vagy közvetlenül a hatósághoz benyújtható. Az elektronikus hatósági ügyintézés során álnévre kiállított elektronikus aláírás nem alkalmazható. A hatóság az azonosításhoz az aláírás érvényességét, valamint az érintett hitelesítés szolgáltatójánál viszontazonosítás jelleggel az aláíró természetes azonosítóit ellenőrizheti, ez azonban nem érinti az eljárás lefolytatásához szükséges jogszabályban meghatározott adatok átadásának kötelezettségét. A hitelesítés szolgáltató elektronikus aláírás közigazgatási felhasználása esetén az ügyintéző hatóság megkeresésére elvégzi a viszontazonosítást, és az adatok egyezését, vagy az eltérés tényét a megkereső hatósággal közli.

(3) A természetes személy ügyfél számára az elektronikus hatósági ügyintézés lehetőségét - ha az ügyfélnek legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírása nincs - központi rendszer biztosítja. A központi rendszer működtetéséért a Kormány által kijelölt kormányzati szerv felelős.

(4) A központi rendszer igénybevételéhez az ügyfél ügyfélkapu létesítését kezdeményezi. Egy ügyfél több ügyfélkapuval is rendelkezhet.

(5) Az ügyfélkapu létesítése személyes megjelenéssel a személyi adat- és lakcímnnyilvántartás központi szervénél vagy a körzetközponti feladatokat ellátó jegyző által működtetett okmányirodában vagy kormányrendeletben meghatározott más szervnél kezdeményezhető.

(6) Az ügyfélkapu létesítéséhez szükséges ügyfél-azonosításhoz az ügyfélnek személyazonosításra alkalmas hatósági igazolvánnyal - külföldi esetében személyazonosító igazolvánnyal vagy útlevéllel - kell személyazonosságát igazolnia és a természetes személyazonosító adatait megadnia. Az ügyfélnek egyidejűleg közölnie kell az elektronikus ügyintézéshez hivatalos célra használható elektronikus levélcímét is.

(7) Az ügyfél a (6) bekezdés szerinti azonosítást követően egyszer használható kódot kap, amelynek alkalmazásával az ügyfélkapu megnyitásához szükséges, legfeljebb öt évig használható egyedi azonosítót képezhet. Az egyedi azonosítót az ügyfél megváltoztathatja. Az ügyfél tartozik felelősséggel, ha az egyedi azonosító harmadik személy által, az ügyfél hibájából válik megismerhetővé.

(8) Az ügyfél a neve, az elektronikus levélcíme és az egyedi azonosítója megadásával az ügyfélkapun keresztül léphet elektronikus úton kapcsolatba azokkal a szervekkel, amelyek elektronikus ügyintézés vagy interaktív szolgáltatást a központi rendszer útján végeznek. Az ügyfélkapun keresztül a hatósággal kapcsolatba lépő ügyféltől az elektronikus ügyintézés vagy hatósági szolgáltatás nyújtásához más azonosító nem kérhető, ez azonban nem érinti az eljárás lefolytatásához szükséges, jogszabályban meghatározott adatok átadásának kötelezettségét.

(9) Az ügyfélkapu létesítéséhez és használatához kapcsolódó azonosítás céljából az ügyfélkapu ügyfél által történő megszüntetéséig

a) a személyi adat- és lakcímnnyilvántartás központi szerve adatellenőrzés céljából felhasználhatja az ügyfélkaput létesíteni kívánó, illetve azzal rendelkező ügyfél nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét,

b) a központi rendszer az ügyfélkapuhoz kapcsolódó nyilvántartásban kezeli az ügyfél nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, elektronikus levélcímét, egyedi azonosítóját,

c) a központi rendszer a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásban kezelt, *b)* pont szerinti adatokkal történő egyeztetéssel jogosult ellenőrizni az ügyfélkapu szolgáltatását igénybe vevő ügyfél azonosságát.

(10) A központi rendszer a (9) bekezdés *b)* pontjában szereplő adatokat az ügyfélkapu működtetéséhez, illetve a kormányzati portálhoz történő hozzáféréshez szükséges azonosításon túl csak viszontazonosításra használhatja fel, és a rendszerben résztvevők számára csak a használó nevét és elektronikus levélcímét továbbíthatja. A (9) bekezdés *b)* pontjában kezelt adatokat az ügyfélkapu megszüntetésekor, a kapcsolat felvételekor képzett tranzakciós azonosítót a kapcsolat bontása után haladéktalanul törölni kell.

(11) Ha az elektronikus közigazgatási ügyintézés vagy szolgáltatás igénybevételének lehetőségét a hatóság nem csak a központi rendszeren keresztül biztosítja, a saját információs felületén a központi rendszeren elérhető szolgáltatásokról és azok igénybevételének lehetőségéről szóló tájékoztatást is biztosít.

161. § (1) Az elektronikus dokumentum megérkezéséről a hatóság a külön jogszabályban meghatározott módon elektronikus érkeztető számot tartalmazó automatikus értesítést küld a dokumentum feladójának. A hatóság a dokumentum megérkezését követő három napon belül megvizsgálja, hogy az megfelel-e a jogszabályban előírt követelményeknek.

(2) Az ügyfél beadványának megérkezéséhez fűződő jogkövetkezmények elektronikus beküldés esetén az érkeztetésről szóló automatikus visszaigazolásnak az ügyfél részére való elküldésével állnak be, kivéve, ha az (1)

bekezdés szerinti vizsgálat a kapott dokumentum értelmezhetetlenségét állapítja meg, és erről az ott megjelölt határidőn belül az ügyfelet elektronikus levélben értesíti.

(3) Az ügyfél kérelmére indult eljárásban a hatóság a kérelem megérkezésétől számított három napon belül felhívja az ügyfelet, hogy nyolc napon belül fizesse meg az eljárásért fizetendő eljárási illetéket vagy igazgatási szolgáltatási díjat. A fizetési kötelezettség mértékéről, módjáról és határidejéről, valamint a mulasztás jogkövetkezményéről a hatóság a kérelmező ügyfelet egyidejűleg tájékoztatja.

(4) Az ügyfél a részére a (2) és (3) bekezdés szerint elektronikus úton elküldött értesítések, valamint a hatóság elektronikus úton elküldött döntése vételének visszaigazolására köteles. Ha az ügyfél az elektronikus úton számára elküldött dokumentum átvételét öt napon belül nem igazolja vissza, akkor a hatóság postai úton továbbítja számára az iratot.

162. § (1) Ha törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet nem tiltja a hatósági ügyek intézésének vagy egyes eljárási cselekményeknek elektronikus formában történő elvégzését, az elektronikus kapcsolatfelvétel megfelelő dokumentálásával elektronikus úton is történhet különösen:

a) a kérelem, a fellebbezési kérelem, az újrafelvételi kérelem, a méltányossági kérelem és a jogszabályban előírt mellékleteik benyújtása,

b) a jogsegély iránti kérelem és annak teljesítése,

c) a hiánypótlási felhívás és a hiánypótlás,

d) az eljárás irataiba való betekintés,

e) az idézés,

f) az igazolási kérelem előterjesztése,

g) az ügyfél nyilatkozata, bejelentése, a hatósághoz intézett bármely beadványa,

h) a bizonyítékok ügyfél elé tárásának határnapját tartalmazó felhívás,

i) a felügyeleti szerv eljárásához szükséges iratok felterjesztésére szóló felhívás,

j) az ügyfél tájékoztatására, értesítésére és felhívására vonatkozó egyéb hatósági közléseknek az ügyfél tudomására hozása,

k) a döntés közlése.

(2) Törvény eltérő rendelkezése hiányában nem alkalmazható elektronikus út:

a) a 20. § (6) bekezdése szerinti kérelem vonatkozásában,

b) a 22. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti áttétel esetében, kivéve, ha a kérelem és az ügyben keletkezett valamennyi irat elektronikus formában is rendelkezésre áll,

c) a nem elektronikus úton érkezett kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítása és az eljárás megszüntetése tárgyában hozott végzés esetében,

d) a hatósági szerződések vonatkozásában,

e) a hatóság döntésének bírósági felülvizsgálatával kapcsolatos eljárásban,

f) a végrehajtási eljárásra vonatkozó VIII. fejezet rendelkezései vonatkozásában, az elrendelt fizetési kötelezettség elektronikus úton való teljesíthetőségéről szóló tájékoztatás esetét kivéve.

(3) Törvény eltérő rendelkezése hiányában

a) az ügyfél és az eljárásban részt vevő más személy nem kötelezhető arra, hogy eljárási cselekményeit elektronikus úton végezze,

b) az ügyfelet az eljárás bármely szakaszában megilleti az a jog, hogy válasszon az ügyintézés hagyományos és elektronikus formája között,

c) az ügyfél abban az esetben is kérheti, hogy a hatóság a döntését hagyományos úton kézbesítse, ha kérelmét elektronikus úton nyújtotta be,

d) az ügyfél kérheti, hogy a hatóság a döntés tényéről csak elektronikus értesítést küldjön, és a hatóság a döntését a központi rendszerben biztosított biztonságos, csak az ügyfél számára hozzáférhető, ideiglenes tárolóhelyre továbbítsa.

(4) A hatóság döntését, a hatósági bizonyítványt, a hatósági igazolványt, a szakhatóság állásfoglalását - ha azt elektronikus úton kézbesítik - minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumba kell foglalni. Az elektronikus dokumentum esetében jogszabály időbélyegző alkalmazását írhatja elő.

(5) A hatóság elektronikus levelezés útján csak azzal az ügyféllel tarthat kapcsolatot, aki e célból a hatóságnak az elektronikus levélcímét átadta, amelynek érvényességéért az ügyfél felelős. Az ügyfél elektronikus elérhetőségi adatait (elektronikus levélcím, telefonszám, mobil-telefonszám, faxszám stb.) a közigazgatási szerv az adat visszavonásáig vagy megszűnéséig kezelheti, más szervnek vagy személynek csak törvény rendelkezése szerint vagy az ügyfél engedélyével adhatja át.

(6) Az elektronikus ügyiratba történő betekintés az általános betekintési szabályok megtartásával és a betekintés dokumentálásával történhet.

(7) A hatóság az eljárás során keletkezett elektronikus dokumentumról a másolat készítésére jogosult személy kérésére, a jogosult választása szerint, hitelesített elektronikus, illetve hagyományos, papír alapú másolatot ad ki.

(8) Jogszabály egyes eljárási cselekmények elektronikus úton való elvégzéséhez elektronikus űrlapot rendszeresíthet.

(9) Törvényben meghatározott esetben, illetve az ügyfél hozzájárulásával sor kerülhet informatikai eszközzel végzett automatizált egyedi döntésre is.

Üzemzavar

163. § (1) A hatóság és az ügyfél folyamatban levő elektronikus kapcsolattartása során a hatóság ellenőrzése alatt álló informatikai rendszerben bekövetkező

a) átmeneti üzemzavar esetén a hatóság az ügyfelet elektronikus levélben - az üzemzavar kezdő és megszűnési időpontjának megjelölésével - az üzemzavar elhárítását követő huszonnégy órán belül tájékoztatja az üzemzavar tényéről,

b) tartós - legalább öt napon át tartó - üzemzavar esetén a hatóság legkésőbb az üzemzavar ötödik napját követő első munkanapon az ügyfelet az üzemzavar tényéről és kezdő időpontjáról könyvelt postai küldeményben értesíti és tájékoztatja arról, hogy az ügyintézésre a hagyományos (írásbeli) eljárási módot lehet alkalmazni.

(2) Ha a hatóság informatikai rendszerének tartós vagy átmeneti meghibásodása, illetve egyéb technikai ok miatt nem volt képes elektronikus dokumentumot fogadni, a hatóság az erről szóló tájékoztatással egyidejűleg az ügyfelet a szükséges eljárási cselekmény megismétlésére hívja fel.

(3) Az átmeneti üzemzavar időtartamát, illetve a tartós üzemzavar esetén az üzemzavar kezdő időpontjától az értesítésnek az ügyfél részére történő kézbesítéséig tartó időszakot a határidők számítása szempontjából figyelmen kívül kell hagyni. A tartós üzemzavar elhárítása után ennek tényéről az ügyfelet a hatóság elektronikus úton értesíti.

(4) Amennyiben az ügyfél az elektronikus kapcsolattartáshoz az általa igénybe vett, nem saját ellenőrzése alatt álló informatikai rendszer üzemzavara miatt eljárási határnapot, határidőt mulaszt, úgy a 66. § szerinti igazolási kérelem benyújtásának van helye.

Elektronikus tájékoztató szolgáltatás

164. § (1) A 12. § (3) bekezdésének *a)* pontjában meghatározott hatóság a központi rendszeren és az internetes honlapján a hatáskörébe tartozó ügy intézéséről elektronikus tájékoztatót tesz közzé, amely magában foglalja

a) a hatóság megnevezését, hatáskörét, illetékességét, postai és elektronikus címét, telefon- és telefaxszámát,

b) az egyes hatósági ügyek intézésére a szervezeten belül illetékes ügyintézők megnevezését, az ügyfélfogadási rendet, illetőleg

c) az ügyek intézését segítő útmutatókat, a hatályos jogszabályokon alapuló ügymenetre (ügyintézési folyamat leírására) vonatkozó tájékoztatást és az ügyintézéshez használt formanyomtatványok letölthetővé tételét.

(2) Az interaktív tájékoztatói szolgáltatást, illetve elektronikus közigazgatási ügyintézést nyújtó szervezet az (1) bekezdésben foglaltakon túlmenően tájékoztatást ad:

a) az ügyintézés során alkalmazott hatályos jogszabályokról,

b) az ügyintézés jogszabályban meghatározott határidejéről,

c) az ügyek intézése során elektronikus úton végezhető cselekményekről, így különösen a központi rendszer igénybevételeinek feltételeiről, az eljárás megindításához szükséges kérelem (beadvány) elérhetőségéről, kitöltésének módjáról, továbbításáról,

d) az egyes eljárási cselekményekhez kapcsolódó, az ügyfelet megillető jogokról, az ügyfelet terhelő kötelezettségekről,

e) az adatkezelésről és az ügyfelet megillető adatvédelmi jogokról,

f) az eljárási illetékről vagy igazgatási szolgáltatási díjról és lerovásának, befizetésének módjáról,

g) az elektronikus ügyintézési cselekmények végzéséhez az elektronikus aláírással nem rendelkező ügyfél számára szükséges egyedi azonosító használatáról, illetőleg az egyedi azonosítóhoz jutás módjáról való információkat,

h) az elektronikus ügyintézés technikai szabályairól szóló tájékoztatást.

(3) A (2) bekezdés szerinti szolgáltatás keretében hivatalosan közzétett nyomtatványon, elektronikus űrlapon érkező kérelmet és beadványt, ha annak kitöltése a jogszabályban meghatározott követelményeknek megfelel, a közigazgatási szerv köteles

a) a hatósági ügyintézés hagyományos módozatai esetén kinyomtatott formában,

b) elektronikus közigazgatási szolgáltatás nyújtása esetén elektronikus formában elfogadni.

(4) A (2) bekezdés szerinti szolgáltatások csak abban az esetben nyújthatók, ha a hatóság biztosítja, hogy a közzétett információk hitelesek, pontosak, naprakészek és az interneten keresztül folyamatosan hozzáférhetőek legyenek.

(5) A 12. § (3) bekezdésének *b)-d)* pontjaiban meghatározott hatóságok az elektronikus tájékoztató szolgáltatás önkéntes vagy törvény által kötelezővé tett nyújtása esetén az (1)-(4) bekezdés rendelkezései szerint járnak el.

165. § (1) A hatóság az ügyfelek személyes megjelenéséhez kötött hatósági ügyek intézését elektronikus úton történő előzetes időpontfoglalással teheti lehetővé.

(2) Az ügyfél a kérelmének benyújtásával egyidejűleg az elektronikus úton elérhető ügyintézői naptárban megjelölheti, hogy melyik időpontban kíván a hatóságnál ügyintézés céljából megjelenni.

(3) Az ügyfél az időpontfoglalásban meghatározott időpont előtt legkésőbb három órával, a hatóság legkésőbb egy munkanappal korábban az időpont módosítását kezdeményezheti.

Az elektronikus ügyintézéssel és az elektronikus tájékoztató szolgáltatással szemben támasztott követelmények

166. § (1) A hatóság az eljárása során - a biztonságos és átlátható ügyintézés érdekében - az elektronikus ügyintézés informatikai támogatásával gondoskodik az ügyfél által elektronikus úton előterjesztett és a hatóság által készített dokumentumok biztonságos kezeléséről. Ennek érdekében

a) az ügyintézés hatáskörébe eső folyamatában biztosítja az elektronikus ügyirat sértetlenségét, megváltoztathatatlanágát,

b) az ügyfél számára olyan informatikai megoldások igénybevételét biztosítja, melyek a hatósággal való, az ügyfél számára az elektronikus hatósági ügyintézéshez biztosított levélcíméről kezdeményezett, vagy e levélcímre irányuló kommunikációt, az ügyintézésrel összefüggő adatai megőrzését és az ügyfél számára az általa megismerhető adatokhoz való hozzáférést, illetőleg a hatósággal való elektronikus kapcsolattartás biztonságosságát teszik lehetővé,

c) biztosítja az ügyiratba való betekintést, arról hiteles másolat készítését, az ügyirat visszakereshetőségét és jogszabályban meghatározott formában és ideig történő megőrzését.

(2) Törvény az (1) bekezdés *b)* pontja szerinti informatikai megoldásoknak az elektronikus ügyintézés során való kötelező alkalmazását írhatja elő.

(3) Az ügyfél az ügyintézés folyamán kérheti, hogy a hatóság küldje meg részére elektronikusan az általa elektronikusan beküldött információkat, és eltérés esetén a megküldéstől számított három napon belül kérheti annak korrekcióját.

167. § (1) A hatóság az elektronikus ügyintézés, illetve szolgáltatás teljesítéséhez csak olyan informatikai rendszert vehet igénybe, amely biztosítja a hatóságok egymás közötti, valamint az ügyfelekkel való biztonságos kapcsolatát, az adatvédelmi szabályoknak megfelelő adatkezelést és a hiteles dokumentumcserét, továbbá az elektronikus iratoknak a jogszabályban meghatározott formában és a levéltári szabályokban meghatározott ideig történő archiválását, továbbá alkalmas más, az említett célt szolgáló informatikai rendszerekkel történő együttműködésre.

(2) Az (1) bekezdés szerinti követelményrendszer magában foglalja:

a) a szolgáltatások nyújtásához igénybe vett informatikai eszközökkel, alkalmazásokkal, számítógépes programokkal,

b) az ügyfelek számára szükséges tájékoztatásokkal és azok hozzáférhetővé tételével,

c) az egyes szolgáltatások együttes működtetésének biztosíthatóságával,

d) az elektronikus úton benyújtott kérelemhez rendelt elektronikus érkeztető szám képzésével kapcsolatos előírásokat.

Más elektronikus eszközök igénybevételével kapcsolatos szabályok

168. § (1) Az eljárás során a hatóság és az ügyfél távbeszélő útján szóban, továbbá telefax útján, illetve ha jogszabály így rendelkezik, szöveges üzenetközvetítési szolgáltatás útján írásban is tarthatja a kapcsolatot.

(2) Ha az eljárás során a hatóság és az ügyfél távbeszélőn veszi fel a kapcsolatot, az ügyfél azonosíthatósága érdekében a hatóság az ügyféltől a természetes személyazonosító adatait és az eljáró hatóság által törvény alapján kezelhető azonosítóját kérheti.

(3) Ha a hatóság az ügyfelet a (2) bekezdés szerint azonosította, hivatalos feljegyzés készítése mellett távbeszélő útján is történhet

a) a hiánypótlási felhívás és a hiánypótlás,

b) az idézés,

c) a bizonyítékok ismertetésének határnapjáról szóló értesítés.

(4) Ha az eljárás körülményei távbeszélő felhasználásával történő tolmácsolást tesznek indokolttá, arról hangfelvételt kell készíteni.

(5) Ha a kérelmet a 34. § (2) bekezdése alapján távbeszélő útján, továbbá ha szöveges üzenetközvetítési szolgáltatás útján terjesztik elő, erről hangfelvételt vagy hivatalos feljegyzést kell készíteni, amely tartalmazza az ügyfél nevét, lakcímét, a kérelem tartalmát és az előterjesztés időpontját.

(6) Az ügyfélnek, illetve az eljárás egyéb résztvevőjének kérelmére a hatóság a (3) és (5) bekezdésben foglalt eljárási cselekményről papír alapú, illetve elektronikus levélértesítést küld.

(7) Ha jogszabály az (1) bekezdésben meghatározott elektronikus eszközökön kívül más eszközök igénybevételét teszi lehetővé, az ezzel kapcsolatos eljárás során e törvény szerinti garanciális szabályokat kell alkalmazni.

Hatósági szolgáltatás

169. § (1) Jogszabályban arra feljogosított hatóság az ügyfél számára

a) más hatóságok elektronikus tájékoztató szolgáltatásához, illetve elektronikus ügyintézési rendszeréhez történő hozzáférést biztosíthat,

b) az ügyfél nevében, jogszabályban meghatározott feltételek esetén a közhiteles nyilvántartásokból történő adatszolgáltatási, másolatkészítési kérelmet terjeszthet elő,

c) az ügyfél nevében hatósági bizonyítvány kiállítását kérheti,

d) az ügyfél azonosítását követően egyedi hatósági ügye intézéséhez internetes kapcsolati lehetőséget, szakmai és informatikai segítséget nyújthat.

(2) Az (1) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott hatósági szolgáltatás teljesítésére jogszabály az érintett hatóságok számára soronkívüliséget vagy rövidített ügyintézési határidőt is megállapíthat.

A törvényben megjelenő szabályozás a realitásokra épül: figyelembe veszi a közigazgatás szerveinek jelenlegi informatikai ellátottságát, a kormányzati informatika körében megvalósult és a közeljövőben befejeződő fejlesztéseket, számol az ügyfelek informatikai elektronikus ügyintézési felkészültségének sajátosságaival, a rendelet érvényesülését segíteni tudó, jelenleg hatályos jogszabályi környezettel. A törvény keretet kíván adni a következő időszak változásaihoz, ennek megfelelően a részletszabályok megalkotására ad felhatalmazást kormányrendeleti, illetve bizonyos kérdésekben miniszteri rendeleti szinten.

A szabályozás az érintett szolgáltatásnyújtók együttműködését, az ügyfél ügyintézési lehetőségét a kölcsönös előnyök, információs önrendelkezés alapján kívánja elősegíteni. Az esetleges adatkezelés kizárólag a szolgáltatás igénybevevőjének beleegyezésével történik, a felhatalmazásában meghatározott terjedelemmel, feltételekkel. Az információkat kizárólag hitelesítési célból lehet felhasználni. Az ügyfelek maguk döntenek arról, hogy elektronikus közigazgatási szolgáltatásokat kívánják-e igénybe venni. A hatóságokat - szabad döntésükön kívül - elektronikus szolgáltatások nyújtására jogszabály is kötelezheti.

A szabályozás figyelemmel van az EU az elektronikus kormányzatot érintő hatályos joganyagára, várható fejlődésére, az elektronikus kormányzati megoldásokban jelentős eredményeket elért tagállamok tapasztalataira, működő modelljeire. A törvényben kialakított szabályozás ugyanakkor a magyar jogban ma még hiányzó, de már előkészítés alatt álló további jogintézmények (elektronikus archiválás, elektronikus ügyiratkezelés, információs önrendelkezési jog érvényesítése) megszületése után is olyan konstrukciót kínál, mely a legnagyobb számban jelentkező közigazgatási ügyek gyors elintézését biztosítani tudja.

A hatályos szabályozás szerint az ágazati minisztert illeti meg az a jog, hogy az elektronikus közigazgatási ügyintézés egy adott ügýtípusra kiterjessze, illetve a feladatkörébe eső szabályozása során döntsön, mely intézmény jogosult az ágazatban elektronikus közigazgatási szolgáltatások nyújtására, üzemeltetésére. Ezt a megoldást a törvény megfordítja, alapesetben minden hatósági eljárás intézhető elektronikusan is, csak törvény, kormányrendelet, illetve önkormányzati rendelet zárhat ki valamely ügyintézés ebből a körből. A költséghatékonyság, az erőforrásokkal való eredményes gazdálkodás támogatása érdekében a törvény az ügyfelek hatékonyabb és egységes alapokon nyugvó kiszolgálása érdekében az igénybe vehető szolgáltatásokat, (és az azokra vonatkozó tájékoztató jellegű információt) a regisztrációt, illetve az elektronikus aláírással nem rendelkező ügyfelek kellő biztonságú kapcsolattartását a kormányzati portálon összpontosítja. A központi elektronikus szolgáltató rendszer látja el a regisztrációt, mint szolgáltatást mindazok számára, akik elektronikusan kívánják ügyeiket intézni, és így számukra szükségtelenné válik minden egyes elektronikus szolgáltatáshoz külön azonosító igénybe vétele.

Az ügyfelek ügyeik elektronikus elintézését csak előzetes regisztráció után kezdeményezhetik. Ez a hagyományos ügyintézési modellben az ügyfél személyes megjelenésével, az általa aláírt okirat, kérelem a

közigazgatási szervhez való benyújtásával stb. történik meg. Az elektronikus ügyintézés azonban a felek fizikai értelemben vett távolléte mellett zajlik. A törvény szabályozási modelljében az ügyfél-azonosításra elsődlegesen az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény szerinti legalább fokozott biztonságu aláírás szolgál. Ha az ügyfél nem rendelkezik ilyen elektronikus aláírással, számára az ügyintézés céljára egy kizárólagos használatú ügyfélkapu igénybevitelére nyílik lehetőség, amelynek kulcsával (kód) kizárólag ő rendelkezik és ezt a kulcsot biztonsági igényei szerint saját maga meg is változtathatja. Ezen az ügyfélkapun keresztül az ügyintézés informatikai rendszerébe bekapcsolódhat s eljárási cselekményeket joghatályosan végezhet el. Az ügyfélkapu elfogadható biztonsággal képes garantálni, hogy az azon keresztül érkező üzenet valóban az annak feladójaként feltüntetett személytől érkezik, illetve tartalmazza az általa megadott elektronikus válaszcímet is.

Alapelv, hogy ez az azonosítási eljárás egyetlen, a hatósági eljárásban szükséges adat megadását sem pótolja, azt továbbra is az ügyfélnek az általános szabályok szerint kell megadnia. Mivel a küldő személye ismert, így az esetleges visszaélések szankcionálása megtörténhet, amennyiben a visszaélés kiderül. Külön feladatot jelent a jogi személyek elektronikus aláírás hiányában történő ügyintézése. Ezen a téren a jogalkotót az a szándék vezette, hogy e célra nem indokolt túlzottan kifinomult eljárások kidolgozása, ezek ugyanis jelentős költségigényt jelentenének a hatóságok számára. Ez az igénybevevői kör az, amely leginkább képes lehet az elektronikus aláírás mielőbbi alkalmazására. Számukra ennek költségei már ma is kezelhetőek, és a törvény hatálybalépésig terjedő időszakban várhatóan csökkenő költség mellett már vállalhatóak lesznek.

A kérelem elektronikus úton történő előterjesztése körében a törvény nem tud, a papíralapú ügyintézés minden lehetséges vonzatát átfogó, azzal egyenértékű elektronikus eljárási rendet kialakítani. Ezekben az eljárásokban a törvény lehetővé teszi az elektronikus űrlap rendszeresítését. Ezt, az ügyfél számára kedvező, könnyen kezelhető kérelem-benyújtási módozatot nyilvánítja főszabálynak, de lehetővé teszi, hogy jogszabály ettől eltérő megoldást (pl. a papíralapú formanyomtatvánnyal formailag és tartalmilag egyező dokumentum számítógéppel való kitöltése) alkalmazzon. A törvény meghatározza a kérelem elküldésének, a megérkezés a hatóság részéről való visszaigazolásának módját, szabályozza azt az eljárási határidők szempontjából lényeges kérdést, hogy az elektronikus úton elküldött kérelem mikor tekintendő a közigazgatási szervhez benyújtottnak. A közigazgatási szerv visszaigazolása automatikusan, emberi beavatkozást nem igénylő módon történik: az elektronikus küldemény megérkezésének nyugtázásán túl az ügyhöz rendelt egyedi azonosító számot is tartalmazza.

A közigazgatási hatósági eljárások körébe tartozó elektronikus szolgáltatást a szolgáltató csak abban az esetben teheti az ügyfelek számára elérhetővé, ha a hatósági ügy intézésére hatáskörrel és illetékességgel rendelkezik. A törvény a szolgáltatások nyújtásának feltételrendszerét két szempontból határozza meg: egyrészt a minden szolgáltatásra, illetve hatóságra irányadó általános jogi és technológiai feltételrendszer egységességét biztosítani kívánó szabályozási és ellenőrzési rend rögzítésével, másrészt az egyes informálódási mozzanatokra, illetve a szolgáltatásnyújtókra vonatkozó sajátos követelmények előírásával.

Az elektronikus tájékoztató szolgáltatások jelentős része nem kívánja meg az ügyfél azonosítását: ezeket bárki igénybe veheti. Az általános tájékoztatási kötelezettség keretei között a törvény olyan kötelező tartalmi elemeket határoz meg, melyeknek akkor is meg kell jelennüök, ha a szerv elektronikus közigazgatási szolgáltatást nem tesz elérhetővé, s az így közzétett információkkal az ügyfeleknek csak ügyeik hagyományos úton történő intézésében kíván segítséget nyújtani vagy a közérdekű információkhoz való hozzáférés lehetőségét biztosítja.

XI. Fejezet

Záró rendelkezések

170. § Ha az ügyfél a jogerős vagy végrehajtható közigazgatási határozatban megállapított tilalmat vagy kötelezettséget oly módon szegi meg, hogy magatartása az e törvény alapján kiszabott eljárási bírságon túl közigazgatási anyagi jogszabályban megállapított bírságot, illetve szabálysértési, büntetőjogi vagy kártérítési felelősséget von maga után, az e törvény szerinti eljárási bírság megfizetése nem mentesíti őt magatartásának egyéb jogkövetkezményei alól.

E § egy régóta hiányzó hézagpótló rendelkezést foglal magában, amikor az ugyanazon jogellenes magatartás miatt alkalmazható különböző szankciófajták egymáshoz való viszonyát tisztázza. Az ugyanis, ha az ügyfél a jogerős vagy végrehajtható közigazgatási határozatban megállapított tilalmat vagy kötelezettséget megszegi, elsődlegesen a törvényben meghatározott eljárási bírságot vonhatja maga után. Gyakori azonban,

hogyan ugyanaz a jogellenes magatartás - esetenként attól függetlenül, hogy jogerős vagy végrehajtható közigazgatási határozatba is ütközik - más, közigazgatási vagy más jogágba tartozó szankciót is von maga után. Ennek az a magyarázata, hogy a közigazgatási határozat mindig jogszabályon alapul, ezért a határozattal ellentétes magatartás nem csupán a határozatot, hanem azt a jogszabályt is sérti, amelynek a konkrét ügyben való érvényre juttatását a határozat szolgálta. Így például egy közigazgatási határozatban is tiltott környezetszennyezés az eljárási bírságon túlmenően közigazgatási anyagi jogi szankciót (például szennyvízbírságot), illetőleg szabálysértési, büntetőjogi vagy kártérítési (esetleg munkajogi) szankciót is vonhat maga után. A jogalkalmazó szervek munkájának megkönnyítése érdekében a törvény kimondja: az eljárási bírság megfizetése nem mentesíti az ügyfelet az olyan szankciók alól, amelyek jogellenes magatartása miatt nem a törvény szerinti bírsággal, hanem más jogszabályi rendelkezések alapján sújthatják.

Átmeneti rendelkezések

171. § (1) E törvény rendelkezéseit a törvény hatálybalépése után indult ügyekben és a megismételt eljárásban kell alkalmazni.

(2) A végrehajtó szolgálatok e törvény rendelkezései szerinti létrehozásáig a végrehajtást - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - az első fokon eljáró hatóság fogatosítja.

Értelmező rendelkezések

172. § E törvény alkalmazásában:

a) *elektronikus ügyintézés*: a közigazgatási hatósági ügyek elektronikus úton történő ellátása, az eközben felmerülő tartalmi és formai kezelési munkamozzanatok összessége;

b) *elektronikus út*: az eljárási cselekmények elektronikus adatfeldolgozást, tárolást, illetőleg továbbítást végző vezeték, rádiótechnikai, optikai vagy más elektromágneses eszközök útján történő végzése;

c) *az eljárás egyéb résztvevői*: a tanú, a szakértő, a tolmács, a szemletárgy birtokosa, az ügyfél képviselője és a hatósági közvetítő;

d) *életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet*: egy vagy több embert az élet elvesztésével, illetve a testi épség vagy az egészség súlyos károsításával, továbbá a természeti vagy az épített környezet, valamint az anyagi javak jelentős vagy helyrehozhatatlan károsodásával közvetlenül fenyegető rendkívüli helyzet, állapot vagy esemény, amelynek megelőzése vagy káros hatásainak elhárítása hatósági intézkedést igényel;

e) *hatásterület*: az a Magyar Köztársaság területén fekvő, jogszabályban meghatározott módon megállapított földrajzi terület, amelyre a tervezett létesítmény vagy tevékenység rendes üzemvitel mellett, folyamatosan vagy rendszeresen számottevő mértékű hátrányos fizikai hatást (pl. árnyékolást, zajterhelést, légszennyezést) gyakorol;

f) *hivatásbeli titok*: különösen az orvosi, ügyvédi, közjegyzői, lelkészi-egyházi személyi hivatásbeli titok;

g) *hozzátartozó*: az egyeneságbeli rokon és annak házastársa; az örökbe fogadó és a nevelőszülő; az örökbe fogadott és a nevelt gyermek; a testvér, a házastárs, az élettárs; a házastársnak, az élettársnak egyeneságbeli rokona, testvére és a testvér házastársa;

h) *interaktív szolgáltatások*: az egyszerű tájékoztatáson túlmenő olyan szolgáltatások, letölthető űrlapok, keresőrendszerek, tematikus tájékoztatók, amelyek csak az ügyfél aktivitását igénylik, a szolgáltatást nyújtó szerv által előkészített dokumentumok alapján;

i) *internetes ügyfélszolgálat*: az elektronikus közigazgatási ügyféltájékoztatás és szolgáltatások igénybevétele lehetővé tevő, az ügyintézési lehetőségekről tájékoztatást nyújtó nyilvános internetes felület;

j) *központi elektronikus szolgáltató rendszer*: együttesen magába foglalja az elektronikus kormányzati gerinchálózatot, a kormányzati portált, a kormányzati ügyféltájékoztató központot, az ott megjelenő szolgáltatásokat és ügyintézési lehetőségeket, valamint azok fenntartóit és üzemeltetőit, továbbá biztosítja az ügyfelek számára az elektronikus ügyfélkapu létesítésének lehetőségét;

k) *munkabér*: a munkaviszonyból, közszolgálati és közalkalmazotti jogviszonyból, az ügyészégi szolgálati viszonyból, a bírói (bírószági) szolgálati viszonyból, a hivatásos szolgálati viszonyból, a munkaviszony jellegű szövetkezeti jogviszonyból eredő, továbbá a társadalombiztosítási jogviszonyon alapuló járandóságból, valamint a munkából eredő egyéb rendszeres, időszakonként visszatérően kapott díjazásból, juttatásból, követelésből származó bevétel;

l) *munkáltató*: a k) pont szerinti munkabért folyósító szervezet vagy természetes személy;

m) *pénzügyi intézménynél kezelt összeg*:

ma) a bankszámlaszerződés (Ptk. 529. §) alapján nyitott bankszámlán szereplő összeg, valamint a betétszerződés (Ptk. 530. §) és a takarékbetét-szerződés (Ptk. 533. §) alapján a bankszámlaszerződés szabályainak megfelelően kezelt összeg, ideértve a nem pénzforgalmi jellegű bankszámlákon kezelt összegeket is;

mb) a takarékbetétkönyv (Ptk. 530. és 533. §) és egyéb betéti okirat ellenében a pénzügyi intézménynél kezelt összeg, egyéb szerződés alapján a kötelezett részére a pénzügyi intézménynél kezelt összeg, továbbá egyéb szerződés alapján a kötelezett részére a pénzügyi intézmény által visszafizetendő összeg;

mc) a befektetési szolgáltatókra vonatkozó törvényi rendelkezések szerint ügyfélszámlán nyilvántartott, a kötelezett rendelkezése alatt álló összeg;

n) *törvény által védett titok*: az államtitok, a szolgálati titok, továbbá az üzleti, a bank-, a biztosítási, az értékpapír-, a pénztártitok, valamint a magántitok;

o) *ügyfélkapu*: az az eszköz, amely biztosítja, hogy az ügyfél egyedileg azonosított módon biztonságosan léphessen kapcsolatba a központi rendszer útján az elektronikus ügyintézés, illetve elektronikus szolgáltatást nyújtó szervekkel.

Hatálybalépés

173. § (1) Ez a törvény - a (2) és (3) bekezdésben meghatározott kivétellel - 2005. november 1-jén lép hatályba.

(2) A 109. § (2) bekezdése 2006. január 1-jén lép hatályba.

(3) A 131. § (1) bekezdése és a 146. § (1) bekezdése 2008. január 1-jén lép hatályba.

(4) A helyi önkormányzat képviselő-testületének a 19. § (2) bekezdésében meghatározott rendeletet e törvény hatálybalépésének napjáig kell megalkotnia.

Felhatalmazás

174. § (1) Felhatalmazást kap a Kormány arra, hogy rendeletben állapítsa meg:

a) a megyei, fővárosi végrehajtó szolgálat jogállásával, szervezetével, feladatkörével és költségvetési gazdálkodásával kapcsolatos szabályokat,

b) az elektronikus ügyintézés részletes szabályait,

c) a hatósági közvetítők tevékenységére, képzési feltételeire és kiválasztására vonatkozó szabályokat,

d) a költségmentesség megállapításának szabályait,

e) az elektronikus ügyintézés lehetővé tévő és elektronikus hatósági szolgáltatást nyújtó informatikai rendszerek biztonságát, együttműködési képességét (interoperabilitását), valamint egységes használatát biztosító részletes előírásokat.

(2) Felhatalmazást kap az érintett miniszter arra, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértésben rendeletben állapítsa meg a közigazgatási hatósági eljárásban közreműködő

a) szakértők,

b) tolmácsok,

c) hatósági közvetítők díjazására vonatkozó szabályokat.

(3) Felhatalmazást kap

a) az informatikai és hírközlési miniszter, hogy a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter egyetértésével rendeletben állapítsa meg az elektronikus ügyintézési eljárásban alkalmazható dokumentumok technológiai követelményeire figyelemmel a részletes technikai szabályokat,

b) a pénzügyminiszter, a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter és az informatikai és hírközlési miniszter arra, hogy rendeletben állapítsa meg a hatósági eljárással összefüggő eljárási illetékek és igazgatási szolgáltatási díjak elektronikus úton történő megfizetésének részletes szabályait,

c) a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter és az informatikai és hírközlési miniszter, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértésben rendeletben állapítsa meg a hatósági eljárásban az eljárási illetékek és igazgatási szolgáltatási díjon kívül felmerülő egyéb eljárási költségek és más fizetési kötelezettségek elektronikus úton történő megfizetésének részletes szabályait.

Módosuló jogszabályok

175. § (1)

(2)

(3)

176. § (1)

(2)

177. § (1)

(2)

(3)

178. §

179. § (1)

(2)

(3)

(4)

(5)

180. § (1)

(2)

(3)

181. §

182. §

183. § (1)

(2)

184. §

185. § (1)

(2)

186. § (1)

(2)

187. §

188. §

Hatályukat vesztő rendelkezések

189. § E törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti:

1. a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 330. §-ának (2) és (3) bekezdése, valamint 332. §-a (1) bekezdésének *a)* és *b)* pontja,
2. az államigazgatási eljárás, általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény és a módosításáról szóló 1997. évi XIV. törvény,
3. az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről szóló 1981. évi I. törvény,
4. az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1981. évi I. törvény hatálybalépéséről és egyes jogszabályok módosításáról szóló 1981. évi 25. törvényerejű rendelet 1-19. §-a, valamint 21., 22. és 24. §-a,
5. a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény 22-29. §-a,
6. a fővárosi és a fővárosi kerületi önkormányzatokról szóló 1991. évi XXIV. törvény 30. §-a,
7. a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának kiterjesztéséről szóló 1991. évi XXVI. törvény 3-5. §-a, 11. §-ának (1) bekezdése és 15. §-a (4) bekezdésének hetedik gondolatjeles bekezdése,
8. a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatálybalépéséről és az átmeneti szabályokról szóló 1992. évi II. törvény 61. §-ának 3. pontja,
9. a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 40. §-a,
10. a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben és az ehhez kapcsolódó jogszabályokban a felülvizsgálati eljárás megteremtéséről szóló 1992. évi LXVIII. törvény 18. §-ának (1) bekezdése,
11. a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény 50. §-ának (3) bekezdése,
12. a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 48. §-a (4) bekezdésének *c)* pontja,
13. a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 120. §-ának *a)* pontja,
14. a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény 124. §-a,
15. az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 54. §-ának (5) bekezdéséből az „(Áe. 71. §)” szövegrész, valamint 91. §-a (2) bekezdésének *b)* pontja és (3) bekezdésének *d)* pontja,
16. a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 53. §-a,

17. az alkotmányjogi panasz alapján alkotmányellenessé nyilvánított jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságának visszamenőleges kizárására irányuló eljárás megteremtéséről szóló 1999. évi XLV. törvény 2. §-a,

18. a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény 81. §-a,

19. a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény módosításáról szóló 2000. évi XLI. törvény 4. §-ának (4) bekezdése,

20. az adókra, járulékokra és egyéb költségvetési befizetésekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2000. évi CXIII. törvény 284. §-a,

21. a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és a kapcsolódó jogszabályok módosításáról szóló 2000. évi CXXXVI. törvény 170. §-a,

22. a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény, az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatközlésről szóló 1994. évi LXXX. törvény, valamint egyéb törvények módosításáról szóló

2001. évi XXXI. törvény 10. §-ának az 1972. évi V. törvény 14. §-ának (6) bekezdését megállapító szövegrésze és 32. §-a,

23. az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény 3. § (4) bekezdése és 31. §-a,

24. az egészségügyet, a gyógyszerellátást, a szociális ellátást érintő egyes törvények jogharmonizációs célú, valamint a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény, továbbá a társadalombiztosítási járulékfizetéssel és az egészségügyi hozzájárulással kapcsolatos törvények módosításáról szóló 2001. évi LXX. törvény 42. §-a (1) bekezdésének *b*) pontja,

25. a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény 16. §-ának (2) bekezdése,

26. a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. törvény 38. §-a.